

Joško Božanić
Komiža

ISKUSTVO VREMENA KOMIŠKIH RIBARA

UDK 800.87.801.82

Rad primljen za tisak 25.11.1996.

Čakavska rič, Split, 1996, br. 1-2

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Vojmir Vinja, Vladimir Skračić

U okviru istraživanja usmene predaje organske zajednice ribarskog naselja Komiža na srednjodalmatinskom otoku Visu, autor tokom cijele 1989. godine bilježi vremensku prognozu koju mu kazuje jedan komiški ribar, rođen 1917. godine. Ovaj zapis jest dokument ne samo jednog iznimno bogatog iskustva u promatranju i tumačenju meteorološkog vremena već isto tako bogata jezika u kojemu je to iskustvo sačuvano do danas. Ovaj zapis fiksira znanje i umijeće promatranja i tumačenja vremena koje je na ovim udaljenim srednjodalmatinskim otocima trajalo stoljećima, održavalo se usmenom predajom i stjecalo na otvorenom moru u stalnoj životnoj opasnosti. Po prvi put u povijesti prekida se nit usmene predaje kojom se to znanje i umijeće održavalo da bi pri kraju ovoga milenija potisnuto tehnikom bilo prepušteno zaboravu.

Ovaj zapis dokument je i jednog iznimno bogata leksika i poetskog načina izražavanja u opisu prirodnih pojava koje određuju život ribara na otvorenom moru. Autor uz izvorni tekst o vremenskoj prognozi, koji je raspoređen prema datumima kazivanja, daje vrlo iscrpan glosar s gramatičkom obradom natuknica, frazeologijom i nizom primjera iz usmenog teksta koji nijansiraju referencijalno i figurativno značenje riječi.

ključne riječi: *vremenska prognoza, ribar, brod, more, nebo, vjetar*
key words: *weather forecasts, fisherman, boat, sea, sky, wind*

*Iskúštvo vřimena na ovřma nășima škořjima
štãro je koľiko je štãro řidro i veřľo i brůd.*

Ivan Vitaljić Gusla

NEBO U KUTIJI

Prvi put u svojoj povijesti čovjek danas može svojim tehničkim napravama motriti meteorološke pojave s nebeskog motrilišta.

Meteorološka prognoza izgubila je auru ezoteričnog znanja i postala banalni izvještaj tumača satelitskih snimaka globalnih kretanja zračnih struja i masa vodene pare.

Umjesto u nebo, današnji moreplovci gledaju u ekran televizora ili slušaju radioizvještaje o vremenskoj situaciji i razvoju vremenskih prilika.

Iskustvo vremena, iskustvo ritma vremenskih mijena, znanje zakona meteoroloških pojava koje je doprlo do nas s posljednjom generacijom starih moreplovaca, kao da više nikoga ne može poučiti, kao da više nikome nije potrebno.

A to iskustvo, znanje i umijeće nije bilo moguće steći u kratkom ljudskom vijeku. Da bi mogao saznati zakone ritma meteorološkog vremena, čovjek je morao biti uključen u dugačak tok ljudskog vremena. Potrebno mu je bilo iskustvo niza generacija moreplovaca razvijano i održavano usmenom predajom.

Da bi se lakše pamtilo, to je iskustvo najčešće bilo zgusnuto u kratkoj literarnoj formi poslovice. Od vremena prvih mitskih plovidbi Mediteranom do vremena posljednjih veslača na ovom moru, prognoza vremena bila je poezija.

Poput malih račića koji pred nevirijeme panično bježe sa sika koje plače more ili poput galebova koji uznemireno kriče leteći visoko iznad školja sluteći oluju, ti ribari i moreplovci posljednji su čitači ezoteričnog pisma kojim priroda unaprijed objavljuje svoje vremenske mijene. To iskustvo, znanje i umijeće, koje je doprlo do nas iz tko zna kojih dubina vremena, nestaje zajedno s ljudima koji su u ovom milenijumu posljednji gledali nebo da bi mogli ploviti morem.

Kad nas njihovo znanje danas ničemu korisnom ne bi moglo poučiti, kada bi elektronička tehnika, kao globalni senzorijski doista bila nepogrešiva u pretkazivanju vremenskih mijena, kada bi, dakle, elektronika, kao globalni senzorijski koji je, kako bi rekao Marshall McLuhan, postao protezom našeg živčanog sustava, mogla biti, na temelju globalnog uvida u nebeska zbivanja izvan dosega ljudskog oka, jednako pouzdana i u procjeni lokalnog vremena, i tada bi vremenska prognoza starih moreplovaca sačuvala svoju zanimljivost: *značaj iskonskog ljudskog umijeća* koje je stoljećima održavala usmena predaja, *panmediteranski leksik ribarskog i pomorskog jezika* te nevjerojatno rafiniran metaforičan način izražavanja – *poeziju vremenske prognoze*.

Ipak, uspoređujući vremensku prognozu komiškog ribara Ivana Vitaljića Gusle s vremenskom prognozom elektronskih medija, utvrdio sam da je njegovo pretkazivanje lokalnog vremena bilo točnije. Tumači znakova na nebu televizijskog ekrana nisu mogli tako precizno odrediti vrijeme kao što je to mogao iskusan ribar koji je u barci proživio svoj vijek.

Na Silvestrovo 1988. godine posjetio sam komiškog ribara pokojnog barba Ivana Vitaljića Guslu s namjerom da upravo na taj dan započnemo razgovor o

ribarskom iskustvu vremena i da to bude početak njegove vremenske prognoze za godinu koja je te noći počimala.

Već njegova prva priča o vremenu, te novogodišnje večeri dok je komičkim kaletama odjekivala pjesma dječjeg kolendanja, uvjerila me da sam pokrenuo vrlo značajnu temu u istraživanju halijeutičkog iskustva, temu koja je bila predmet svakodnevnog razgovora ljudi čiji je opstanak na moru zavisio od točne procjene vremena.

POEZIJA VREMENSKE PROGNOZE

Barba Ivāne, koliko vītrih poznājete?

Rībor kojī je na jīdra mōral pašōvāt vėlīke udāljenosti, vajōl je rāžlikovot i nōjmanju prōminu vītra. Vītar mu je bīl i būsula i motūr. Švāki īskušni rībor vajōl je rāžlikovot šešnāšte vītrih. Nōjpri tarmuntōna, pok būra, onda vītar da grēgo, ondā grēgolevōnt, levōnt, širōkolevōnt, ōstar, ōstroširōko, vītar u ōstar, ōstrogarbīn, garbīn, pulēbtegarbīn, pulēnat, pulēntemāīstro, maištrōl i māīstrotarmuntōna.

Kāl biš bīl vīdil stōrega rībora, ūvik je glēdol ōbloke, kakō ōbloci kurē i kakō se okriću. Kal potēže ōbloke iz pulēnta na levānat, nēće pūhāt iz pulēnta, nēće pūhāt maištrōl, nēgo će pūhāt prēma pulēntu – pūhāt će jūgo. Kal sēde u ōstar, ondā žapūše būra. Pol taljōnšku kōštu je vītar vānije i kakō je vītar na garbīn bīl bi očištil āriju. Tād je vėlīko vīdljivūšt tāko dā se iz Komīže vīdi Itōlija. Tū je žnāk dā će garbīn. A kāl je būra ondā je ōbratno. Žnāk ža būru je kāl sū nā goru, na tarafērmu ōbloci. Tē smo ōbloke žvōli līgne. Tū sū prodūženi ōbloci pōput līgne. Kāl bišmo bīli vīdili te līgne pōvar Mōsora, u pūrtu smo štōli.

Kal pūše vajō žnāt da vītar užīže ol dēvet ūrih ūjutro i da je nōjjaciji do ūre popūlnē. Tū je tērac ōl lneva. Tū se većinūn odnōši na būru. Dō devet ūrih ūjutro dōlo se po būri jīdrit, āli pōšli dēvet ūrih vajō kalāt jīdra. Ondā blīžje nōći ōpet pāde.

Āko je mīsec žapōl i bonāca je, a u pulēntu se je ucinīl pōš od ōblokīh, ondā se recē da će ōbloke potēgnīt levōnt i da će vārć vītra kako iz vrīće. Kāl je bīlo mālo vītra, bīlo bi se rēklo da pūše kako iz jūšt. Āko bi pūhālo dōkle je bīl mīsec, bīlo bi se rēklo da će vītar užēć kal mīsec žapāde.

Pripoštāvit ćemo, nōšli smo se nāsri mōra i pūše mōlu jūgo i pōcelo je rošit. Ondā bi se rēklo dā će se vītar jūšit nā rošu. Tū hōće rēć da će vītar užēć. Kāl bi dūšal vėlīki dōž, dōž bi ubīl onū sīlu od vītra pōk bi pāla bonāca īli bi se promīnīl vītar.

I po dūgi se je žnālo kāku će vrīme. Kāl se prī nōći ukōže dūga u pulēntu, ocekijē se līpu vrīme, a kāl se ūjutro vīdi dūgu u levōntu, tukō štōt atēnto ol slābega vrīmena. Kāl se vīdi mlōdi mīsec trećōk ōli cetvartōk kakō ležī, vajō štōt atēnto ol slābega vrīmena, a kāl mlōdi mīsec štōjī impījo, mōreš mīrno spāt ca se vrīmena tīce. Īsto kal žvīždā inpuntō mlōdemu mīsecu ū rep, mōre se ocekīvāt prōmina vrīmena.

Švićōrī sū se vāvīk jedōn īs drūgin švītovoli obo vrīmenu. Nē somo u Komīžu nēgo i kal sū bīli na škōjū, bīli bi se švićōrī štāli jedōn īs drūgin pōk bi bīli

komentirāli kāku će vrīme. Pulēnt je nōjboji šinjōl za znāt vrīme. Vajō averfīt hōće pulēnt dvīnut òli nēće. Vajālo je averfīt je kŭlma òli školōda, je šćiga òli rīnjā. Kal pulēnt dvīne devedesēt nā štu je sūtra jūgo. Pripōštāvit cemo – nā goru je pōl òblok. I tū je znāk da će sūtra jūgo. Īli kal gorā poldīre, kal gŭrnje òbloke, cmōšt, potēže ôstar, ondā bi se bīlo rēklo da će konfermāt dŭlnju vrīme. Kal potēgne cmōšt ili maglŭ u ôstar, ondā je dŭlnju vrīme, a kal potēgne u levōnt, ondā jed jūgo. Ūvik potēže kōntra vītru. Bīlo bi se rēklo da je švē šēlo u ôstar i da će ôstāt na dŭlnju vrīme.

Prātīlo se je mīsec. Vajālo je glēdot vrīme kal je kvārat mīseca, kāl je pŭni mīsec i kāl je mīnā. Na mīnŭ je vrīme ūvik u antimāmu. Bīlo bi se rēklo da āko konfermō vrīme na tŭndŭ da će produžīt ūstu vrīme jōš tri-cefīri dōna. Tāko se je glēdolo pŭnte òl mīsecu, glēdolo se je kāku je vrīme na pŭntu òl mīseca za znāt hōće vrīme konfermāt ĩli će se izvarjāt.

Štōri komīški rībori nīšŭ nīkal drŭgu mīslīli ūjutro kāl bi se uštāl, nēgo òbo vrīmenu.

Inkontrāla se tāko dvō rībora pōk će jedōn drŭgemu:

– A ca fī se parī, ca cē vo vrīme?

– A òto, nīkako mi izglēdo nē alavija. Šēga jŭtra je višōko vodā. Pulēnt je pōcel cavarjāt. Lakō bi mōglo jūgo.

– I jō sōn ol tvoje. Nočas me je varfīlo kolīno. Mēni je tŭ nōjboji balōmetar.

– Nočas non je Trešjāvac. Obrīt će non ga. Pōk će ūza tēga rebaltadŭra dŭlnjega vrīmena i obrīt će non pōšte pōl Bīsovo. Tāko cemo šēga mrōka izgubīt jīr kolo Bīsova i ovī će non mrōk pŭc kakomudrōgo.

– Ōto vīdiš, pulēnt dvīže lēva-lēva. Pōcel je rōžīt južīnēt. Popŭlnē je nevēra. A ca cēs, mŭj Ivāne, tāko se vrīme okrīće. Prōpja se covīku ne dō ūjōt. A kal ne bŭde rīb, ondā će bīt līpo vrīmenā. Šēga mrōka će, parō mi se, bīt sŭhā.

– Pacēncija, na švētega Lŭku se kŭnti cinē. – I tāko bi onī bīli čakulāli, ðigod se kontreštāli, a ðigod jedōn drŭgega fīšīli. Pŭno njin je bīlo drōgo kal bi pogodīli kāku će vrīme. I, recīmo, ovā dvō se inkontrāju jōpet sŭtradon pōk će jedōn drŭgemu:

– Ješōn ti rēkal dā će nevēra! Sāl je zāpŭhāla tarmuntōna, danās je ravajunōda, a sŭtra je sŭha vēle. Nēće nīkako da vrīme štābīli.

– Nōjgore je kal vītar vītru olgovōro, kal fŭrca fŭrci olgovōro. Pŭno je līpo kal sŭ mōli vītri i kal vītar oplakō i dŭjde jūgo pok oplakō jūgo, pok dŭjde bŭra i ondā se dō rībot i ūjōt rībe. Tŭ ti je ūsto kŭda kal se mī kōremo pok kal dŭjde do kacōtih, a pŭno je līpje kāl se kako jŭdi sporazumītmō i kal dŭjdemo krāju i obo šterālu i obo pōštīma.

Tāko sŭ se ražgovōrāli štōri rībori komīški kāl bi se bīli štāli. Glōvno tēma bīlo je vrīme. Kāl sŭmo bīli mlōdi bīli bīsmo nāpeto slŭšoli cā štōri govōre obo vrīmenu, cā govōre onī kojī sŭ pašāli pŭno fortunōlih i nevērih. Ol njih sŭmo škŭlu uclī i nŭjhove bešīde pāmetīli.

Štrôh ol nevêre švâkemu je rîboru i mornôrù u košùma. Štôri komîški rîbori govôrili su: »Cûvoj se nevêre iz ôstra kakò ca tè je mâtì ûgnja cûvâla» ili »cûvoj se nevêre iz ôstra jer lômi i karšî«.

Jûgo je vîtar obo kojêmu rîbor ûvik mîšli, vîtar kojêga štâlno cêko i glêdo hðce nâ nebo, û more òli na krôj poznât žnâkove kojî govðre da ce jûgo žapûhât. Govôrili su štôri: »Dvî rðse – trêcu jûgo» ili »dvô jûtra vodâ iz pulênta – trêcu jûtro jûgo.

Švâku jûtro cîn bi ðci otvoril, rîbor je glêdol cà govðri nêbo, cà govðri môre, kûl kurê ðbloci, kâko je ârija. U sùnca žôpûd štôl je atênto cà govðri pulênt. Prâtli je mîsec, njegðve pûnte i vâvik je dôržôl nâ pamet štôre provêrbije kako recîmo: kal krešîjê mîsec – krešîjê i furtûna; kal mîsec îmo kolobôr, iz kojê su bônde vrôta iz tè ce vîtar žapûhât; kal kûho mâst, kûho i môre; kal ðblok nâ goru pâde – jûgo; kâl su nâ goru lîgne – bûra; kâl se cîpal hîti trêso – slâbu vrîme; kâl se liti vîdi Majêla – jûgo; kal žîmi na Majêlu lampô – bûra ðli gregolevônt; kal sùnca trumbô na žôpâdu – ðli vîtar ðli dôž; kolobôr kolo mîseca – ðli vîtar ðli dôž; pulênt špðrak – nevêra na vrôta; vodâ vðdu žovê... Tâko su noš ucîli štôri i tâko noš je ucîlo môre ol kojêga šmo žîvîli.

Metaforika barba Ivanova kazivanja tipičan je diskurz i način viđenja i doživljavanja svijeta ovih ribara. To je iskonski govor koji crpi svoju poetičnost na samom izvoru života. To je govor koji se još uvijek nije odvojio od pjesništva. Apstrakcija još nije ispraznila sadržaj slike. U tom svijetu sve što čovjek vidi prožeto je životom. Ništa u tom svijetu nije mrtvo. Živ je brod i živo je more, živi su oblaci i nevere i magla i kiša i strane svijeta i vjetrovi i mjesec i sunce i zvijezde... Čovjek je okružen antropomorfnim bićima nebeskih i morskih pojavnosti i naučio je među tim bićima živjeti, ugađati im i predviđati njihovo ponašanje, gonetati njihovu narav, uočavati ritam njihovim mijena, zapažati njihove međusobne odnose, da bi mogao, slijedeći njihov ritam i njihove zakone, među njima opstati.

Njemački stilističar Wolfgang Kayser u jednoj je svojoj stilističkoj studiji zapisao da je jedan tako banalan i svakidašnji izraz, kao što je izraz *vjetar puše*, zapravo metafora, ali mrtva metafora koja je izgubila svoju figurativnost. Ona više ne evocira sliku vjetra kao bića jer je visoka frekventnost upotrebe tog izraza potisnula njegovu slikovitost na račun njegove referencijalnosti – pojmovnosti koja se iscrpljuje u pukom imenovanju pojave: zračne struje. Kayser zapaža da potisnuta slikovitost tog izraza oživljuje čim postavimo pitanje: *Što vjetar radi kada ne puše?* Naime, jezik je u izrazu *vjetar puše* zadržao sjećanje na vrijeme u kojemu je vjetar viđen kao biće koje djeluje ili ne djeluje, koje puše ili ne puše. Puhanje, ali i nepuhanje, jest očitovanje vjetra kao bića. Navedenim pitanjem deautomatizirana je jedna potrošena, jedna mrtva metafora. Naš jezik pun je fosila mrtvih metafora jednog bivšeg, jednog zaboravljenog jezika. A taj jezik, što smo ga mi zaboravili, živ je još uvijek tamo gdje živi kultura govora i kultura slušanja. Tim jezikom govorio je komiški ribar barba Ivan Vitaljić Gusla.

Kao što su Eskimi morali stvoriti mnoštvo naziva za vrste, boje i oblike snijega, tako su i ovi pučanski ribari, da bi se mogli sporazumjeti, da bi jezikom

mogli sačuvati svoje iskustvo življenja s morem, morali razviti bogat jezični izraz koji je odgovarao bogatstvu tog iskustva. Standardni hrvatski književni jezik izrazito je kontinentalan jezik. Njegov je novoštokavski temelj dobrim dijelom udaljen od mora, a od vremena svoje standardizacije u devetnaestom stoljeću pa do danas uporno se čuvao od utjecaja čakavskog idioma organskih zajednica rasutih po našoj obali i otocima.

Iz teksta vremenske prognoze za godinu tisuću devet stotina i osamdeset i devetu godinu, što sam ga iz dana u dan bilježio u razgovoru s pokojnim barba Ivanom Vitaljićem Guslom, sažimam izraze o vjetru koji, ovako okupljeni na jednom mjestu, predstavljaju zornu sliku tog leksičkog i poetskog bogatstva jednog organskog idioma: *vìtar cedì* (popusti, smanji snagu), *vìtar pāde* (smiri se), *vìtar pāde kako tovōr* (naglo, iznenada se smiri), *vìtar dognō* (provali silovito), *vìtar govōri* (znak je), *vìtar grē u gregolevōnt* (prelazi na smjer ENE), *vìtar grē nōše po levōntu* (vraća se iz nekog južnijeg pravca na istok), *vìtar grē do maištrōlā* (do NW), *vìtar grē vānije* (s nekog južnog ili sjeverozapadnog pravca kreće se prema jugozapadu), *vìtar grē nāokolo* (ide od istoka ujutro preko juga o podne do zapada o zalazu sunca), *vìtar grē iz rūkē ù ruku* (vrijeme je nestabilno s vjetrovima koji često mijenjaju smjer), *vìtar grē na krōj* (skrene sa zapada na sjever), *vìtar grē pri sūncon* (prati sunce mijenjajući smjer od istoka ujutro preko juga do zapada pri zalasku sunca), *vìtar ìde po pulēntu* (skrene prema W), *vìtar še jūsi nā rošu* (žesti se, pojača kad počne kišiti), *vìtar še ražjūsi* (postane silovit), *vìtar konfermō* (potvrđi se, ustali se, potvrđi svoju namjeru da će puhati i dalje), *vìtar še kontreštō* (prepire se u diskusiji, nastoji prevladati drugi vjetar), *vìtar nabījē* (nosi oblake prema kontinentu), *vìtar nōši ligne* (duguljaste bijele oblake), *vìtar olgovōro* (zapuše iz suprotnog smjera), *vìtar oplakō* (smiri se), *vìtar oštāne za sūncon* (prateći kretanje sunca vjetar mijenja smjerove od istoka ujutro preko juga prema zapadu, a ako do zalaska sunca ne stigne do zapada vraća se najčešće na jugoistok i tada puše jugo), *vìtar perē špjāje* (valovi peru žala, plaže), *vìtar prāti sūnce* (mijenja smjerove idući od istoka preko juga prema zapadu tokom dana), *vìtar pridobījē* (prevlada drugi vjetar), *vìtar pūše iz bōnde sūncenjoka* (puše sa strane gdje se na oblačnom nebu nalazi blijedocrvenkasti krug), *vìtar pūše iz bōnde vrōt ol kolobōrā* (puše sa strane gdje je prekinut krug mjesečeva kolobara), *vìtar raštīre kalīg* (rastjera maglu), *vìtar rebaltō* (prevali, izvrne), *vìtar refinō* (ponovno zapuše), *vìtar rōži* (lagano puše), *vìtar rajō* (mjestimično namreška površinu mora), *vìtar sūspendījē* (podiže oblake ili maglu), *vìtar užīze* (pojačava se), *vìtar varjō* (mijenja smjer), *vìtar žapūhne kūda iz vřīce* (zapuše iznenada svom žestinom), *vìtar žatēgne* (privremeno malo jače zapuše). A vjetar može biti: *lōvki* (s kojim se dà dobro loviti), *lōrgi* (koji puše iz nekog pravca između zapada i juga), *vēli* (jak), *rufijōni* (nestabilan, koji najavljuje pogoršanje vremena), *šīgūri*, *štrōmbi* (silovit, nagao), *študēni*, *tēpli*, *jōki*, *fřiški* (hladan), *vìtar ni vāmo ni tāmo* (neodređena smjera), *vìtar vōnka* (iz smjera SSW, SW ili WSW), *vìtar nūtra* (iz sjeveroistočnog kvadranta), *dūlnji vìtar* (iz sjeverozapadnog kvadranta), *vìtar ol krāja* (koji puše s obale), *vìtar išpol kalīga* (magle), *vìtar išpol nevēre*. A vjetar može puhāt *kakō iz jūst* i *kakō ragūn* (uragan), može biti *ćūh* i *bōva* i *bōvica* (povjetarac) i *rēful* (trenutačni zamah vjetra) i *refulīn* i *ravajunōda* (žestok, silovit vjetar).

Takvo obilje leksika i metaforičnih izraza mogli bismo naći i za mnoge druge glose u glosariju vremenske prognoze jednog od posljednjih čitača vremena na ovim otocima – barba Ivana Vitaljića Gusle. Mogli bismo tako govoriti o suncu, o mjesecu i njegovim mijenama, o zapadnom i južnom obzoru, o čudi pojedinih mjeseci, o naravi pojedinih vjetrova, nizati čitave stranice naziva za vrijeme, za pojave na moru i na nebu. Kako to obilje leksika, kako poeziju tog izraza prevesti na standardni hrvatski književni jezik?

Jezič ovih ribara vidi crne vretenaste oblake na zapadnom obzoru kao *dupine na rivi* (nad talijanskom obalom), to *pulēnt kōže svūj obrōž ol jūga*, bijele izdužene oblake imenuje *lignama*, a u tamnim, zimskim, kišnim oblacima na brdima vidi trudnice koje rađaju pljuskom te ih naziva *škōtnim*. Zima ima *rēp*, i ako *zúbima ne ugrīžē, repēn ošine* (hladnoća na kraju zime). Veljača mora pokazati svoju *žlū čūd*, pa ako joj uzmanjka dana zna ih posuditi od *brāta Mōrka* (*mōrca* – marta, ožujka). Zapadni obzor – *pulēnt smījē se* ili *cavarjō* (čavrlja), to jest dižu se crni oblaci na zapadnom nebu i navješćuju oluju – smiju se mucu ribarskoj. Zato je *pulēnt špōrak* jer tamnim oblacima uprlja sjaj lijepa, sunčana dana i kvari ribarove planove. Kad počnu nadolaziti oblaci iz pravca između NW i NNW to *Kvarnēr rīgo*. Vjetar *grē iz rūkē ū ruku*, a zapuhne *kūda ga je kŭ prōsul iz vrīče*, a onda se iznenada smiri i *pāde kako tovōr*. A znaju se vjetrovi međusobno i svađati – *kontreštāju se vītri, glēdaju pridobīt jedōn drūgega*. A kada valovi stignu prije vjetra, ovaj jezik vidi ih kao bjelorusno stado i kaže: *ovŭ štādo ūmo ža šōbon paštīrā*.

Na Silvestrovo 1989. zatvoren je ciklus ovog kazivanja o vremenu. U tom zapisu o vremenskim mijenama jedne godine utisnut je trag iskustva mnogih stoljeća koje je, do kraja ovoga milenija, sačuvala kultura sjećanja ovog malog ribarskog svijeta u jugozapadnoj uvali otoka Visa.

MAGNETOFONSKI ZAPIS PROGNOZE VREMENA IVANA VITALJIĆA GUSLE ZA 1989. GODINU

Silvestrovo 1988. godine

Vēliko je školōda. I dōba gōdine je ol školōdih. Ali nēobicno je vēliko školōda. Šēlo je u oštar. Svī ōbloci su sēli u oštar. Kal sēde u oštar tu hōće rēc da će jōs dvōdešćicefīri ūre bīt ūštu vrīme. Tu hōće rēc da nī jūžni vītar kojī sūspondījē i ne dopūšćo kalōdi da sēde. Kalōda se ucinī ol pulēnta do oštra. Tŭ kal je līpu vrīme. Kalōda je višokā dvō-trī pāršta.

Kal kalōda dvīne, nī dalekō jūgo. Gŭrnji slōj ōblokīh dvīne se i kurī iz pulēnta pul levōnta. Tu hōće rēc da potēže kōntravēnto. Potēže kōntra vītru. Ol tāmo kŭl kurē ōbloci, ol tāmo će zápūhāt. Kal kalōda sēde ol pulēnta do oštra, kal ne dvīne potvordījē dŭlnju vrīme. Kal oštar dvīne, potēže nā goru. Nā goru tŭ hōće rēc da potēže na bōndu ol tarmuntōne pōk do levōnta. Dīgod dvīže i prodīre Kvarnēr. Kvarnēr žovemō bōndu od Šibenika pōk do māīstrotarmuntōne.

Kakō je vecerās kalōda mōlo, pāla je dōli, sēla je, po tēmu racunōn dā će līpu vrīme durāt dvošćicefīri do cetardešēt ū ošan ūrih. Kalōda je sēla ol oštra do pulēnta.

Dà se je kalòda dvìgla, mòglo bi zapūhât jùgo, ali mòre oštât i bonāca, mòre refinât dûlnju vrìme. Recìmo danās je dûlnju vrìme i popūštilo je i u pulèntu se je naoblōc-ilo, ali òpet je rāzlika ako ne potēze u levònt. Pulènt se, recìmo, dvìgal, ali nì potēglo u levònt, onda mòre refinât dûlnju vrìme.

Mòre je mīrno, burīn je, pūnte zjāju. Kâl sū burīni, kâl je da grēgo, kâl sū garkūšine, vrìme je nòjtrajnije. Īli jùgo, recìmo, nì svāku jùgo zlocūdno. Īmo jùg kojā sū nāši štōri zvoli bilojūzine. Tā jūzina je ūgodna. Zvoli smo ih tāko jer sū bila ūgodna za rìbora i za rìbu. Tū je nòjboju vrìme za lōv rìbe. Burīni, garkūšine, vītri ol krāja nīkal nīšu dobri za rìbu, nī kal se lōvi mrižima, nī kal se lōvi parangōhima. Tū je zātu jer ti vītri ūru rìbu ol krāja. Kâl sū mōli južini, onī nabijū pāšu pul krāja, onī nōše rōsu kojō perē krāje. Prikō nōci pāde rošā na šike bližū mōra i kâl sū mōle marēte, bilojūzine, mòre ispīro slālkušt vodē i rìba se približijē krāju radi pāše. Ako je pāla rošā, a prikō lneva je sūnce, ondā se stvorāju na šikima hrānjivi šāstojci kojē mòre ispīro, plōce. Ondā se recē da rìba jūbi krōj (usāta, mīnula i šlično). Lokōrde se lōve skūrima nočima i vèlikima žimūma, kâl sū snīži dō mora. Tād lokōrda dūjde do sōmega krāja.

SIJEČANJ – ŠĪCANJ

Prvi siječnja 1989. godine:

Kalòda je ol dōbrega vrìmena. Kalòda je ol pulènta do ôstra. U ôstru je svē sēlo. Tu hōće rēc da līpu vrìme mòre jōš durāt dvošticētri ūre. Kal ôstar potēgne, hōće rēc da jùgo nì bližū, da će oštât ištu vrìme. Ôstar je recevīl. Kal ôstar recevī, vrìme se nēce promīnit. Ôstar je kuntēnat iš ovīn vrìmenon. Pōvar kalòde bil je òblok kojēga je ôstar recevīl.

Kâl je furtūna dûlnjega vrìmena, a ôstar nēce da recevī ondā se recē: sūha vèle. Danās pūše, danās je dûlnju vrìme, prikō noći bonāca a u tōku sūtrašnjega dōna pōcme jùgo pūhât. Kal ôstar ne recevī ondā je sigūro prōmina vrìmena, devedesēt ò devet nā stu. Kal ôstar recevī – štābilu vrìme.

Danās nì sūha vèle. Kalòda ol pulènta do ôstra niškā je i štābilu će vrìme oštât sūtra a bārž i prikōsutra.

Drugi siječnja:

Vrìme je sigūru. Šcēti je burīn. Šcēti burīn hōće rēc da je tū prōvi burīn. Nēlnemu se vītru ne recē da je šcēti, nēgo sōmo bīri. Ucinjenā je kalòda. Nī poravnōna, āli tankovīta je i po tēmu izglēdo vrìme štābilu. Sūtra je vrìme štābilu.

Švāku večer se glēdo. Ūvik se glēdo vrìme pīnuć. Ne mòreš ūjutro glēdot vrìme kojū će. Na nīke kažijūni mòre se i ūjutro. Ūjutro se mòre glēdot kal je vrìme vèce onō baštōrdo, atōržijo, kakomudrōgo, nešigūrno. Ūjutro kal je vītar lōrg, kal je vrìme atōržijo, kal pūše iz Šveca, mòre se racunāt da je vrìme fōlsu. Recē se da je vītar lōrg kal pūše iz garbīna, ĩli iz pulènta, ĩli iz pulèntemāistra, maištrōlā. Kal ūjutro pūše iz fih prāvcih, recē se da je vrìme atōržijo, kakomudrōgo, nešigūrno, dā će ucinīt jùgo.

Glèdo se nòjveće na sùnca žopùd. Švāku vrīme se glèdo pri nègo sùnca žapāde. Nòjboje se tāl znò kāku će vrīme. Kal ūjutro kòlo dèšet-jelnāšte ūrih ìde vītar u maištròl, vrīme je sigūru, a kal ìde vītar na kròj vècer, kal ìde u burīn, ondā je sigūro, sigurīšimo vrīme.

Peti siječnja:

U tòku nòći dvìgal je pulènt i danās je ošvanìl juzīn. Āli oī južīn kojī je danās bìl, ūn ne izazīvo slābu vrīme za dvò dōna. Šūtra će ìsto bìt līpu vrīme, a pñikošutra mōre jūgo pojacāt, a mōre i būra refināt. Ōstar vèj ne pñimo. Ōstar olbījè, dvìže. Tu hðće rèc da je vōnka vèc drūgu vrīme.

Mī ìmomo otvòreni horizònt. Iz Komīže se vīdi za vrīme nòjvažniji dīl horizònta za švè jūžne vītre. Ža būra nīmomo. Kal jūgo mīslī ucinīt ondā pāde òblok nā goru. Gorā ćapò. Ol Makārške po švè prema Žādru òbloci lèžu na bārdo i tū hðće rèc da će jūgo. Kal gorā ìmo līgne, mōle prodūžene òbloke pòvar bārda – tū je znāk za būra.

Kal jūgo ìmo žapūhāt, tū potèže cmòšt pul levōnta kūda fumòr i ca vèće potèže tū je znāk jācijega jūga. Ža dūlnju vrīme vajò vīdit cà govòri Kvarnèr. Vajò vīdit ol Kvarnèrā pok do Makārške.

Danās šu pūnte žjāle. Jedòn je štòri provèrbij: Mālo je ol garkā do žudīja. Garcī šu targūvci, a Zudīji jòš žèšći. Tū hðće rèc da je mālo od grèga do levōnta. Žudij je levōnt, a gark grègo. Mī žovemò jūgo švè ol levōnta do òštra. Švè je tu jūgo. Īli, pripoštāvimo, mī recemò dūlnju vrīme – tū šu vītri ol tarmuntōne pok do maištròlā. Būra je ìsto dūlnju vrīme, āli njūj ćemo rèc da je būra. Mōre se rèc da je dūlnju vrīme, āli ìsto se recè da je būra. Dòjè njuj se vāžnošći.

Kàl je mōli levōnt, ondā se recè »līpi, pitōmi levōnt je«. Recè se i »pitōmi južīn«, àli kàl je gregolevōnt ondā se recè »gregolevōnt je« – punā su ti jūšta. Mornōr ga rešpetō.

Vrīme je atōrziyo kàl je bonāca, a pūše maištralić, pòk màištrōtarmuntōna, pòk južīn. Kal pūl ūre pūše maištrōl, pòk pūl ūre južīn i tāko – vrīme neodlūcenu, vrīme atōrziyo. Cèko se kojī će vītar pridobīt. Trubujūžu vrīme je kal nī sigūro, a jāciju vrīme. Trubujūžu vrīme je varijābilu vrīme kal vītar grē iz rūkē ū ruku: danās pūše jūgo, šūtra màištrōtarmuntōna pok maištralūn.

Mīsec je nōjboji znāk za vrīme pronōstikāt. Komīški rībori su nōjveće glèdoli mīsec.

Pridvīdjon da nēće dūc do vèlike prōmine vrīmena za dvō dōna i po tēmu ca je vèliko školōda. Āko školōda nī štu nā štu sigūri znāk za vrīme, ĩpak je vāžna. Većinūn je vrīme štābilu kal su vèlike školōde.

Osmi siječnja:

Kakō je kùlaf dvīgnul, a nī potēglo u levōnt, predvīdili smo da nēće bīt fūrce od jūga. Jūgo je sāmorlo na šēbi. Pāla je bonāca. Nī potēglo u levōnt i vītar je ĩsal pri sūncon. Recè se da vītar grē pri sūncon kàl se vītar mīnjo kako sūnce kurī. Kakō se sūnce pēnje tāko vītar grē nāokolo. Tū se cēsće dogōdjo liti nēgo žīmi da ĩde vītar pri sūncon. Ūjutro būde levāntīn, pòk širokētić, pòk ostrinētić, pòk bokūn i žatēgne, pòk švè kako sūnce grē pul žopāda tāko ga vītar prāti, tāko je vītar ūvik ĩspri sūnca. A āko vītar ostāne za sūncon, ondā se vrōco na jūgo. Āko ĩde ĩspri sūnca ondā ostāne dūlnju vrīme. Kal vītar grē pri sūncon ondā grē od levōnta do pulēnta, dōkle sūnce žapāde, i ondā ostāne na dūlnju vrīme. Āli kal dūjde na oštar, ĩli kal dūjde na širōk, ĩli kal dūjde na garbīn, ako tād ostāne ĩza sūnca, ondā se vrōco i jūgo refinō.

Kakō je vītar ĩsal pri sūncon, pāla je bonāca i tāko je ostālo na dūlnju vrīme. Šūtradon je refinālo i žapūhla je màištrōtarmuntōna, maištrōl i pulentāc. Danās je pūhōl maištrōl, a večerās nī ĩsal vītar na krōj, nī olgovōrila būra. Mīnā je bila na šēdan. Ol mīnē dō pul mīseca je šēdan dōn, a ol mīnē do tūnda je cetarnāšte dōn. Mlōdi mīsec je mōgal bīt ĩzmeju devētega i dešētega. Trećōk je mēžopunat ĩzmeju mīnē i kvōrta. Trećōk po tūndū igrō vèliku ūlogu hōće konfermāt òli nē. Većinūn pòšli mīnē, òli pòšli tūnda, āko konfermō vrīme na trećōk, tū hōće rēc da će vrīme podurāt. Ceřiri su pūnta òl mīseca u mīsec dōn. Pūnat òl mīseca je švākih šēdan dōn.

Trinaesti siječnja:

Šūtra je pūnat òl mīseca – cetarnāšte sīcnja. Konfermālo je vrīme na trećōkū ša školōdun, maglūn i dūlnjin vrīmenom ol maištrōlā do burīna, ĩzglēdo dā će podurāt vrīme do petnāšte i šešnāšte. Ol dažjā nī nīšta. Vèliko je školōda, vèlike su rōše, nī grōma, nī lōmpa, nī oblokūv, sōmo su maglē i tū se normalīžiro kako štābilu vrīme. Liti su kaļīzi, a žīmi su maglē. Jō se nodījen švè do tūnda da će līpu vrīme. Na tūndū su ūvik prōmine. Švāki pūnat òl mīseca ĩmo prōminu.

Na šūtrašnji pūnat mōgla bi bīt mōlo prōmina, àli ostāje dūlnju vrīme, vrīme kojē će produžīt. Po mūmu, do tūnda bi mōglo ostāt sigūru vrīme. Mōgal bi bit i

mōli južin, ali ôpet lîpu vrîme jer šicanj je pûno sigûr kal potêgne. Kâl je mînâ ili tûnd pjûparte su ù more nôjveći kurênti.

Dvadeset i prvi siječnja:

Danâs cinî tûnd. Ol tûnda do trećokâ vrîme se nêće mînjât jêr su vèlike školôde. Školôde su tolike da jih jô ne pâmetin u mojê sedandesêt ì dvi gòdine životâ. Ovêga šicnja nî bilo ni po noći ni po dônù kûlme. Pûnte zjâju sa vîtron ol Bojâne. Vîtar da levônte, da grêgo. Kâl su gregôji ùvik se recè da je vîtar ol Bojâne. Burîn iz jutra a pòšli têrca òl lneva ìde vîtar do maištrôlâ. Tâko racunôn da će bit lîpu vrîme do kvôrta òl mišeca do trîdešet i parvî šicnja.

VELJAČA – VÊLA

Prvi veljače:

Do mînê racunôn da će bit lîpu vrîme. Vrîme će dvô dôna prî bit u antimâmu tâko da će mînâ odlüçit za rãžvoj vrîmena. Za mûga vika ne ispomînjen se ovâko štâbilih vrîmên koja trâju ol pocêlka žimê, bêž gregolevônta, dažjâ, tâko da je zemjâ pricâmila, tâko da je gorâ pòcela žüüt. Školôde i dâje durâju.

Šesti veljače:

Danâs cinî mînâ. Ako vrîme konfermô na mînù durât će dð kvorta jêr su i dâje školôde vèlike. Ali pòcela je bit i kûlma prînuç kojô najavijê vècu vlâgu i ròsu. Tâko bi mðglo bit dð kvorta cãgod dažjâ. Kvârat je na trinâšte vèle. Ako vrîme ne konfermô na trećokû, ondâ će se vrîme izvarjât. Ako konfermô, bit će i dâje lîpu vrîme.

Trinaesti veljače:

Danâs cinî kvârat òl mišeca. Kvârat je dðnil prðminu sa jòkun bûrun i žimûn. Òl kvorta pðk za dvô-trî dôna racunôn da će bit vrîme rofûžu. Tû hðce rêc vrîme sa jòkin vîtrima, sa nevêrima. Vecerâs son nâkun dvô mišeca vîdil òci di kâpra. Tû hðce rêc da je òblok kolo mišeca, mûtni pâršten kolo mišeca. Vèliko je šçiga ca potvordjê da je u Kvarnerû bûra.

Sedamnaesti veljače:

Ol sedavnâšte do tûnda, vrîme će bit lîpu sa mòlin vîtrima, burînon po noći, a po lnevù će vîtar pûç do maištrôlâ. Nûç prî tûnda racunôn dâ će se vrîme òpet izbaštardât. Pòšli cetardešet ì ošan dôn parvî pût je pòcela kûlma. Okulmâlo je blîžû trîdešet cenñmetrih tâko da se jòš nî normalizîrâlo. Pulênt se je pðcel smjât, àli nîkako da dvîne i potêgne u levônt, nêgo potêgne cmòšt nâ goru i tû je dðkaž za štâbilu vrîme. Famûžo je da je kûlaf bil pðcel dvîžot prînuç, a kal je mišec isîçekal, òlma je šelo u ôstru i ol gôre potêglo cmòšt u ôstar i òpet oškolâlo.

Dvadeseti veljače:

Pòcela je kûlma. Pulênt je dvîgal i potêglo je u levônt, a Hûm se je povûnavil i pðcel je južin sa vèlikun ròsun. Tâko racunôn po motîvima ârije, kûlme, refulñnih pð moru, po švêmu têmu racunôn da će vrîme ingvaštât, da bi vèla mðgla pokòžât svojû arjâvu çûd.

Dvadeset i treći veljače:

Danās je trecōk po tūndū. Ārija se promīnila. Vēliki je ūmid. Potēglo je u levōnt kako šijūn. Pōcelo je jūgo i pūše šve žēšće. Vēla će sigūro pūtāt brāta Mōrka da njuj žōmje dvō dōna da se i onā izvōji. Racunōn po švīma motīvima ārije kakō potēže kōntravēnto da će žapūhāt jōku jūgo i tō oštroširōk, a pōšli tēga da će pūc vītar vānije kojī će parvī pūt oprāt spjāje ovē žīmē. Vrīme dō kvorta po tūndū švē će bīt gōru i gōru.

Dvadeset i osmi veljače:

Ža trī-cefiri dōna bīt će varijābilu vrīme ša jūgon i garbīnon, ša nevērīma i nēbijami kojē bi mōglo dažjīt. Mōglo bi lampāt i garmīt jēr šu po kūlfū pjuvadūre i štālno potēže u levōnt. Štālno je kūlma bēz školōde ca dokožjē da bi mōglo pāšt cāgod dažjā. Štōri rībori nīšū falili kāl šu govorīli da vēla vajō da okrojī švojū i da u brāta Mōrka žōmje dvō dōna da se izvōji. Tāko racunōn da će vrīme bīt varijābilu do mīnē, a šēdmega, cetarnajēstega i dvōdešet i parvēga mōrca bīt će būre. Štōri rībori i mornoři govorīli šu da prī izgarāju trī šidīnove brōdē nēgo trī marcōne būre.

Ol trī dō sedan mōrca bīt će vēliku nēvrīme i tū is ravajunōdīma dūlnjega vrīmena i òpet is jōkin jūgon. Dūc će do konfužijūni u āriju. Potēgnīt će sāl u óstar sāl u levōnt. Tāko racunōn da će bīt vrīme vēlikih vītrih is nevērīma jēr šu nēbije nā goru. Tāko će bīt do mīnē kal ocektjēn būru.

OŽUJAK – MÁRAC

Sedmi ožujka:

Danās je mīnā. Īzjutra do tērcā òl lneva bīla je būra, a kakō je sūnce dvīzolo, īsal je vītar šve do pulēnta i pāla je bonāca i pōcel je pulēnt dvīzot. Tāko po štōremu provērbiju mōglo bi se racunāt na mōli južīn jer nī potēglo nōglo u levōnt nēgo je bīlo u antimāmu. Jō racunōn da će krōlko pūhāt jūgo. Ārija se je bīla pokrīla kūda da će cāgod dažjā, ali je òpet šēlo nā goru tāko da racunōn da će òpet žapūhāt dūlnji vītar kojī je refinōl. Takō je bīlo na trecōkū ol mlōdega mīseca. Bīlā se je pokrīla ārija i potēglo je gūrnju cmōšt nōglo nā goru. Mīsec je lēžol, āli se je šūtra nāvecer isprāvil i bīla je nūc cōro kako spōda is mōlin burīnon i kalōdun kojō je šēla. Racunōn da će vrīme štābilit dō kvorta do cetarnāste mōrca, uz mōli dūlnji vītar. Ārija se je bīla pokrīla kūda da će cāgod dažjā, āli je òpet šēlo nā goru tāko da racunōn da će òpet žapūhāt dūlnji vītar kojī je refinōl. Mārac ūvik dōjē štrōha mornōřīma i rīborīma jēr je mārac prēma provērbiju potopīl óšan brāce, a devētega pāmetnīn ucinīl. Devēti brāt nī nīkal navigōl dōkle mārac ne bī finīl.

Āli nēobicno je pōjava da u ovū dōba nī garbīnih i jōkih būrih. Garbīni šu nōjjaciji ol novēmbra pok do mōrca. Mārac se nominō būrīma. Mārac je jārac. Nōgal je. Vrīme kal ucinī, govorīli šu štōri. Nīkal nī bīlo ovāko tēplih žīmih. Prī se je žīmi ū brud fogūn ložīlo. Bīle bi rūke ošfīnule pōk bi se bīlo otukovālo. Mōrca šu uzāli ušahnīt lemūnī i rogōcī u Komīžu.

Četrnaesti ožujka:

Na kvortù nì refinālo dūlnju vrīme, nēgo je pāla bonāca is mōlin južinon i vèlikun vrućinūn za mārca mīsec. Štori Komīžoni govorīli šu: »Tēsko onēmu kojēga marcōnu sūnce ugrīje«. Gūrnju cmōšt je potēglo kōntravēnto pok racunōn da će jūgo bīt žēšće, āli da nēće dūgo durāt jēr je tāku godīšće da jugā durāju dōn-dvō pok nì dažjīh ni štrōmbih vītrih ša žimāmi. Jūgo mālo durō pok dīma ide na dūlnju vrīme is mōlin burīnima i maištrōlīma. Mōrca mīseca počimju bīt štābili maištrōlī, a nē rufijōni. Racunōn da će ovū jūgo šamrīt na sēbi i da će pōnovo žapūhāt dūlnju vrīme is būrun i maištrōlēn do trēcega dōna po kvōrtū jer ovī južin pādo.

Osamnaesti ožujka:

Kūlaf je dvīgal i nōglo je gūrnju cmōšt potēglo u levōnt. Pulēnt je pokōžōl obrōž ol jūga ša dupīnima – dīblocima kojī govōre da će prōvu žimšku jūgo. Jūgo će bīt sve žēšće za trī dōna, a racunōn da će prī tūnda šamrīt na sēbi jer počimje primālice. Kal tūnd ucinī većinūn je vrīme u antimāmu. Mōre lakō konfermāt būra ol dvoštīparvēga do dvoštīdrūgega mōrca. Vèliki je ūmid u āriju. Hūm še je povūnavīl, a vāla komīško izmēće. Pō moru šu špalmējī. Ovō vāla komīško pūno merakulō a na otvōrenemu kūlfu nì vèliko furtūna. Komīško vāla pūno špaventō ša širokolevōnton.

Dvadeset i drugi ožujka:

Prī tūnda je lampālo na Majēlu, a kal žīmi lampō na Majēlu, štōri rībori šu govorīli da će ucinīt gregolevōnt oli būra. Žīmi lōmp žovē, a liti mēće. Ža sūtra racunōn da će žapūhāt būra jer gorā poldīre, sōmo je pitōnje hōće oštar recevīt.

Prī tūnda je lampālo na Majēlu, a kal žīmi lampō na Majēlu štōri rībori šu govorīli da će ucinīt gregolevōnt oli būra. Žīmi lōmp žovē, a liti mēće. Ža sūtra racunōn da će žapūhāt būra jer gorā poldīre, sōmo je pitōnje hōće oštar recevīt. Ako oštar recevī, mōglo bi durāt dūlnju vrīme svē do trēcōkā. Ako oštar ne recevī ondā je dpet jūgo do trēcōkā.

Dvadeset i peti ožujka:

Štōri šu govorīli: »Dvoštīpet mōrca Gūspā luncijōta – svē žvīri vōnka i lažēci i plažēci.« Počimju tēpline.

Rēkli šmo pašōni pūt ako oštar ne recevī da će jūgo. Āli oštar je recevīl i bīla je būra. Na trēcōkū je konfermālo dūlnju vrīme. Po lnevū maištrōlī a po noći bi olgovorīl mōli burīn ša pūno līpin vrīmenon. Tāko racunōn da će līpu vrīme durāt svē do jedōn dōn prī kvōrta. Na kvōrtū će še vrīme promīnīt.

Trideseti ožujka:

Danās je ucinīl kvārat. Ucēri, kal je sūnce žapālo, pulēnt je pōcel dvīžot. Gūrnjo cmōšt je kuřila u levōnt, ali nē štrōmbo tāko da je danās ošvanīl južin. Pōcelo je jūgo. Racunōn da će šīgūro pūhāt trī dōna jēr je na kvōrtū vèliki kalīg kojī je rīdak u ovū štajūn ol godīšćo kal pūšu jōki vītri kojī ražnešū maglū i kalīg rašūru.

TRAVANJ – AVRIL

Drugi travnja:

Na trećokū je pòšli kvòrta obonacālo i pòcelo vrīme varijabilāt. Vèliki kalīg, a pòcel studèni vītar īspol kalīga. Tū je štvòr po užònci. Īspol kalīga žnò žapūhāt vītar kūda īspol nevère. Tāko je žapūhālo jūgo ža kojū racunòn da će svāki dòn bīt žēšće i tū svè do jedòn dòn prī mīnè jer je ārija tāko demonstrāla kūda da je pròvu žīmšku dōba. I tū bi mògla razbīt rīva tāko dā bi u nēštajun mògal garbīn. Dobrò šu štòri govorīli: »Kal ne ucinī glòvā, ucinī rēp« ili »āko žīmā ne ugrīžè, repèn će ošīnut«. A īšto štòri govòre: »Avril dólce dormīr« ili da valjèni ne škòdi noćnèmu. Dòni šu dūgi pòk je dobrò po obīdu čapāt pižulèt, Īzmeju trećòkā i mīnè je cetvòrti avrīla kojī odlucījè kakū će bīt vrīme cetardešèt dòn. Ca sòn jò prātil, avrīl je mīsec ol jūgih. Āli tū žāviši kakò je godīšće potèglo. Avrīla bīdu pašījūnsko jugā. Durāju i po dvòdešèt dòn āko konfermāju na pūnat òl mīseca. A žnò i štābilu vrīme ucinīt pok žabīlīt bròk po kordūrīma. Mīnā cinī na òsan avrīla kāl čemo še uvīrit jè tu tāko.

Osmi travnja:

Jūgo je pòcelo na pūnat òl mīseca, a avrīl je mīsec ol jūga. Ovā jugā bi mògla bīt repasòli – po lnevū pūhāt, a po noći bonāca pok òpet jūgo. Tū šu repasòli ili pašījūnsko jugā. Žnālo še je tāko pūno pūtih dogodīt: cīlu nūc pūše, furtūna je jūga, pok cīli dòn pūše i prošēsijūn je na Vèli pētāk po noći i pāde bonāca kōlma pok òpet žapūše jūgo. Ovī pūt je na pulènt konfermālo jūgo i mògla bi jugā pūhāt cīli mīsec.

Deseti travnja:

Vrīme je u antimāmu. Vèliko je školòda i dāje. Refināla je dūlnjo bōvica ša kalīgon i kalòdun. Po lnevū māīstrotarmuntōna, a po noći burīn kojī je olgovorīl na māīstrotarmuntōnu. Prīko noći vèlike šu ròše īžboga maglīh. A ovī mīsec ca sòn ga jò vīdil na mīnū u pulèntu bīl je dobòta kakò trećòk. Avištòl sòn da ovèga avrīla mīsec žapādo dobòta u māīstrotarmuntōnu, a nè īzmeju pulènta i māīstròlā.

Āli na trećokū je dvīgal pulènt. Gūrnu cmòšt je potèglo u levònt kako šījūn i žapūhòl je širokolevònt. Povūnavila še Vèlo gorā nā Bišovo. Vèlo gorā īmo kāpic na sèbi. I Švetāc še povūnavil. Švā trī škòja imāju òblok, a jūtrus šu bīli kālebi inventòni. Tāko prèma kvòrtu mòguća šu pašījūnsko jugā.

Jedanaesti travnja:

Jūgo je na trećokū po tūndū konfermālo, a otī je pūnat nājopašnīji ža jūgo. Pūno pūtih še je dogòdjālo da bi še bīlo òrmolo, a nī bīlo cò pūc nā more jèr bi žapūhālo jūgo. Armivònje je bīlo cetvòrti dòn po tūndū, a ža Palagrūžu trèci dòn po tūndū ràdi regāte.

Nīnder na Jadrānu širokolevònt ne pūše kakò u komīsku vālu. Ošòbito kāl še Hūm povīje. Šè žīmè nī bīlo pròvih žīmških ārijih kāl šu po kūlfū pjuvadūre, ošòbito pjuvadūre ša snìgon, pijāvice, neverīni, kal šu vèlike šcīge. Tèga ovè žīmè nī bīlo. Pèna šāl u avrīlu ārija cmījo na žīmšku āriju.

Àko je jùgo i žvízdà lefì iz tarmuntòne u ôstar racunàlo se dà ce dûlnju vrìme. Ísto se govòri i žvízdà kal inpuntò ù rep ol mlòdega mìseca dà ce slàbu vrìme, àli jò tu pràtin – nì nìšta ol tèga.

Sûncenjok je žnàk slàbega vrìmena. Tù je kako bandìra – dùga pòvar horízònta. Doživìl son pàr katastròfih is sûncenjokon. Iz kojè bònde súnca stòjì sûncenjok iz tè ce bònde vitar žapùhàt. Jùtarnji sûncenjok je jòs opasnìji. Kàl je iz bònde ol ôstra, sûncenjok je žnàk jòkega jùga, a iz bònde ol tarmuntòne, žnàk je ža jòku bùru. Tàko i na žòpàdu: àko je na pulènt, ondà većinùn izazìvo gregolevònt.

Kal žìmi na Majèlu lampò, tù izazìvo gregolevònt i bùru, a liti òbratno: lòm p na Majèlu žnàk je da bi iz njè mòglo žapùhàt.

Kàlebi se daržè visokò kal ce arjàvu vrìme. Kàleb je tvìca kojò je vèžona žà more i žàviši ol vrìmena. Na Jàbuku kal kàlebi cùte slàbu vrìme, dvìnu se visokò pòvar škòja i krokòcu. Nìšù rashìceni, nègo svè jedòn pèta drùgega. Dvìnu se visokò i do dvìšta metrìh i tù je žnàk da nèce izòc dèset ùrih à da ne žapùše jòki vitar.

Ošervòl son u pulèntu nìšto vònka uzònce. Mìnà je ìmala ucinìt na òsan avrìla u ceñri ùre i trìdešet i ceñri minùta, a jò son vìdil u pulèntu mìsec vèliki kakò dvižòk. Dvižòk hòce rèc mìsec ol drùge nòci po mìni. Kàl ga vìdiš parvù nùc po mìni, tù je parvì, a kàl ga vìdiš drùgu nùc, tù je dvižòk, a treću nùc, tù je treçòk. Dvižòk je mìsec ol dvò dònà po mìni. Racunòn da nì mìnà ucinìla kakò je napìsono u kolendàru. Štori rìbori šu govòrili dà šu pomògli, i tù rìlko u životù, vìdit na mìni mìsec ùjutro u levònt.

Racunòn da nìsmò dalekò ol jùga. U pulèntu je polšiceno, kalòde nì nìkakove, a kal ìde vitar po pulèntu nìkal ne durò pùno, kròlkega je vrìmena. Kal ìde ol levònta na tarmuntònu, iz tarmuntòne u màistrotarmuntònu, ondà stabiìl, tù je pùno šígùru vrìme, a kal ìde pri sûncen po pulèntu ondà je kròlkega vika. Tàko racunòn da bi sùtra mògal pocèt i mòli južìn. Àli jòs nì vrìmena arjàvega, jòs je lïpu vrìme jèr je školòda. Nì šcìge kojò je žnàk ža jòku bùru. Jòs je vrìme ùmidno. Temperatùra je pàla. Tù hòce rèc da bi pùno lakò mòglo bìt pol jùgo. Tàko se sùtra nođìjen jùgu.

Iskùstvo vrìmena ovòde na ovìma nàšima skòjìma štàro je kolìko je štàro jìdro i vešlò i brùd. Covìk nòko se je pòcel borìt is mòren, cìn je porìnul brùd ù more, vajòl je nòc òlgovor nà nebu hòce mu fì brùd mòre razbìt ìli ce is njìn mòc navigàt.

Trinaesti travnja:

Na kvortù je pònovo konfermàlo jùgo ša pjuvadùrima po kùlfù, a svàko pjuvadùra je dažjìla. Ôstar je dvìgal i pòcelo je dažjìt, àli tù je duràlo dvì ùre jèr je rìva razbìla i dòž je fermòl. A po uzònci kal ôstar dvìne, dòž vèce durò. Potèglo je nà goru, a izgledàlo je da ce nèbo nà žemju pàšt. Tàko racunòn kakò je pòcelo vrìme varijàbilu i jùgo pùhàt i rìva razbìvàt da ce kàšno vrìme stabiìl. Ovò pùšu pròvi repošòlì ìli pašijùnsko jugà. Mòglo bi ucinìt i dûlnju vrìme, àli bìlo bi ol kròlke duròde. Ôlma bi ìšlo iz rùkè ù ruku jèr je àrija podivjàla: sal potèže u ôstar, sàl u levònt kako šijùn. Ôlma žapùše jòku jùgo i tò širokolevònt. Potègne òblope nà goru i jòpet pòcme jùgo. Racunòn da bi vrìme mòglo bìt varijàbilu šve do tùnda. Jedòn dòn prì tùnda bìt ce vrìme u antimàmu. Po svèmu izgledò dà ce se ovè

gòdine izvòršit štòri provèrbij da vrìme ol cetvòrtega avrìla cetardešèt dòn durò jer žimà nì svoju napràvila pòk će se avrìl isfugàt.

Dvadeset i prvi travnja:

Danàs je ucinìl tünd. A na tündù je bìla àrija kùda će nèbo nà zemju pàšt. Pàlo je nìkoliko kàpoj i nà tu mòlu ròsu vitar se je jùsìl, pròvi žimski širokòl sa spalmejma. Kùlaf od levònta do maištròlà izgledòl je da će bìt dažjà àfite. Kùlma je vèliko i da je normàlnu godišće bìlo bi dažjà i žà usì. Àrija je motàla i vàmo i tàmò, àli pri nègo je potèglo u levònt kako šijùn òlma je žapùhlo kùda da ga je kù iz vrìće pròsul.

Vrìme ne grè po stajùni. Nì bìlo ni snìga, ni mràza, ni lòmpa, a garbìni nìšù òproli špjàje. Cìlu zìmu nì bìlo gregolevònta. Žemjà je sùhà kako škojòrski baškòt kojì svù jùhu ol brujeťa pošupò.

Tu nì pròvo žimà. Pròvo žimà je kal na Majèlu lampò, i kal kùlaf meťè snìgon, i kal se pàrštì na vešlà ošcòpe, i kal želìs duc na polùge pri nègo sùnca žapàde, i kal šcìge šcìgàju ol bùre, kal šušakaju zòlà i dunjì Komžà ol garbìnih, kàl se prìko Manjarème škòtmi òbloci kùdaju, i spalmejì se ìsprì sòmega kràja žakidàju dà te je štròh dà te ù more ne olnešù, i kal je cìlo vàla komiško kòrta bjònka.

Kakò je na tündù konfermàlo jùgo, i dàje će bìt vrìme kakomudrògo do trecòkà. Àko ìde vitar na bùru ìli maištròl, tù će mào duràt. Racunòn da je vrìme slàbu ispurgàlo pòk da bi po trecòkù mòglo štabilìt jèr je vèć drugacìjo stajùn.

Štòri Komžoni nìšù žaludù proverbijàli da svàkemu mìsecu vajò ukràst ža avrìlu dàt. I cìli mìsec mògu bìt slàbo vrìmenà i nè moć puc nà more.

Dvadeset i četvrti travnja:

Trecòk je po tündù. Vitar je bìl lòrg – maištròl i pulènat. Pri nègo je sùnca žapàlo, kùlaf se je pòcel smìjät tàmò da je potèglo u levònt, ali nè štròmbò, pok racunòn dà će na mìsec ìstuk mòli južìn. Racunòn da nèće bìt štròmb jèr se stajùn promìnila i sùnca je pòcelo visokò pàšot, àli taljònsko pošlòvica govòri: tempo che fa – vrìme kal ucinì.

Racunòn da dò kvorta po tündù nèće bìt vècìh provìzòdih. Tù hòće rèc da nèće bìt jòkih vùtrih kojì momentàlno tràju. Jùgo na tündù štròmbu, a prì kvòrta po tündù mògal bi vitar pàšt i puc u burìn i maištròl. Tàmò bi mòglo na kvòrtù konfermàt i ondà bi ucinìlo lèpu vrìme. Àli ne komòdò me je vrìme. Švè gre iz rùkè ù ruku. Na trecòkù se je nagrùbìlo i pàlo pàr kàpoj dažjà. Potèglo je u levònt gurnju cmòšt kako šijùn. Rašceràlo je, a na mìsec ìstuk žapùhòl je širokolevònt tàmò da šu spalmejì ðimili po vàli i kòlo dèšet ùrih ùjutro ucinìl se je pòs u pulèntu kùda da će ìspol njeга dognàt nevěra. Jùgo je, a ucinìl se je pòs kòntravènto alòj mòra, ìšto kùda da će nevěra dognàt. Tù je pòvar horìzònta pròpju pòs. Tàmò je motòl ðùgo dà ga je potèglo kòntravènto pòk je žapùhòl pròvi žimski širokòl. Tàmò se je rèp ìspurgòl na mìsto glòvè. Žimà noš je repèn oštinula. Govòrili šu štòri da je gòdišc kal se šicnja i vèle mòdre kòrun ol kapùle puc pul Palagrùze, a da šu màza na Palagrùzu smàrske prožìbole i mèdeži po jùđima ol žimè rèšli. A mògal bi i ovì mòž bìt pòput avrìla. Pòžnoti šu njeđovi mážori – jugà kojò šu žnàla težòcìma potùc svù intròdu.

Dvadeset i osmi travnja:

Današ je učinil kvārat ðl mišeca. Kakò smo racunāli, tāko je i bilo. Na kvortū je obonacālo ša vitron ni vāmo ni tāmo. Gūrnju cmòšt potēže nā goru tāko da racunòn da ža nočas neće bit vitra. Pulènt je mòdar alòj mòra. Ako pulènt dvīne sigūro će u mišec īstuk pocèt mōli juzīn. Vrīme je ol pjuvadūrih kojè donešū po mālo dažjā. Nòko pòcme jūgo ðlma dūjdu neverīni. A tēga nī bilo tòko gòdišć da jūgo prāte nevēre iz pulènta. Òl kvorta po tūndū neće bit štābilega vřīmena do minē. Vitar će hodit iz rúkè ũ ruku is pjuvadūrima nā goru, a mòre ko gòder pašāt i přiko škòja, āli će še mālo žadòržāt. Ako vrīme ne konfermò ol minē do trecòkà, bit će i mòž slāb kakò i avřil.

SVIBANJ – MÒŽ

Treći svibnja:

Mīnā će bit na pēt māža. Ako ne konfermò dūlnju vrīme mògli bi pūhāt mažòřī. Mòglo bi bit vrīme iz Kvarnērā: ũjutro burīn, a pòšli tēca pūc će vitar u maištròl, a na dòn minē bit će vrīme u antimāmu.

Šesti svibnja:

Ucēri, na pēt māža, bila je bonāca kòlma. Ako dūlnju vrīme oštāne do trecòkà, ondā će vrīme štābilit. Ako žapūše jūgo, ondā će bit slābu vrīme. Na minū do pulnē pūhālo je dūlnju vrīme, a přīnuć je pāla bonāca, i u pulèntu je bila modròvka kūda da će přiko nòci žapūhāt vitar ol gorè – būra ĩli da grēgo. Āli přiko nòci nī žapūhāla ni būra ni da grēgo nēgo mōli burīn pok racunòn dā je na minū konfermālo dūlnju vrīme. Šuradon je Kvarnēr pòcel řigot, a pri nēgo je pòcel řigot bila je pāla bonāca pòk racunòn da bi še vrīme mòglo izvarjāt, da bi mòglo izneverāt.

Sedmi svibnja:

Pašòne nòci ucinīla je nevēra kojā je dūšla iz přavca de grēgo. Potòpjene sū dvī lōje kojè sū svīřile. Pòk je refinòl maištrařić i ðpet je refinālo dūlnju vrīme.

Kāl je kalòda na horizòntu bit će dūlnju vrīme. Modròvka je višjo ol kalòde. Kāl je modròvka u pulèntu, āko je bīl přiko lnēva maištròl, tū izāživo burīn přiko nòci. Āli nočas nī bilo burīna, pūhòl je pulentāc.

Modròvka je škūro cmòšt – mòdro i šaštòvjo še is horizònton. Mī řibori recemò ðigod ũ žoru: »Āšti bòga, vīdi kojò modròvka u levòntu, na sūnce īstuk bit će ga punā jūdra.« Modròvka izāživo vitar: ĩli ga žovè ĩli ga mēće. Do māža ga žovè, a ol māža ga mēće. Jo govðrin onò ca sòn ol štòrih naucīl i ca sòn přātil. Recè še da kal na Majēlu lampò žīmi: būra ðli gregolevònt. Tū ti je devedesēt ĩ devet nā štu, kal přī nòci vīdiš Majēlu, da je sotoširòko, a kal na Majēlu lampò – ili būra ĩli gregolevònt. A kal ðblok pāde nā goru, recīmo danās je līpu còru vrīme, dūlnju vrīme, nā, dvī-trī ũre přī noći bokūn je počel vāmo Kvarnēr dvīžot, na Kožjòk je pòl ðblok, onī mòrtvi ðblok – jūgo je gotòvo.

Šomo žnòš, ovā prognòža bi bila bðjo da jò grèn pò moru, jer jò ovòdi iz kāmare mālo mògu vīdit. Mògu vīdit sòmo jedòn ðil horizònta, a ža alavřija pronostikāt tukālo bi bit nā more, tukālo bi žvīždè glèdot, ði žvīždā leřī, i po noći kal je

mîsec ði su otvòrena vròta. I kolobòr i ðci di kâpra i sùncenjok. Tukâlo bi znât kâki su kurènti i cà govòre kâlebi. Jo znôn bit žîmi nâ more – bonâca, a nè moć dvînut sinjòl, kurènt kako rikâ.

Petnaesti svibnja:

Kvârat je ucinîl na dvonâšte mâza. Môž je pokòžòl svojà pròvu fâcu. Kal ne grê vrîme u stajùn, ondâ môž žânje i mòre i kròj. Na kvòrtù je jùgo žapùhâlo, a u šêst ùrih popùlnê ucinîl se je u kùlfu pòš kojî je motòl kùda nevèra. Potêglo je u levònt is pâr kâpoj rosê na kojù se je vîtar razjûšil tâko da je zápùhòl pròvi širokolevònt kojî se izvòdji u komîskuj vâli. Tâko je cîlo Vâla bìla u ðîmu is spalmêjîma kojî su se žakîdâli îšpol sòmega krâja.

Kakò je ovâku vrîme konfermâlo na kvòrtù, racunòn da nî stâbilega vrîmena šve do tûnda. Tâko bi mâžori mògli pokòžât svojà grùbu cùd. Gûrnju cmòšt potêže u levònt kuda sîjùn, a izgledò jîdna kùda ùsri jùte žîmê. A štròh te je i pùtèn hodit da te vîtar ne rebaltò, a nâ more ne bìš mògal ni flòk îzmeju sòrtijih otvorit. Tâko će bit švè do tûnda. Ako ucinî rebaltadûra, bit će is vèlikin vîtron, is prodòrinun. Mîšlin ðâ bi se dvò dôna prî tûnda mòglo vrîme umîrit. Tûnd cinî na dvòdešet mâza. Na tûndù bi mòglo bit dûlnju vrîme.

Dvadeset i prvi svibnja:

Prî tûnda vîtar je bìl pùno lòrg – garbinèti i pulentâci. Gûrnju cmòšt sêmpre potêže nâ goru i u levònt. Vèliki je ùmid. Kal mîsec žapâde formîro se neverîn. Kakò stâlno nabîjê na tarafèrmu, formîro se u mîseca žapùd, u rašvanùće, nevèra. Na tûndù je vîtar bìl ol pulentâca do maištròlà. Ne komodò me tû. Lòrgi vîtar nî sigûr. Tû je jedòn ol rufijònih vîtrih. Tâko racunòn ðâ će do trećòkâ bit vrîme varijâbilu, àli nè štròmbu. A vîtri lòrgi mògli bi bit pùno grùbi. Kùpi se umidèca îž mora i formîrâju se ðbloci is nevèrami i pròlomima ðblokkih. Vîtar vònka nabîjê nâ goru. Jùgo je od levònta do ôstra, pok kal îde u garbîn, pok pulentâc, pok kal je mòli vîtar, bonâca, tû je neštâbilu vrîme. Kal mîšo sâl grbinèt, pok pulentâc, pok maištròl, tû je vîtar rufijòn. Ùn ne nòši ništa ððbrega. Tû su lòrgi vîtri. Lòrgi žâtu ca nišù îšpol krâja. Kâl je burîn, recè se vîtar ol gorê – burîn, stâbilu vrîme.

Ol finimènta avrîla poçîmju pùhât stâbili maištròli. Po lnevù maištròl, a prîko noçi burîn. A îsto ù tu ððba, àko je pulentâc, garbinèt, maištròl, oštrinèt, tû je vîtar rufijòn. Ùn îzaživo pròminu vrîmena. Štvòrâju se vèliki ùmidi. Štvòrâju se ðbloci îšpol kojîh mòre dognât nevèra.

Ol maištròlà do ôstra žovemò vîtar vânije. Tû su lòrgi vîtri. Mâistrotarmuntòna ðiško pul ôstra. Kâl je šîròk, ðiško pul Kvarnèrà. Vîtar koncentrîro ùmid nâ goru. Formîrodu se onî ðbloci, onî žmoradùni – tumbularîja. Tû su onî vèliki ðbloci na bârdima ca ìmodu bìle vòrhè, a ðòli su cornî. Tumbularîja smo ih žvòli. Pripòstâvimo ùjutro je burîn, a vâmo ol Švèca pok do ôstra ucinê se vònka onî bìli ðbloci – tû smo žvòli tumbularîja. Ondâ bišmo bìli rèkli – popùlnê je maištròlà kako lùka. Tû smo žvòli tumbularîja, a Polvisâni – žmoradùni. A ovò je ðpet drùgo štvòr kal je vîtar vânije, ondâ pâdu ðbloci nâ goru. Tû smo žvòli tumbularîja, a Polvisâni – žmoradùni.

Ovò vecerâs švâki řibor žnò da tukò da pūše būra. Noćâs će pūhât būra jër šu u pulèntu ligne. Gorâ purgò, a tû nòsi vitar one ligne, onè protègnute òbloke, pul garbina. Tû je stû nâ stu būra.

Ovò smo pronoštikâli do trećòkâ. Danâs je dvoštívarvî mâža, a trećòk je na dvošticeřiri mâža.

Dvadeset i sedmi svibnja:

Vřime je konfermâlo na trećòkû is bûrun kojâ je pòcela pūhât dvò dôna prî trećòkâ. Ondâ je vřime okalmâlo is môlin maištralićon. Švè je bilo ćoro u súnca žòpòd, a i dð pulnoća bilo je ćoro kako špòda. Bile šu ligne nâ goru, âli do nòs būra nî dohìtila. Kakò je ârija bila najèžena, mišlin da bi mòglo durât vřime dð kvorta po tûndû is jòkin vîtron.

Trideseti svibnja:

Na kvòrtû po tûndû bilo je jòku jûgo tâko da je na kvòrtû konfermâlo i durât će do mînè a, puhât će od levònta do ôštra jer sèmpre potèže nâ goru tâko da še od umidèce morškè formîrâju òbloci koje vitar nabîjè na tarafèrmu pok zálampò i žagarmî i òto ti dažjâ koko hðćeš, a na nâsemu skoju švè je pricâmilo i ložjè je pòcelo sahnît. Kal žapūše, vitar nòsi prašinu kâko da je gibli u pūstinju. U pulèntu še uzò šaštâvî nèbija pok pâde kojò kâpja, âli potègne u levònt pok še nâ rošu jûši vitar i žapūhne kûda da ga je kû pūšîl iz vřice.

LIPANJ – ŽÛNJ

Četvrti lipnja:

Na mînû je pūhâlo jûgo kojû je konfermâlo i kojû će durât sigûro do trećòkâ po mînî jër je u âriju vèliko umidèca is rošâmi. Tâko je kal vřime ne grè is vřimenon. Dðkle bûde potèžât u levònt i nâ goru, bit će vřime neštâbilu. Vřime ne mòre štâbilît dðkle ne potègne u ôštar ì tu nè štròmbò nego pomâlo.

Ovò dobòta mišec dòn vitar grè da pulènte pok pâde bonâca, dvîne pulènt, nagrubi še, pâde kojò kâpja, rašćerò i òpet jûgo i tû većinûn vîtri vânije kojî šu lðfki. Na tarafèrmu dažjî do mìle vðje. Tâko će bit nešigûro vřimenâ švè do trećòkâ.

Osmi lipnja:

Na trećòkû je bilo vřime iz jutra bonâca kako ulje. Òl pul lnèva poćel je Kvarnèr dvîžot i potèže u širòko, a vitar môli – levantîn, a sâl je po tarmuntòni i grè prèma mâjštrotarmuntòni. Bît će je noćâs pûno řidra.

Kakò je na trećòkû konfermâlo dûlnju vřime, racunòn da bi mòglo sigûro durât dð kvorta jër je pòcelo potèžât cmòst u ôštar. Refinâla je dûlnjo bòvica ša kaligon i kalòdun, a prînuć še je ucinîl neverîn nâ goru i žapūhâla je būra kojò potvardîjè da bi vřime mòglo sigûro štâbilît švè do tûnda jërbo ovò je mišec dòn da nî vitar išal po tarmuntòni, nègo je štâlno hodîl po pulèntu. Sâl ćemo vřidit koľiko štòri řibori žnâju kal vitar ìde po tarmuntòni.

Dvadeset i prvi lipnja:

Dôn pri tûnda bila je pâla bonâca. Tû je po uždnci da na tûndû i pri tûnda bude večinûn vrîme u antimâmu tâko da je na tûndû, na devetnâšte, potvôrdilo dûlnju vrîme za kojû racunôn da će durât švê do trecôkâ po tûndû, âli večinûn uđ neverîne. Dûlnju vrîme môglo bi durât šve dđ kvorta po tûndû. Jođ pri tûnda dvô dôna minjâla še je gûrnjo cmôšt do pòšli tûnda tâko da je ârija pûno varijâbila. Is neverinon je potêglo nâ goru, âli ùvik is vitron iz Kvarnerâ. Kal dÛjde têrac òl lneva pòcme pûhât maištrôl, a po noći burîn.

Dvadeset i treći lipnja:

Na trecôkû po tûndû, kal je mûsec istêkal, dvîgal je nôglo pulênat. Potêglo je nôglo u levôntu kako šijûn i žapûhâlo je jôku jÛgo. Kâl je na trecôkû vrîme baštôrdo, durô švê dđ kvorta po tûndû òli do pûnta òl mišeca. Mornôri i rîbori ùvik šu kalkulâli vrîme ol pûnta do pûnta òl mišeca. Ârija je punâ ùmida kakò da je po jemâtvî kal pûšu jugâ. Racunôn da bi môglo i porošit. Pòšli trecôkâ cîlu je nûc garmîlo, lampâlo na žmajû. Vîtar je îsal u tarmuntônu, âli je môlega vîka. Grûm še je inventôl. Garmî ol maištrôlâ do tarmuntône. Pîto me ženâ kakò tu da garmî, a nî dažjâ, da je tû merôkul. A jô njun govôrin: »Šâl ês vîdit kakò će dÛc škûs dažjâ«. A onâ mèni da kakò jô tû žnôn. Govôrin njun da žnôn po têmu ca šê je grûm inventôl. Nevêra še šastâvi na horizôntu i ondâ pòcme garmî i lampât. Ca vêce garmî u dubokò, ù še racunô da će bit grûbjo nevêra. Íspol nevêre pòcme pûhât večinûn jôki vîtar. Kakò še òblok ol nevêre dvîže i pokrîjê nêbo, tâko še i grûm inventôjê. Ako še grûm inventô pðvar glôvê, ondâ je sigûro devedesêt ò devet nâ stu dâ će še îstrêšt iz njêga vodâ, jer i škûj istêgne òblok na šèbi ako nî jôkega vitra i ondâ pâde ništo dažjâ, a ako je jôki vîtar, ondâ òblok pašô priko škðja. Osandesêt nâ stu šu u nôs litnje nevêre iz pulênta. Pòk bi nâši štôri bili rêkli da šu litnje nevêre za Dalmôciju nekâ njîn rêštû kumpîri i ùkve, a mî na skoju da lampômo na šûšu. Tâko će bit dđ kvorta po tûndû jêr še vrîme nî îspurgâlo kâl je tukâlo.

Trideseti lipnja:

Dvôdesêt i ôsmi šêštêga îsto je bilo vrîme nešigûru. Gûrnju cmôšt štâlno potêže u levônt, a nîkako da potêgne u ôstar. Tâko še vrîme nîkako ne mðre štâbilît. Kal potêgne u levônt ucinî jÛgo, ali nî vrîmena sigûrega ol štajûni. Ondâ òde vîtar po pulêntu pok durô dûlnju vrîme dvô dôna i pðnovo potêgne nâ goru òli u levônt is jÛgon.

Jòđ koji dôn bit êe îsto pišma is vrîmenon: ne vèliki vitri, âli dokle bude potêžât u levônt i nâ goru bit êe po tarafêrmi dažjâ kòko hòceš, a vòdi na skoju neštâbilu vrîme.

SRPANJ – KRIŠNJÔK

Trinaesti srpnja:

Kakò smo rêkli tâko je i bilo. Vîtar je hodil iz rûkê ù ruku. Na tûndû, kojî je bil na tri šêdmega, bila je bonâca. Vrîme še je prêma štajûni pòcelo šmirivât.

Tako je bilo dđ kvorta. Na kvörtü je bilo vrıme neštåbilu. Vıtar je varjöl. U pulentu se dvıgla cmđst, a u šutün je šela tako da racunön da će takåt dülnju vrıme kojü bi mđglo duråt do tũnda.

Dvadeseti srpnja:

Na tũndü, ošavnåšte šelmega, konfermålo je dülnju vrıme iš maištrölën, a pıko noći bürun kojö je nå goru dobrö pühåla. Nıkako da šede u ôštru, tako då bi se na trećökü vrıme lakö mđglo promıñit. Pulënt štålno varijabilö. Ne mðre se formıråt kalöda pok da vrıme štåbilı.

Dvadeset i sedmi srpnja:

Na kvörtü po tũndü bilo je vrıme pũno varijåbilu tako da se je årija pıruc pokrıla i pöcelo je lampåt i garmıt kako da će nębo nå zemju påst. Dognöl je vıtar ol tarmuntöne štrömbo ša špalmějıma, grömon i lömpon, åli bež dažjå. Potęglo je u ôštar kako šıjün, a populñöca rašcerålo kako spöda iš jökun bürun újutro, a populñe iš jökin maištrölën tako da racunön da ovü vrıme nı pũno ol duröde jër je išpol nevère pok tęsko mðre štåbilıt åa vèce dön. Po kvörtü mđglo bi žapühåt jũgo.

Dvadeset i deveti srpnja:

Öl kvorta po tũndü, kakö šon rëkal, žapühålo je jöku jũgo. Danåš püše jũgo, šütra påde bonåca i ðlma olgovöri drügi, šüprotni vıtar. Kontreštåju se vıtri, ględaju pridobıt jedön drügega. I tako, dðkle vıtri grędü iš rükê ü ruku, nı štåbilega vrımena. Tako je tü kal ne grê vrıme iš vrımenon. Tåku je godıšće.

KOLOVOZ – AGÜŠT

Peti kolovoza:

Mınå je ucinıla na parvı agüšta. Bılo je ištu vrıme kũda i na kvörtü. Dön pıri mınê bılo je jöku jũgo pok je påla bonåca i ðto ti nevère iš tarmuntöne. Tü je žåtu ca vıtri ol pulenta do ôštra nabıjü ümid na tarafërmu i pok tü izåžovë kôntru iš lampönjen, garmjåvinun i dažjën. Takö se je vrıme žåtrovolo ovęga godıšćo da nę žnon hðće se popråvit i hðće ucinıt lıto švętega Lũke. Kakö je na trećökü konfermålo jũgo, racunön då će jöš jũgo duråt dvö a bårž i trı dõna i nı lıpega vrımena dðkle se koncentırıo ümidno årija iš pulenta. Nögle šu prömine vıtrih kojı napådaju jedön na drügega tako da ne dopüšćåju štåbilıžåciju vrımena. Dðkle cmđst ne ðde pul ôštra, nı štåbilega vrımena.

Jedanaesti kolovoza:

Ol trećökå prema kvörtu vrıme se je pöcelo izmirıvåt tako da je na kvörtü po mını, devęti öšmega, vrıme iš mölega južına išlo po tarmuntöni, a nę po pulentu. Gürnjo cmđst kurı pul ôštra, a išpol šebe potęže dülnju vrıme. Pıko nðcı möli burın, a populñe štåbili maištröl. U šunca zöpöd ucinıla se fumöda u pulentu kojå žovë vëlıku umıdëcu i još vëću kaldũru. Vëlıke šu vrüćıne i pıko trıdešet pövar nüle.

Osamnaesti kolovoza:

Tũnd je ucinıl na sedavnåšte agüšta. Na tũndü je konfermöl vıtar ol Kvarnërå iš kalödun u pulentu, mölin dülnjin vıtrıma. Vëlıke šu kaldũre, bonåce, a nðcı iš mölin burınon.

Dvadeset i treći kolovoza:

Na trećokū po tundū jōpet je konfermālo dūlnju vrīme, tāko je i na kvōrtū, dvōdešet i treći ōsmega. Stālno potēže gūrnju cmōšt u ōstar i tū odaržijē štābīlu vrīme. Ako vrīme ne konfermō na trećokū, ondā će se vrīme izvarjāt.

Dvadeset i peti kolovoza:

Na dvoštīpet ōsmega pōcel je pulēnt dvīžot. Bīla je vèliko kaldūra is jōkin kurēntima ū more. Tāko je žapūhālo jūgo kojū će durāt sigūro do parvēgalneva jērbo stālno potēže u levōnt kako šījūn i nabijē nā goru kojā će, po užōnci ovēga godišćo, olgovōrit būrun ili vītron ol gorē.

Dvadeset i deveti kolovoza:

U pulēntu prōvo nevēra ša šperūnēn kojī je lampōl i garmūl, āli je potēžālo nā goru tāko da je omākla škūj, āli kal je dognāla būra, bīlo je svēga. Šrīca da je nāvrimē avizāla rībore i mornōrē tāko da nī bīlo zllā. Vītar je lomīl svē pri šōbon, āli jūdi šu se ošigurāli po pūrtima. Racunōn da do tūnda nī līpega vrīmena, a nī pō tūndu kojī cinī na trīdešet i parvī agūšta jērbo stālno nabijē nā goru. Na trećokū čemo nōjboje znāt, āli ne nōdon še līpemu vrīmenu, nēgo provizōdima kojē će krōlko durāt jēr še jōpet vrīme konfrontīro.

RUJAN – ŠETĚMBAR

Peti rujna:

Na trećokū vrīme je bīlo varijābīlu do pūlnē. Pōpulne je pāla bonāca i jūgo je sāmorlo na šēbi, a prī nōći je pōcel pūhāt mōli burīn. Cmōšt je potēglo u levōnt, a šūtradan nā goru i tāko racunōn da će vrīme konfermāt šve dō kvorta po mīnī. Prī nōći pulēnt pōcme dvīžot, āli kal dūjde ūra nōći svē šēde u pulēnt. Kakō je na kvōrtū konfermālo dūlnju vrīme kojū varijābīlō tāko da đīgod potēgne cmōšt iz pulēnta nā goru, a đīgod u levōnt, racunōn da će durāt do tūnda kojī cinī na petnāšte šetēmbra.

Šesnaesti rujna:

Na tūndū je refinālo dūlnju vrīme kojū je pūhālo da šī mōgal deperāt švā jīdra, āli prīnuć ūru pāla je boñaca i pulēnt je dvīgal do jedōn dīl nēba, a kāl še je nūć ucinīla, šēlo je u pulēntu. Ali nīkako da potēgne u ōstar pok da jedōn pūt štābīli vrīme. Āli dōkle būdu ovāke školōde i makajīcine, vrīme će durāt i do trećokā po tūndū.

Dvadeseti rujna:

Na trećokū po tūndū vrīme je konfermālo, tāko racunōn da će bīt šve līpje i līpje vrīme. Potēglo je u ōstar is mōlin, sigūrin dūlnjin bōvicima da mōreš lēć nāšrid mōra bēž penšvā dō kvorta po tūndū.

Dvadeset i peti rujna:

Na kvōrtu po tūndū konfermālo je dūlnju vrīme ša sigūrin maištralićon i tarmuntōnun is kalīgon i maglūn. Racunōn da će vāku vrīme durāt dō dvo dōna prī mīnē. Ovō je mīnā šetembrīna kojō vajō dā še ispurgō. Štōri šu rībōri govōrīli:

»Kal kùho màšt – kùho i mòre«. Koliko jò pràtin vrìme, tàko se i dogòdjo. Švàko mìnà je varijàbila, àli mìnà setembrìna i poklådova mìnà (kvòrtu krùha, dòr kòlo komìnà i u bařilu vìnà), màlo izgaràju.

Trideseti rujna:

Mìnà je ucinìla na dvòdeset ì devet devètega. Ol mìnè do trećòkà pripoštòvjon da će bìt vrìme varijàbilu is dažjèn jèr je pòcela vodà kresìvat a stàlno potèže nà goru tàko da bi mògla žapùhàt bùra ìli gregòj.

LISTOPAD – OTÚBAR

Šesti listopada:

Na trećòkù je vrìme konfermàlo is bùrun pok racunòn da bi mògla duràt svè do jedòn dòn prì kvòrta. Drùgega dònà po trećòkù, nàvecer, pòcel je bìt vitar lòrg – pulentàc kojì ovè stajùni bùde rufijòn i kalòda se je súspendìla tàko da je pòcela marèta ol garbinèta i pulentàca. Tù su rufijòni vitri, a i maištròl je rufijòn kal dūjde jèšen. Vèc tu nì kako liti da je maištròl sigùri vitar. Ísto kakò su štòri řibori govorìli da ol garkà do žudiya nì dalekò, tàko je ù ješen ol maištròlà do jùga jòs bližje.

Deveti listopada:

Na dòn prì kvòrta se je nagrùbìlo. Pòcelo je lampàt na žmajù, garmìt na Majèlu, a štòri govòre: »Kal lampò na Majèlu, ne pašàju dvošticeřiri ùre a da ne ucinì gregolevònt ili bùra.« Na kvòrtù je bìl gregolevònt i dažjà kòko hòcéš. Racunòn dà će òl kvòrta do tūnda bìt vrìme varijàbilu većinùn iz òštra, a hodìt će vitar iz rùkè ù ruku jèr je mìnà setembrìna bìla na dvoštidevet devètega.

Na kvòrtù po mìnì, jedòn dòn kašnìje, vrìme se je izmìřilo i tàko jò racunòn da bi mòglo poduràt dvò do trì dònà.

Na kvòrtù je zatègla dūlnjo bòvica ondà je oplakàlo, pàla je bonàca, àli najedòmput pulènt je kargòl i pòcel južìn. Racunòn da nì đugega vika jer svè potèže nà goru. Mišlin da će dòn prì tūnda bìt vrìme u antimàmu.

Šesnaesti listopada:

Na tūndù je òpet bìlo jùgo. Tàko racunòn da će ìštu vrìme bìt do trećòkà ša slàbin južnin vitron.

Osamnaesti listopada:

Na trećòkù je ucinìlo dūlnju vrìme, àli je òpet u pulèntu nòglo dvìgla kalòda kojò je u sutùn najovìvàla sigùru vrìme. Potèglo je kòntravènto i pòcel je pùhàt mòli južìn. Racunòn dà će sve dò kvòrta kojì cinì na dvoštìparvì dešètega bìt vrìme ša mòlin vitrima, a òl kvòrta do mìnè ìsto ša mòlin vitrima ol tarmuntòne do pulènta.

Dvadeset i četvrti listopada:

Na kvòrtù je konfermàlo dūlnju vrìme is mòlun màištromuntònun, a po noći is burìnon, is vèlikin ùmidon i kalìgon. U ovè dòba ol stajùni pòemu kùlme kojè kresìjù svè do sìcnja. A sàl je školòda kùda u sìcnju pok tù potvordìjè da će vrìme duràt svè do dònà prì mìnè, a na mìnù, kojò cinì na dvoštìdevet dešètega, vrìme

će se pokvārit. Mālo je težje pronostikāt vrīme za ovū dōba ol štajūni. Ūvik se je govorilo da je vrīme kal ucinī, a nī pitōnje štajūni.

STUDENI – ŽĪMNI

Drugi studenoga:

Dōn prī mīnē je bīl mōli južīn kojī je šāmor na sēbi, a mīnā je ošvanila is dūlnjun bōvicun. Kakō je na mīnū konfirmālo dūlnju vrīme, racunōn dā će vrīme durāt svē do trecōkā. Kakō su vèlike maglè, kalīzi is mōlin vītron i vèlike rōše i školōda kojō govōri dā će sigūru vrīme, mōglo bi vrīme durāt do trecōkā, āli nē dāje jēr je pōcela pomālo kūlma i vītar pūno lōrg za ovū dōba ol godišco. Ako vrīme ne konfirmō na trecōkū, ondā će se vrīme izvarjāt. Dō kvorta bīt će jūgovine is dažjēn i vītrima ol rīve jēr je i štajūn da pūšu garbīni.

Šesti studenoga:

Na dōn prī kvōrta rīva je trumbāla, bīli su dupīni, prōvo slika garbinōde. Tāko je na kvōrtū ošvanil garbīn i razbīla je rīva pok je pāla bonāca i vītar isal nōše na jūgo. Kvārat cinī na sēdan žīmnegā. Tāko racunōn dā će òl kvorta do prī tūnda jedōn dōn bīt vrīme varijābilu, većinūn jūgo i provižōde ol būre kojē će krōlko durāt jēr su pōcele vèlike kūlme koje govōre da će dōž. Gūrnju cmōšt štālno potēže u levōnt i vītar je isal nōše po levōntu. Po kūlmi, po cmōšti koju potēže u levōnt i vītru kojī je isal po pulēntu nōše u jūgo, racunōn da do tūnda mōre bīt somo slābu vrīme.

Četrnaesti studenoga:

Tūnd je ucinīl na trināšte žīmnegā, a òl kvorta do tūnda nī bīlo slābega vītra nīti slābega vrīmena jēr je òlma pōcelo potēžāt gūrnju cmōšt nā goru i tāko je na tūndū potvordīlo dūlnju vrīme. Tāko racunōn da će svē do trecōkā bīt līpu vrīme.

Sedamnaesti studenoga:

Na trecōkū je potēglo u levōnt i vrīme je bīlo u antimāmu. Racunōn da će vrīme bīt nē strōmbu jēr je kūlma pāla i òpet je vèliko školōda i òstro ārija. Dō kvorta će bīt nē slābu vrīme.

Dvadeset i drugi studenoga:

Kvārat je ucinīl na dvōdešet žīmnegā is mōlin vītron kojī govōri da bi òpet mōglo ucinīt garkūšine kal pūnte žjāju i tāku vrīme mōglo bi podurāt do mīnē.

Na kvōrtū po tūndū konfirmālo je dūlnju vrīme is vītrima ol gorē i jōkin būrīma is vèlikun študenīcun i sēigun. Kalōda je kako ūsrīd līta, a gūrnju cmōšt potēže u òstar. Vrīme se je štābililo. Tāko racunōn da bi mōglo durāt do mīnē kojō cinī na dvoštīošān žīmnegā.

Trideseti studenoga:

Na mīnū je tāko līpo konfirmālo vrīme is mōlun kalōdun i Majēla se je vīdila pōk sōn racunōl da će būra žapūhāt. Tāko je i bīlo. Ako būde ovāko na trecōkū mlōdega mīseca, ca racunōn da će i bīt, vrīme bi mōglo durāt svē dō kvorta is nē

puno jökima vîtrima i çorin arijima kojè su po noçi pûno hlólne za ovû dðba ol godišço.

PROSINAC – PROŠINAC

Osmi prosinca:

Kvârat je ucinîl na šest prosînca. Âli dôn prî kvôrta kûlaf je kargôl da je izgledâlo dâ će zamêšt snîg sve dð mora. Ârija je bila ol prôvega snîga i gregolevônta, a durâla je svè do pûlnôca kâl se je îšpol tè grubjâvine ucinîla çerika i potèglo nâ goru îs môlun garkûšinun. Tâko je kvârat ôsvanîl îs môlin burînon, îs vèlikun školôdun. Gûrnju cmôšt stâlno potèže nâ goru. Cmôšt govôri da će bit vrîme varijâbilu do tûnda jer ðigod potèže nâ goru a ðigod u levônt pok racunôn da bi mðglo žapûhât i jûgo. Âko žapûše jûgo, nêće bit pûno ol durôde jer gûrnju cmôšt ne potèže u levônt strômbu, a školôda je îvik vèliko pok racunôn dâ bi do tûnda mðgal bit vîtar, kakò uzò ovè stajûni, ol gregôjâ do bûre îs mâlo dažjâ i garkûšinima kal pûnte žjâju. Pòcela je i vodâ krešivât, a vîtar je îšal u gregolevônt.

Trinaesti prosinca:

Tûnd je ucinîl na dvonâšte prosînca. Potèglo je u levônt gûrnju cmôšt. Kûlma krešila. Govôre mi rîbori dâ su pòceli vèli kurènti. Žimâ je pâla tâko da pâršti nîšû oščôpjeni kako prî sedan-ôšan dôn. Jûgo je pòcelo pûhât bðje. Govorîli su stôri rîbori da je jûgo širomâški bijâc. Îs bûrun vajò rûke otukovât i çapôvât grîcule, i jaglice ù košti çapôvât. Tâko racunôn dâ će do treçôkâ biti jûgo îs vèlikin îmidon u arijû, îs môlin dažjîma. Nêće bit vèlikih, strômbih furtûnih. Ovè stajûni znâju ucinît garbinôde i strômbi gregolevônti i levantôre, âli do treçôkâ po tûndû tu ne mðremo ocekvât.

Šesnaesti prosinca:

Na treçôkû po tûndû konfirmâlo je jûgo. U levônt je potèglo kako šijûn i Hûm se povûnavil, a Vâla komîško pòcela špalmejât do mîle vðje. Kûlma je krešila. Umidèca, maglâ, vîtar se je jûšil na pâr kâpoj rošè îli dažjâ. Racunôn da dð kvorta po tûndû, do dvòdešet prosînca, dâ će pûhât jûgo jer ne grè ni vrîme svè po uzônci. Tû je prèma godišçu. Jo znôn pòpri bil bi pûhòl strômbi oštrosîrðk ili gregolevônt u ovð dðba ol godišço jedôn, dvò i trî dôna, âli pòšli tèga žaštðkega jûga bila bi razbîla rîva îs žaštðkin garbînon. Stôri rîbori i mornôri govorîli su da nôjveço traversîja ðl mora dÛjde na kròj ol oštrosîrðka pðsto da se môre protègne ol Otrônta, a tû je nôjdajo ròta môra na Jadrânu, a ošðbito za nôš ovôdi u Komîžu. Nî prôve furtûne ako špîla ol Balûnâ ne hitjè slòp prîko Bišova. Kal je vèliko furtûna îz oštrosîroka, špîla ol Balûnâ nâ Bišovo îspuhûje slòp i do pedesèt mètrîh u arijû, a ondâ tû jôki vîtar nðsi prîko cilega skðja. Kal se tû dogòdi avrîla ðli mâža, slòp olnešè svû intròdu Bišovjorima.

Dvadeset i drugi prosinca:

Na kvortû prînuç pâla je bônaca i vîdila se je Majèla kûda se je približila Bišovu. Potèglo je u levônt, âli nè strômbu. Vèliko je umidèca i nè vèliko kûlma.

U garbin še je ucinila mōlo čerika alōj sōmega mōra. Ovāko ārija govōri da nī būre, nēgo dā će refināt jūgo i tū gregolevōnt jēr sū i žvīždē lefīle iz levōnta prēmā pulēntu. Racunōn da štrōmbu jūgo nēće durāt vēće ol dvō trī dōna pok će đpet razbīt rīva i puhāt će dūlnju vrīme jēr sū jugā večinūn širokolevōnti iš fuškajćima bēž dažjā.

Dvadeset i šesti prosinca:

Tāko je trī dōna prī mīnē pāla bonāca bēž jōkega garbīna. Āsal je vītar po pulēntu i šaštāvilo še dūlnju vrīme. Nāvecer je potēglo u šīrōk. Bīlo je mālō nešīgūro jēr je vodā bīla mālō sūspendijenā, a ondā je oškolālo prilicno i prīko nōći je pūhāla tarmuntōna. Umidēca je neštāla, ārija je poštāla oštrā pok racunōn dā bi še mōglo vrīme izvūc do dōn prī mīnē nē slābu. Ōštar nēće da prīmi kakō tukō, a vītar je išal po pulēntu pōk ne vīrujen pūno da je šīgūr.

Dvadeset i deveti prosinca:

Na dōn prī mīnē refinālo je dūlnju vrīme, a na mīnū, na dvoštōšan prošīnca, vrīme je konfermālo. Tū govōri da bi vrīme mōglo durāt svē do trećōkā ol mlōdega mīseca kal finījē ovū godišće mijōr dēvestu ošasndešēt i devētu.

Glosarij

Kratice: adv. – adverb; arh. – arhaičan; f. – ženski rod; G – genitiv; hiperb. – hiperboličan; impf. – imperfektivan; indecl. – indeklinabilan; intranz. – intransitivan; m. – muški rod; n. – srednji rod; pf. – perfektivan; pl. – plural; pl. tant. – pluralia tantum; praepos. – prepozicija; predik. – predikativan; tranz. – tranzitivan; v. – vidi.

A

āfite, adv. – obilno, više nego je potrebno ili dovoljno; **dažjā a**; *Kulaf* (v.) *od levonta do maištrola izgledol je da će bit dažja* (kiše) *afite* (21.4.).

alōj, praepos. – tik do, sasvim uz; **a mōra**: *Jugo je, a ucinil še je poš* (sloj magle) *kontravento* (sa suprotne strane od smjera puhanja vjetra) *alōj mora, isto kuda da će nevera dognat* (v.) (24.4.); *Pulent je modar alōj mora* (28.4.); *U garbin še je ucinila molo čerika alōj sōmega mora* (na horizontu u razini mora razbijena je kompaktnost oblaka te se vidi nebo) (22.12).

antimāma – e. f. G pl. *-ih* – razdoblje u kojemu još nema znakova po kojima bi se moglo pouzdano reći koje će vrijeme prevladati, neodlučno vrijeme; **bit u antimāmu**: *Na minu je vrime uvik u antimanu* (str. 10); *Vrime će dvo dona pri bit u antimamu tako da će mina odlucit ža razvoj vrimenta* (1.2.); *Tako po šstoremu proverbiju moglo bi še racunat na moli južin jer ni poteglo noglo u levont, nego je bilo u antimamu* (nisu se brzo cirusi kretali sa zapada prema istoku, što bi bio znak da će prevladati jugo, već je vrijeme još bilo neodlučeno) (7.3.); *Kal tund ucini večinun je vrime u antimamu* (kad je pun mjesec) (18.3.); *Jedon don pri*

tunda bit će vrime u antimamu (13.4.); Tu je po užonci da na tundu i pri tunda bude većinun vrime u antimamu (21.6.); Na trećoku je poteglo u levont i vrime je bilo u antimamu (17.11.).

ārija – e f. G pl. -ih/lārij – 1. zrak; 2. atmosfera, nebeski prizor; predikatni izrazi: **a demonstrô**: *jer je arija tako demonstrala kuda da je provu žimšku doba (2.4.); a durô*: *Arija je bila ol provega sniga i gregolevonta, a durala je sve do pulnoća (trajala je sve do...)* (8.12.); **a govôri**: *Ovako arija govori da ni bure, nego da će refinat joku jugo i tu gregolevont jer su i žvižde letile iz levonta prema pulentu (meteori su letjeli prema zapadu)* (22.12.); **a motô**: *Arija je motala i vamo i tamo, ali pri nego je poteglo u levont kako šijun, olma je žapuhlo kuda da ga je ku iz vriče prošul* (21.4.); **a podivjô**: *Moglo bi ucinit i dulnju vrime, ali bilo bi ol krolke durode (trajanja). Olma bi išlo iz ruke u ruku jer je arija podivjala* (13.4.); **a še pokrije**, (oblaci prekriju nebo): *Arija še je bila pokrila kuda da će cagod dažja (7.3.); bilo je vrime puno varijabilu tako da še je arija prinuē pokrila i pocelo je lampat i garmit* (27.7.); **a še promīni**: *Arija še prominila. Veliki je umid (vlaga). Poteglo je u levont kako šijun (v.) (cirusi su se brzo kretali prema istoku)* (23.2.);

atributni izrazi: **ćōro a** (bistra): *vrime bi moglo durat sve do kvorta iš ne puno jokima vitrima i ćorin arijama koje su po noći puno hlolne ža ovu doba ol godišćo* (30.11.); **najēženo a** (hladno vrijeme): *Kako je arija bila naježena, mišlin da bi moglo durat (trajati) vrime do kvorta (v.) po tundu (v.) iš jokin vitron* (27.5.); **ōštro a** (suh zrak od bure): *opet je veliko školoda (v.) i oštro arija* (17.11.); **ūmidno a**: *ni lipega vrimena dokle še koncentriro umidno arija iz pulenta (v.)* (5.8.); **varijābilo a**: *Još pri tunda dvo dona minjala še je gurnjo cmošt (v.) do pošli tunda tako da je arija puno varijabila* (21.6.); **žimško a**: *še (ove) žime ni bilo provih žimških arijih kal su po kulfu (v) pjuvadure (v.)* (11.4.);

razni izrazi: **ocīštīt a** (razvedriti): *Pol taljonsku koštu je vitar vanije (v. vitar) i kako je vitar na garbin (v.) bil bi ocīštīt ariju (str. 9.); konfužijūn u a: *Duč će do konfužijuni u ariju* (28.2.); *a kūda da će nēbo nā žemju pāst: na tundu je bila arija kuda da će nebo na žemju pašt* (21.4.); **motiv a** (znak vremena na nebu, u zraku): *racunon po motivima arije, kulme (v.), refulinih (v.) po moru, po švemu temu racunon da će vrime ingvaštāt (pokvariti se)* (20.2.); *Racunon po švima motivima arije kako poteže kontravento (cirusi se kreću u suprotnom pravcu od smjera iz kojega će zapuhati) da će žapuhat joku jugo* (23.2.); **a ol snīga, a ol gregolevōnta**: *Arija je bila ol provega sniga i gregolevonta (hladno vrijeme koje prijeti snijegom i vjetrom iz pravca ENE)* (8.12.).*

arjōv, -arjāvo, arjāvu, predik. -a, -o – rđav, loš, zao: *Tako racunon po motivima arije, kulme, refulinih (mali vrtlozi koji nastaju na površini mora) po moru, po švemu temu racunon da će vrime ingvaštāt (pokvariti se), da bi vela mogla pokožat švoju arjavu čud* (20.2.); *Kalebi še darže višoko kal će arjavu vrime* (11.4.).

atēnto, adv. – pažljivo, pomno; izrazi: **štōt a òl**: *kal še ujutro vidi dugu u levontu, tuko štōt atento ol slabega vrimena. Kal še vidi mlodi mišec trećok (v.) oli cetvartok (v.) kako leži, vajo štōt atento ol slabega vrimena, a kal mlodi mišec štōji impijo (uspravno), moreš mirno špat ca še vrimena tice* (str. 9.); **štōt a cā**: *U*

sunce žopud stol je atento ca govori pulent (pažljivo je motrio znakove na zapadnom nebu) (str. 11.).

atōržijo, adv. – (za atmosfersko vrijeme) nesigurno, promjenljivo, sklono pogoršanju: *Ujutro še more gledot kal je vrime veće ono boštordo, atoržijo, kakomudrogo, nešigurno. Ujutro kal je vitar lorg* (v.), *kal je vrime atoržijo, kal puše iz Šveca* (WSW), *more še racunat da je vrime folšu. Rece še da je vitar lorg kal puše iz garbina* (v.), *ili iz pulenta* (v.), *ili iz pulentemaištra* (v.), *maištrola. Kal ujutro puše iz tih pravcih, rece še da je vrime atoržijo, kakomudrogo, nešigurno, da će ucinit jugo* (2.1.).

averit̃, in impf. – paziti: *Vajo averit̃ hoće pulent dvinut oli neće* (da li će se na zapadnom nebu dići oblaci). *Vajalo je averit̃ je kulma* (v.) *oli školoda* (v.) *je šćiga* (v.) *oli rinja* (v.) (str. 10.).

avištāt, -ōn pf. – zapaziti, primijetiti, uočiti; *Avištōl šon da ovega avrila mišec žapado dobota* (zamalo) *u maišrotarmuntonu* (v.) (10.4.).

avizāt, -ōn pf. – obavijestiti; *kal je dognala* (provalila) *bura, bilo je švega, šrića da je navrime avizala* (mogli su se uočiti znaci bure) *ribore i mornore tako da ni bilo žla* (29.8.); *šicanj u devedešet na štu slučajih covika avizo dvošćetiri ure unaprid, avizo ga da će slabu vrime. Rilko kal u šicnju ujedonput ucini štrombu* (v.) *vrime. Dvošćetiri ure pri pocme moli južin, južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refino* (v.) *bura* (4.1.).

avril, -a m. G pl. -ih – travanj; svojstva: **avril dôlce dormir**: *A isto štōri govore: »Avril dolce dormir«* (duži su dani pa se može i po danu slatko zaspati) *ili da valjeni ne škodi noćnemu* (dnevno spavanje na škodi noćnom) (2.4.); **cetvōrti avrila** (dan koji odlučuje o tome kakvo će biti vrijeme sljedećih 40 dana, a katkad i duže): *Ižmeju trećoka* (v.) *i mine je cetvorti avrila koji odlucije kaku će bit vrime cetardešet don* (2.4.); *Po švemu izgledo da će še ove godine izvoršit štōri proverbij da vrime ol cetvortega avrila cetardešet don duro jer žima ni švoju napravila pok će še avril išfugat* (zadovoljiti se, ispunit će ono što je prethodni mjesec propustio učiniti) (13.4.); **a je mišec ol jūgih**: *Ca šon jo pratil, avril je mišec ol jugih. Ali tu žaviši kako je godišće poteglo. Avrila budu pašijunško juga* (v. *jugo*). *Duraju i po dvodešet don ako konfermaju* (v.) *na punat* (v.) *ol mišeca. A žno i štabilu vrime ucinit pok žabilit brok po kordurima* (morska trava po sikama). *Mina cini na ošan avrila kal ćemo še uvirit je tu tako* (2.4.); *Jugo je pocelo na punat ol mišeca* (v. *mišec*), *a avril je mišec ol juga* (8.4.).

B

bandira, -e, f. G pl. -ih – zastava (v. *šucenjok*).

baskōt, -a, m. – dvopek; *Cilu žimu ni bilo gregolevonta* (v.). *Žemja je šuha kako škojorski baskot* (dvopek u formi koluta koji su ribari nosili sa sobom kada su odlazili u višednevni ribolov po pučinskim škojima) *koji švu juhu ol brujeta pošupo* (21.4.).

baštōrd, -o, -u, predik. -a, -o – (za vrijeme) nesigurno, prevrtljivo, nepredvidljivo; *Ujutro še more gledot kal je vrime veće ono baštordo, atoržijo* (v.); *kakomudrogo, nešigurno* (2.1.); *Kal je na trećoku* (v.) *vrime baštordo, duro* (traje) *šve do kvorta* (v.) *po tundu* (v.) *ili do punta ol mišeca* (v. *mišec*) (23.6.).

bijâc, *bijca* m. G pl. *bijcih* – pokrivač za spavanje u barci; *Govorili su stori ribori da je jugo širomaški bijac* (topao vjetar koji i siromaha, koji ima slab pokrov za spavanje, ugrije (13.11.).

bilojužina, -e, f. G pl. -ih – beskišno jugo; *Ili jugo, recimo, ni svaku jugo žloćudno. Imo jug koja su naši stori žvoli bilojužine. Ta južina je ugodna. Žvoli smo ih tako jer su bila ugodna za ribora i za ribu. Tu je najboju vrime za lov ribe* (31.11.88.); *Priko noći pade roša na šike bližu mora i kal su mole marete* (v.), *bilojužine, more ispiro slalkušt vode i riba se približije kraju radi paše* (31.11.88.).

bjônka, -e, adj. samo f. G pl. -ih – bijela; u izrazu *kôrta bjônka* fig. uzburkano more koje se bijeli; *špalmeji* (v.) *še ispri šomega kraja žakidaju da te je štroh da te u more ne olnešu, i kal je cilo vala komiško korta bjonka* (21.4.).

bonâca, -e, f. G pl. -ih – vrijeme bez vjetra, utiha; izrazi: **b jê**: *Vrime je atoržijo* (v.) *kal je bonaca, a puše maištralić, pok maištrotarmuntona*, (v.) *pok južin* (15.1.); *Ako je mišec žapol i bonaca je, a u pulentu* (v.) *še je ucinił poš od oblakih, onda se rece da će obloke potegniti levont i da će varć vitra kako iz vriće* (str.9.); *Ova juga bi mogla bit repašoli* (v.) – *po lnevu puhat, a po noći bonaca pok opet jugo* (8.4.); *Jugo je od levonta do oštra, pok kal ide u garbin* (v.) *pok pulentac* (v.), *pok kal je moli vitar, bonaca, tu je neštabilu vrime* (21.5.); **b je (kako) ũlje**: *Na trećoku* (v.) *je bilo vrime iz jutra bonaca kako ulje* (8.6.); **b je vëliko**: *Velike su kaldure* (v.), *bonace, a noći iš molin burinon* (8. 8.); **b kôlma**: *i pade bonaca kolma* (8.3.); **b pãde**: *Kal bi dušal veliki dož* (v.), *dož bi ubil onu silu ol vitra pok bi pala bonaca ili bi še prominil vitar* (str. 9.); *Kako je vitar išal pri šuncon, pala je bonaca i tako je oštal na dulnju vrime* (8.1.); *kako je šunce dvižolo, išal je vitar šve do pulenta i pala je bonaca i pocel je pulent dvižot* (na zapadu su se počeli dizati oblaci) (7.3.); *cili don puše i prošešijun je na Veli petak po noći i pade bonaca kolma pok opet žapuše jugo* (8.3.); *Don pri tunda* (v.) *bila je pala bonaca* (21.6.); *Današ puše jugo, šutra pade bonaca i olma olgovori drugi, šuprotni vitar. Konreštaju še* (fig. sukobljavaju se u razgovoru) *vitri* (29.7.); *Don pri mine bilo je joku jugo pok je pala bonaca i oto ti nevere iz tarmuntone* (v.) (5.8.); *Tako je na kvortu ošvanil garbin* (v.) *i ražbila je riva* (v.) *pok je pala bonaca i vitar išal noše na jugo* (6.11.).

bôvica, -e, f. G pl. -ih – vjetar (bilo koji) male, neznatne snage; **b refinô** (povrati se, počne ponovno puhati): *Refinala* (v.) *je dulnja bovica ša kaligon* (v.) *i kalodun* (v.) (10.4.); **b žatëgne** (počne malo jače puhati): *Na kvortu je žategla dulnjo bovica, onda je oplakalo, pala je bonaca* (10.10); **dũlnjo b** (od W do N): *mina je ošvanila iš dulnjun bovicun* (2.11.); *Poteglo je u oštar iš molin, šigurin dulnjin bovicima da moreš leć našrid mora bež pensira* (brige) *do kvorta* (v.) *po tundu* (v.) (20.9.).

brôk, *brökã* m. – morska trava po sikama; *žno i štabilu vrime ucinił pok žabilit brok po kordurima* (obala izložena djelovanju valova) (2.4.).

bũra, -e, . f. G pl. -ih – jedan od glavnih vjetrova poznat po suhoći i hladnoći a puše iz smjera NNE;

znaci: **ligne nã goru** (bijeli izduženi oblaci iznad uzmorskih planina kontinenta): *žnak ža buru je kal šu na goru, na taraferru (v.) oblaci. Te šmo obloke žvoli ligne. Tu šu produženi oblaci poput ligne. Kal bišmo bili vidili te ligne povar Mošora, u purtu šmo štoli (str. 9.); kal šu na goru ligne – bura (6); t̃erac òl lneva* (oko devet sati ujutro): *Kal puše vajo žnat da vitar užiže (pojačava) ol devet urih ujutro i da je nojjaciji do ure populne. Tu je terac ol lneva. Tu še većinun odnoši na buru. Do devet urih ujutro dolo še po buri jidrit, ali pošli devet urih vajo kalat jidra. Onda bližje noći opet pade (str. 9.); lampô na Majëlu* (brdo u unutrašnjosti Italije koje se iz Komiže vidi poslije nevremena, obično zimi, kao otok desno od Biševa, pravac SW): *kal žimi na Majëlu lampo – bura oli gregolevont (v.) (6); šćiga (v.): Veliko je šćiga ca potvordije da je u Kvarneru bura (13.2.); Ni šćige kojoj je žnak ža joku buru. Još je vrime timidno (v.) (11.4.); marcôno b:* *Marac še nomino burima. Marac je jarac (7.3.); ôštar recevî* (cirusi koji idu sa zapada silaze prema južnom horizontu): *Rekli šmo pašoni put da ako ôštar ne recevi da će jugo. Ali ôštar je recevil i bila je bura (13.3); šũncenjok na bõndu ol tarmuntõne* (v.) (na oblačnom nebu crvenkastobijeli krug): *Kal je iž bonde ol ôštra, šuncenjok je žnak jokega juga, a iž bonde ol tarmuntone, žnak je ža joku buru (11.4.); modrõvka u pulëntu* (modri sloj magle na horizontu): *u pulentu je bila modrovka kuda da će priko noći žapuhat vitar ol gore – bura ili da grego (v. da grego) (11.4.); gorã purgõ* (iznad uzmorskih planina kontinenta dižu se bijeli oblaci i idu prema jugozapadu): *Ovo veceraš švaki ribor žno da tuko da puše bura. Nočas će puhat bura jer šu u pulentu ligne (v.). Gora purgo, a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina (SW). Tu je štu na štu bura (21.5.); potēže nã goru* (cirusi idu prema sjeveru): *štalno poteže na goru tako da bi mogla žapuhat bura ili gregoj (v.) (30.9.); vidi še Majëla* (vidi se vrh visoke planine u unutrašnjosti Italije u pravcu SW): *Na minu je tako lipo konfermalo (v.) vrime iš molun kalodun (v.) i Majëla še je vidila pok šon racunol da će bura žapuhat (30.11.); čèrika u garbîn* (razmak u masi oblaka kroz koji se vidi nebo, u pravcu SW): *U garbin še je ucinila molo čerika aloj (v.) šomega mora. Ovako arija govori da ni bure (22.12);*

predikatni izrazi: **b dognõ** (glagol *d* je u ovom izrazu intranzitivan – zapuhati jako, naglo): *ali kal je dognala bura, bilo je švega (29.8.); b dohiti* (dopre): *Bile šu ligne na goru (oblaci koji su znak bure), ali do noš bura ni dohitila (27.5.) b dũjde:* *pok dujde bura i onda še do ribot i ugot ribe (6); b konfermõ* (prevlada nad drugim vjetrovima): *More lako konfermat bura (18.3.); b olgovõri:* *Današ je puhol maištrol, a veceraš ni išal vitar na kraj, ni olgovorila bura* (nije uspostavljena ravnoteža time što bi dnevnom vjetru s mora odgovorio noćni vjetar s kopna što bi bio znak stabilna vremena (8.1.); **b potvordijè:** *prinuć še je ucinil neverin na goru i žapuhala je bura koja potvardije da bi vrime moglo šiguro štabilít (8.6.); b pũše:* *konfermalo (v.) je dulnju vrime iš maištrolen, a priko noći burun koja je na goru dobro puhala (20.7.); b refinõ* (ponovno prevlada): *Dvošticetiri ure pri pocme moli južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refinõ (v.) bura (4.1.); Na kvortu (v.) bi mogla refinat bura jer je punat ol mišeca (7.3.); b ucinî* (pojavi se): *Pri tunda (v.) je lampalo (v.) na Majëlu (iz smjera SW), a kal žimi lampo na Majëlu, štori ribori šu govorili da će ucinít gregolevont (v.) oli bura (23.3.); b žapũše:* *Kal*

šede u oštar (kad cirusi idu sa zapada prema jugu i spuste se na južnoj strani neba) *onda žapuše bura* (str. 9.);

razni izrazi: **b je būra**: *Bura je isto dulnju vrime, ali njuj ćemo reć da je bura. More se reć da je dulnju vrime, ali isto se rece da je bura. Doje njuj se važnosti* (5.1.); **iš b ćapōvāt**: *Iš burun vajo ruke otukovat i ćapovat gricule, i jaglice u košti ćapovat* (13.12.) **pūć na b**: *Ako ide vitar na buru* (21.4.); **marcōno b** (ožujska, martovska): *a sedmega, cetarnaještega i dvodešet i parvega morca bit će bure. Štori ribori i mornori govorili šu da pri izgaraju* (pogriješe, slabo procijene) *tri šidinove brode* (sinekdoha – starci) *nego tri marcone bure* (28.2.); **provizōde ol b** (privremeno, kratkotrajno puhanje): *racunon da će ol kvorta* (v.) *do pri tunda* (v.) *jedon don bit vrime varijabilu, većinun jugo i provizode ol bure koje će krolko durat* (trajati) (6.11.); **šćeto b** (prava bura NNE, za razliku od bure po gregoju; **b po gregōjū** – međuvjetar koji puše iz pravca između NNE i NE.

burin, -a f. G pl. -ih – povjetarac iz pravca NNE, bura slaba intenziteta; osobine: *More je mirno, burin je, punte žjaju* (rtovi prividno lebde). *Kal šu burini, kal je da grego* (v.), *kal šu garkušine* (v.), *vrime je nojtrajnije* (31.12.88.); *Burini, garkušine* (v.), *vitri ol kraja nikal nišu dobri za ribu, ni kal se lovi mrižima, ni kal se lovi parangolima. Tu je žatu jer ti vitri tiru ribu ol kraja* (31.12.88.); *Ol finimenta avrila pocimju puhat štabili maištroli. Po lnevu maištrol, a priko nići burin* (21.5.);

znaci: **ide vitar na krōj večer**: *kal ide vitar na kroj vecer, kal ide u burin, onda je šiguro, šigurišimo vrime* (2.1.); **modrōvka u pulēntu**: *Kal je modrovka u pulentu, ako je bil priko lneva maištrol, tu ižaživo burin priko noći* (7.1.); **vitar ol gorē**: *Kal je burin, rece se vitar ol gore – burin, štabilu vrime* (21.5.);

atributni izrazi: **mōli b**: *Tako je kvarat ósvanil iš molin burinom, iš velikun školodun* (8.12.); **šćeti b**: *Vrime je šiguru. šćeti je burin. šćeti burin hoće reć da je tu pravi burin* (2.1.).

C

cavarjāt, -ōn impf. – čavrljati, brbljati, buncati, fig. (za stranu svijeta u prognozi vremena) podizanjem oblaka najaviti vjetar; **pulēnt pōcme c**: *pulent je pocel cavarjat. Lako bi moglo jugo* (str. 10.).

cetvartōk, -ōkā m – mjesec četvrte noći poslije neke od četiri mjesečeve faze (*pūnta*); *Kal se vidi mlodi mišec trećok oli cetvartok kako leži, vajo štot atento ol šlabega vrimenta* (4).

cinić, -in impf. – biti, ostvariti se prema utvrđenom kalendarskom rasporedu; izrazi: **tūnd cini**: *Danās cini tund* (v.) (21.1); **mīnā c**: *Dānaš cini mīnā* (6.2.); **kvārat ol mišeca c**: *Današ cini kvarat ol mišeca* (13.2.); *Racunon da će šve do kvorta, koji cini na dvoštiparvi dešetega, bit vrime ša molin vitrima* (18.10.).

cmijāt, **cmijon** impf. – sličiti; **ārija cmijō**: *Pena šal u avrilu arija cmijō na žimšku ariju* (v.) (11.4.).

cmōst, -i f. – visoki bijeli oblaci, cirusi; razni izrazi: **dvine še c**: *U pulentu še dvigla cmošt* (13.7.); **šēde c** (spusti se na obzor): *u šutun je šela c* (13.7.); **c**

govõri: *Cmošt govori da će bit vrime varijabilu do tunda jer digod poteže na goru a digod u levont pok racunon da bi moglo žapuhat i jugo (8.12.); c gre:* *Dokle cmošt ne ide pul oštra, ni štabilega vrimenta (5.8.); potēgnit / potēžât c nã goru (na sjever): Pulent se je pocel šmijat (oblaci na zapadnom obzoru), ali nikako da dvine i potegne u levont, nego potegne cmošt na goru i tu je dokaž ža štabilu vrime. Famužo je da je kulaf bil pocel dvižot prinuć (oblaci su se bili počeli dizati sa zapada – iz smjera otvorenog mora, kulfa), a kal je mišec ištekal, olma je selo u oštru i ol gore poteglo cmošt u oštar i opet oškolalo (v.) (17.2.); Bila še je pokrila arija (v.) i poteglo je gurnju cmošt noglo na goru (7.3.); potēgnit / potēžât c kôntravênto (u suprotnom smjeru od smjera iz kojega će zapuhati): Gurnju cmošt je poteglo kontravento pok racunon da će jugo bit žešće (14.3.); levõnt / ôštar potēgne / potēže c ili potēže c u levõnt / ôštar: Ili kal gora (v.) poldire, kal gurnje obloke, cmošt, poteže oštar, onda bi še bilo reklo da će konfermat (v.) dulnju vrime (v.). Kal potegne cmošt ili maglu u oštar (v.), onda je dulnju vrime, a kal potegne u levont, onda je jugo. Uvik poteže kontra vitru. Bilo bi še reklo da je šve selo u oštar i da će oštat na dulnju vrime (5); potēgnit / potēžât c kako šijun (vihor): Ali na trećoku je dvigal pulent (v.). Gurnju cmošt je poteglo u levont kako šijun i žapuhol je širokolevont (v.) (30.3.); potēgnit / potēžât c kũda fumõr (v.): Kal jugo imo žapuhat tu poteže cmošt pul levonta kũda fumor i ca veće poteže tu je žnak jacijega juga (5.1.); potēgnit / potēžât c štrõmbo (naglo): Ako žapušé jugo, neće bit puno ol durode jer gurnju cmošt ne poteže u levont štrombo (8.12.); c kurĩ (kreće se, putuje): Gurnjo cmošt je kurila u levont, ali ne štrombo tako da je današ ošvanil južin (30.3); v. modrovka.*

Ć

ćèrika, -e f. – prekid kompaktne mase oblaka, obično nad horizontom; **ć še ucinĩ:** *Arija je bila ol provega sniga i gregolevonta (v.), a durala je šve do pulnoća kal še je išpol te grubjavine (niski tamni oblaci) ucinila ćerika (8.12.); U garbin (SW) še je ucinila molo ćerika aloj (v.) šomega mora (22.12.).*

ćõr, *ćõro*, *ćõru*, predik. *ćõrã*, *ćõro* – vedro, bez oblaka; izrazi: **ćõru vrime:** *današ je lipu ćõru vrime, dulnju vrime (v.) (7.5.); ćõro ãrija:* *vrime bi moglo durat šve do kvorta (v.) iš ne puno jokima vitrima i ćõrin arijima (v.) koje šu po noći puno hlolne ža ovu doba ol godišćo (13.11.); ćõro nuć kako špõda:* *bila je nuć ćõro kako špõda (sablja) iš molin burinon i kalodun koju je šela (7.3.); ćõro je:* *šve je bilo ćõro (vedro nebo) u šunca žopod, a i do pulnoća bilo je ćõro kako špõda (27.5.).*

D

da grêgo, adv. – iz smjera / prema smjeru NE; vjetar *grego*; *kal je da grego, kal šu garkušine (v.), vrime je nojtrajnije (31.12.88.).*

da pulente, adv. – iz smjera / prema smjeru W; *Ovo dobotã mišec don vitar gre da pulente (4.6.).*

dažjīt, impf. – kišiti; izrazi: **nèbija dažji** (kiša koja dolazi s kratkotrajnom olujom za maglovita vremena); *varijabilu vrime sa jugon i garbinon, sa neverima i nebijami* (v.) *koje bi mogle dažjit* (28.2.); **pjuvadūra d** (kiša koja pada na manjem prostoru te se vidi iz područja gdje ne kiši kako se kreće po moru prateći oblak iz kojega pada: *Na kvortu* (v.) *je ponovo konfermalo* (v.) *jugo ša pjuvadurima* (v.) *po kulfu* (v.), *a švako pjuvadura je dažjila* (13.4.); **põcme dažjīt**: *Oštar* (v.) *je dvigal i pocelo je dažjīt* (13.4.).

demonštrāt, -ōn pf. – pokazati, očitovati se nečim, demonstrirati nešto; **ārija demonštrō**: *Tako je žapuhalo jugo ža koju racunon da će švaki don bit žešće i tu šve do jedon don pri mine jer je arija* (v.) *tako demonštrala kuda da je provu žimšku doba* (2.4.).

deperāt, -ōn impf. – upotrebljavati; *dulnju vrime* (v.) *koju je puhalo da ši mogal deperat šva jidra* (16.9.).

dobōta, adv. – umalo, zamalo; *A ovi mišec ca šon ga jo vidil na minu u pulentu* (v.) *bil je dobota kako trećok* (v.) (10.4.); *Avištol* (v.) *šon da ovega avrila mišec žapado dobota u maištrotarmuntonu* (v.), *a ne izmeju pulenta i maištrola* (11.4.); *Ovo dobota mišec don vitar gre da pulente* (4.6.).

dognāt, -ōn pf. intranz. – (o oluji, vjetru) početi djelovati – puhati, grmjeti, kišiti; izrazi: **dognō nevēra**: *ucinil še je poš* (v.) *u pulentu* (v.) *kuda da će išpol njega dognat nevera* (24.4.); **dognō vītar**: *Dognol je vitar ol tarmuntone* (v.) *štrombo* (naglo) *ša špalmejima* (v.), *gromon i lompon, ali bež dažja* (27.7.); **dognō būra**: *ali kal je dognala bura, bilo je švega* (29.8.).

dōr, kratki G pl. od *darvā* (dugi *darvīh*) – drva; *pokladova mina* (v.) *kvortu* (v.) *kruha, dor kolo komina i u barilu vina* (25.9.).

dož, *dažjā* m. G. pl. *dažjih* – kiša, dažd; znaci: **šūnce trombō na žōpādu** (snopovi sunčevih zraka probijaju se među oblacima prema moru): *kal šunce trombo na žopadu – oli vitar oli dož* (str. 11.); **kolobōr**: *kolobor kolo mišeca – oli vitar oli dož* (str. 11.); **kūlma** (plima): *Kulma je veliko i, da je normalnu godišće, bilo bi dažja i ža uši* (obilno) (21.4.); *štalno je kulma bež školode* (v.) *ca dokožije da bi moglo pašt cagod dažja* (28.2.); **vodā** (plima): *voda vodu zove* (str. 11.); **ōštar dvīne** (oblaci se dignu s južnog obzora): *A po užonci kal oštar dvine dož veće duro* (13.4.);

razni izrazi: **d dūjde**: *Kal bi dušal veliki dož* (str. 9.); **d ubije**: *dož bi ubil onu šilu ol vitra pok bi pala bonaca ili bi še prominil vitar* (str. 9.); **d fermō**: *Oštar* (v.) *je dvigal i pocelo je dažjīt, ali tu je duralo* (trajalo) *dvi ure jer je riva* (v.) *ražbila i dož je fermol* (prestao) (13.4.); **d durō** (traje): *dož veće duro* (13.4.); **d će**: *bure koje će krolko durat jer šu pocene velike kulme* (v.) *koje govore da će dož*. (6.11.); **(dūć) dažjā**: *Arija še je bila pokrila* (naoblačilo se) *kuda da će cagod dažja* (7.3.); **bit dažjā**: *tako bi moglo bit do kvorta* (v.) *cagod dažja* (6.2.); **pašt dažjā**: *štalno je kulma* (plima) *bež školode* (oseke) *ca dokožije da bi moglo pašt cagod dažja* (28.2.); **bit dažjā āfite** (obilno, preko mjere): *Kulaf* (v.) *od levonta do maištrola* (obzor nad otvorenim morem) *izgledol je da će bit dažja afite* (21.4.); **bit dažjā žā uši** (biti previše): *bilo bi dažja i ža uši* (obilno) (21.4.); **donīt dažjā**:

Vrime je ol pjuvadurih (v.) koje donešu po malo dažja (28.4.); **škūs dažjâ** (kratko-trajni pljusak): *šal ćeš vidit kako će duć skuš dažja* (23.6.).

dūga, -e f. G pl. -ih – duga; znaci: *I po dugi se je žnalo kaku će vrime. Kal se pri noći ukože duga u pulentu (W), ocekuje se lipu vrime, a kal se ujutro vidi dugu u levontu (E), tuko štot atento (valja se paziti, čuvati se) ol slabega vrimenta* (str. 9.).

dūlnji, -o, -u – 1. donji; 2. (za atmosfersko vrijeme) koji se odnosi na neki od smjerova, kad je riječ o vjetru, od N do W; izrazi: **dūlnju vrime**: *kal gurnje obloke, cmošt, poteže oštar (v.), onda bi se bilo reklo da će konfermat (v.) dulnju vrime* (str. 10.); *Kal potegne cmošt ili maglu u oštar, onda je dulnju vrime* (str. 4); *mi recemo dulnju vrime – tu su vitri ol tarmuntone pok do maištrola* (od N do NW). *Bura je isto dulnju vrime, ali njuh ćemo reć da je bura. More se reć da je dulnju vrime, ali isto se rece da je bura* (5.1.); **dūlnji vitar**: *ali je opet šelo na goru* (cirusi su zašli iza uzmorskih planina kontinenta) *tako da racunon da će opet žapuhat dulnji vitar koji je refinol (v.)* (7.3.); **dūlnjo bōvica**: *Refinala je dulnjo bovica* (vratio se vjetar koji puše iz nekog od smjerova između N i W) *ša kaligon i kalodun* (10.4.).

dunjīt, -in impf. – odjekivati, tutnjiti; *kal šušakaju žola i dunji Komiža ol garbinih (v.)* (21.4.).

dupīn, -ina m. G pl. -ih – 1. dupin; 2. fig. oblak u obliku dupina; **dupīni na rīvu** (nad zapadnim obzorom, u pravcu talijanske obale – rive); *Kal riva trumbo* (snopovi sunčevih zraka probijaju se među oblacima) *i kal su dupini na rivu, obloci kako dupini, i kal je kaloda polšicena* (niska magla nije spojena s horizontom) *i kal je oblok šuspendijen* (visoko nad horizontom), *onda je vonka vitar vanije* (vjetar iz smjera WSW, SW ili SSW koji još nije dopro do mjesta promatranja) (4.1.); *Pulent (v.) je pokožol obrož ol juga ša dupinima – oblocima koji govore da će provu žimšku jugo* (18.3.); *Na don pri kvorta riva (v.) je trumbala, bili su dupini, provo šlika garbinode (v.)* (6.11.).

durāt, -on impf. – trajati; izrazi: **vrime durō**: *U oštru je šve šelo* (spustili se cirusi). *Tu hoće reć da lipu vrime more još durat dvošticitiri ure* (1.1.); **školōda durō**: *školode* (oseke) *i daje duraju* (1.2.); **jūgo durō**: *racunon da će jugo bit žešće, ali da neće dugo durat jer je taku godišće da juga duraju don-dvo pok ni dažjih ni štrombih* (nagao, jak) *vitrih* (14.3.); **dūlnju vrime durō**: *moglo bi durat dulnju vrime šve do trećoka (v.)* (22.3.); *kal ide vitar po pulentu nikal ne duro puno* (11.4.); *vrime bi moglo durat šve do kvorta iš ne puno jokima vitrima* (13.11.).

durōda, -e f. G pl. -ih – trajanje, trajnost; **krōlko d**: *Moglo bi ucinit i dulnju vrime (v.), ali bilo bi ol krolke durode* (13.4.); **bit ol d**: *tako da racunon da ovu vrime ni puno ol durode* (27.7.); *Ako žapuše jugo, neće bit puno ol durode jer gurnju cmošt ne poteže u levont štrombo* (8.12.).

dvīnut, -en pf. tranz. i intranz. – 1. dignuti (dopuna objektom u A); 2. (o magli i oblacima, subjekt radnje je strana svijeta); **pulēnt d**: *Vajo avertit hoće pulent (W) dvinut oli neće* (str. 10.); *Kal pulent dvine, devedešet na štu je šutra jugo* (str. 10.); **ōštar d** (S): *Kal oštar dvine, poteže na goru* (31.12.88.); *A po*

užonci kal oštar dvine, dož (v.) *veće duro* (traje) (13.4.) subjekt radnje je pojava – **kalôda d** (magla na obzoru se podiže): *Kal kaloda dvine, ni daleko jugo* (31.12.88.).

dvìnut se, *dvìn*en pf. – dignuti se; *Na Jabuku kal kalebi čute slabu vrime, dvinu še višoko povar škoja i krokoću* (11.4.); *Gurnji sloj oblakih dvine še i kuri* (kreće se) *iz pulenta* (W) *pul levonta* (E) (31.12.88.).

dvižôk, -â m. G pl. -ôkih – mjesec druge noći poslije neke od mjesečevih faza; *a jo šon vidil u pulentu* (W) *mišec veliki kako dvižok. Dvižok hoće reć mišec ol druge noći po mini. Kal ga vidiš parvu nuć po mini tu je parvi, a kal ga vidiš drugu nuć tu je dvižok* (11.4.).

dvžot, -en impf. – podizati oblake ili maglu; izrazi: *pulênt d: pulent dviže leva-leva* (naglo i brzo dižu se oblaci sa zapadnog obzora) (str. 10.); *kal je šunce žapalo, pulent je pocel dvižot.* (13.3.); **Kvarnêr dvìze**: *dviže i prodire Kvarner* (pravac između N i NNW) (31.12.88.); **šũnce d** (izraz bez refleksivne zamjenice): *kako je šunce dvižolo, išal je vitar šve do pulenta i pala je bonaca* (7.3.).

F

finimènat, -ènta m. G pl. -ih – kraj, završetak; *Ol finimenta avrila* (travnja) *pocimju puhat stabili maštroli* (21.5.).

fogûn, -â m. G pl. -ûnih – brodska peć u kojoj se loži drvo zimi da bi se ugrijale promrzle ruke a služi i za pripremanje jela kada ribari ne izlaze na obalu; *Pri še je žimi u brud fogun ložilo* (7.8.).

fortunôl, -ôlâ m. G pl. -ôlih – nevrijeme, vrlo uzburkano more koje može trajati duže za razliku od uzburkanog mora koje nastaje u neveri – oluji koja traje kratko; *bili bišmo napeto slušoli ca štori govore obo vrimenu, ca govore oni koji šu pašali puno fortunolih i neverih. Ol njih šmo škulu ucili i njihove bešide pametili* (str. 10.).

fumôda, -e f. G pl. -ih – vrsta magle, obično pri zalazu sunca kad sunce ulazi u maglu koja izgleda poput dima; *U šunca žapod ucinila še fumoda u pulentu koja žove veliku umidecu i još veću kalduru* (11.8.).

furtûna, -e f. G pl. -ih – jako uzburkano more; izrazi: **krešjê f** (povećava se, pojačava se): *Kal krešije mišec – krešije i furtuna* (str. 11.); **f dûljega vrìmena** (jak vjetar iz nekog pravca od NNE do W): *Kal je furtuna dûljega vrìmena, a oštar neć da recevi* (južni obzor ne privuče ciruse), *onda še rece: šuha vele* (v.) (1.1.); **f jûga**: *furtuna je juga* (8.4.); **vêliko f**, **štrômbô f** (nagla, jaka): *Neće bit velikih, štrômbih furtunih* (13.12.); *Kal je veliko furtuna iz oštroširoka* (SSE), *špila ol Baluna na Bišovo išpuhuje šlop i do pedešet metri u ariju* (Modra špilja izbacuje van pod snažnim pritiskom mora kroz otvor na stijeni mlazove kapljica mora) (16.12.).

fuškajica, -e f. G pl. -ih / *fuškajic* – slaba vidljivost, izmaglica; *puhat će dûlnju vrime jer šu juga većinun širokolevonti* (ESE) *iš fuškajicima bež dažja* (v.) (22.12.).

G

garbîn, -îna m. G pl. -ih – vjetar iz pravca SW; znaci: **vîdi se Itôlija**: *Pol taljonsku koštu je vitar vanije (SSW, SW, WSW) i kako je vitar na garbin bil bi očištil ariju (razvedrilo bi se s velikom vidljivošću). Tad je veliko vidljivušt tako da se iz Komiže vidi Itolija. Tu je znak da će garbin (str. 9.); rîva trombô* (u pravcu talijanske obale, od SW do W, između oblaka pojavljuju se snopovi sunčevih zraka): *Kal riva trombo, kal je između tih oblokkih carnjeno, onda se rece da će garbin (4.1.); nôjjâciji g*: *Garbini šu nojjaciji ol novembra pok do morca (7.3.);*

razni izrazi: **pūše iz g**: *Rece se da je vitar lorg (v.) kal puše iz garbina (2.1.); bit za g* (prisutnost znakova za pojavu vjetra iz SW): *Veceraš ni za garbin (4.1.); g operê špjâje* (u uvalama okrenutim prema SW djelovanje ovog vjetra je vrlo snažno tako da valovi dobro operu žala): *Vrime ne gre po štajuni. Ni bilo ni sniga, ni mraža, ni lompa, a garbini nišu oproli špjaje (21.4.); dunjît ol g* (tutnjiti): *kal šuškaju žola i dunji Komiža ol garbinih (21.4.); g ošvâne* (počeo je dan s vjetrom iz SW): *Tako je na kvortu ošvanil garbin i ražbila je riva (pod talijansku obalu, rivu, zapuhao je vjetar iz SW koji je prevladao prethodni vjetar) pok je pala bonaca (6.11.); žaštôki g*: *pošli tega žaštokega juga bila bi ražbila riva iš žaštokin garbinon (16.12.); čerika še ucinî u g* (v. čerika): *U garbin še je ucinila molo čerika aloj (v.) šomega mora (22.12.); jôki g*: *Tako je tri dona pri mine pala bonaca bež jokega garbin (26.12.).*

garbinèt, -a m. G pl. -ih, dem. – jugozapadni vjetar slaba intenziteta; *Pri tunda vitar je bil puno lorg (v.) – garbineti i pulentaci (21.5.); kaloda še je šušpendila* (magla se s horizonta podigla) *tako da je pocela mareta (valovlje) ol garbineta (6.9.).*

garbinôda, -e f. G pl. -ih – vrijeme kada puše jak jugozapadnjak; *Na don pri kvorta riva je trumbala, bili šu dupini, provo šlika garbinode (6.11.) (v. garbin); g ucinî*: *Ove štajuni žnaju ucinî garbinode (13.12.).*

gârk, -â m. – fig. istočni vjetar; v. žudîj.

garkušina, -e f. G pl. -ih / garkušin – vrijeme kada puše vjetar iz pravca NE; znaci: *More je mirno, burin je, punte (v.) žjaju. Kal šu burini, kal je da grego (NE), kal šu garkušine, vrime je nojtrajnije (31.12.88.); izrazi: g fire ribu ol krâja*: *Burini, garkušine, vitri ol kraja nikal nišu dobri za ribu, ni kal še lovi mrižima, ni kal še lovi parangolima. Tu je žatu jer ti vitri tiru ribu ol kraja (31.12.88.); g kal punte žjaju* (rtovi prividno lebde nad morem): *Kvarat (v.) je ucinil na dvodešet žimnega (mjesec studeni) iš molin vitron koji govori da bi opet mogle ucinî garkušine kal punte žjaju i taku vrime moglo bi podurat do mine (22.11.); racunon da bi do tunda (v.) mogal bit vitar, kako užo ove štajuni, ol gregoja (v.) do bure iš malo dažja (v.) i garkušinima kal punte žjaju (8.12.); mōlo g*: *kal še je išpol te grubjavine (v.) ucinila čerika (v.) i poteglo na goru iš molun garkušinun (8.12.).*

glèdot, -on impf. – gledati, motriti; izrazi: **g vrîme**: *Vajalo je gledot vrime kal je kvarat mišeca, kal je puni mišec i kal je mina (str. 10.); g pūnte ol mišeca*: *Tako še je gledolo punte ol mišeca, gledolo še je kaku je vrime na puntu ol mišeca*

ža žnat hoće vrime komfermat ili će se izvarjat (hoće li se stabilizirati ili će se promijeniti) (str. 10.); **g ca govòrit nèbo / mòre / pulènt:** svaku jutro cin bi oci otvoril, ribor je gledol ca govori nebo, ca govori more, kul kure (idu) oblaci, kako je arija (v.). U sunce žopud štol je atento ca govori pulent. Pratil je mišec, njegove punte (v.) (str. 11.); **vrìme še glèdo prìnuć:** svaku vecer še gledò. Uvik še gledò vrime prinuć. Ne moreš ujutro gledot vrime koju će. Na nike kažijuni (v.) more še i ujutro. Ujutro še more gledot kal je vrime veće ono baštordo, atoržijo (v.), kakomodrogo, nešigurno (2.1.); **vrìme še glèdo na sùnca zópùd:** Gledò še nojveće na sunce žopud svaku vrime še gledò pri nego sunce žapade. Nojboje še tal žno kaku će vrime (2.1.); **g mīsec:** Komiški ribori šu najveće gledoli mišec (5.1.); **g žvíždè** (meteore): tukalo bi žvížde gledot, di žvížda leti, i po noći kal je mišec di šu otvorena vrotà. I kolobor (v.) i oči di kapra (v. oči di kapra) i šuncenjok (v.) (7.5.).

godīšće, -o n. G pl. gòdišć / -ih – godina; izrazi: **tāku g:** racunon da će jugo bit žešće, ali da neće dugo durat jer je taku godišće da juga duraju (traju) don-dvo pok ni dažjih (kiša) ni štrombih (naglih, jakih) vitrih ša žimami (14.3.); Tako je tu kal ne gre vrime iš vrimenon. Taku je godišće (29.7.); **g potègne:** avril je mišec ol jugih. Ali tu žaviši kako je godišće poteglo (2.4.); **normālnu g:** Kulma je veliko i da je normalnu godišće bilo bi dažja i ža uši (obilato) (21.4.); **g kal še mòre kòrun ol kapùle pùć pul Palagrūze:** Govorili šu štòri da je godišć kal še šicnja i vele more korun ol kapule puć pul Palagruže, a da šu maža na Palagružu šmarške prožibole i madeži po judima ol žime rešli (mirno vrijeme u mjesecima nevremena, a zimska hladnoća u svibnju) (24.4.); **vrìme prèma godīšću** (ima godina koje su po vremenskim prilikama drugačije od uobičajenih): ne gre ni vrime šve po užonci. Tu je prema godišću (16.12.).

gorā, -ê f. G pl. -ih – uzvorske planine na kontinentu; znaci: **potèzāt nā goru:** Kal oštar dvine, poteže na goru. Na goru tu hoće reć da poteže na bondu ol tarmuntone pok do levonta (31.12.88.); **òbloci nā g:** žnak ža buru je kal šu na goru, na tarafermu oblaci (str. 9.); **òblok pāde nā g:** na goru je pol oblok. I tu je žnak da će šutra jugo (str. 10.); **g poldire** (penju se s planina na kontinentalnoj obali oblaci): Ili kal gora poldire, kal gurnje obloke, cmošt, poteže oštar, onda bi še bilo reklo da će konfermat dalnju vrime (str. 10.); ža šutra racunon da će žapuhat bura jer gora poldire (22.3.); **g čapò:** Kal jugo mišli ucinit onda pade oblok na goru. Gora čapo. Ol Makarške po šve prema Žadru oblaci ležu na bardo i tu hoće reć da će jugo (5.1.); **g ìmo līgne:** Kal gora imo līgne, mole produžene obloke povar barda – tu je žnak ža buru (5.1.); **potègne nā g:** Poteglo je na goru, a izgledalo je da će nebo na žemju pašt (13.4.); **potègne cmošt na g** (cirusi idu prema kontinentu): potegne cmošt na goru i tu je dokaž ža štabilu vrime (17.1.); **nèbije nā g** (kratkotrajne oluje za maglovita vremena): Tako racunon da će bit vrime velikih vitrih iš neverima jer šu nebije (v.) na goru (28.2.); **šèšt nā g** (cirusi zalaze iza kontinentalnih planina): Arija še je bila pokrila kuđa da će cagod dažija, ali je opet šelo na goru tako da racunon da će opet žapuhat dulnji vitar (7.3.); **pjuvadūra nā g:** Vitar će hodit iš ruke u ruku iš pjuvadurima (kiša manjeg opsega koja se vidi iz motrišta gdje ne pada kiša) na goru (28.4.).

grêgo, -a n. nema pl. – vjetar iz pravca NE: *Malo je ol garka do žudija. Garcí šu targuvci, a Žudiji još žešći. Tu hoće reć da je malo ol grega do levonta. Žudij je levont, a gark grego* (5.1.).

gregôj, -ôjâ m. G pl. *gregôjih* – vjetar iz pravca NE; izrazi: *vitar iz Bojâne: Kal šu gregoji uvik še rece da je vitar ol Bojane* (21.1.); *g žapūše: štalno poteže na goru tako da bi mogla žapuhat bura ili gregoj* (30.9.); *racunon da bi do tunda (v.) mogal bit vitar, kako užo ove štajuni, ol gregoja do bure iš malo dažja i garkušinima (v.) kal punte (v.) žjaju* (8.12.).

gregolevônt, -a m. G pl. -ih / *gregolevānot* – 1. vjetar iz pravca ENE; 2. vrijeme kad puše g (obično s obilnim i dugotrajnim kišama);

znaci: **žîmi lampô na Majèlu** (v.): *kal žimi lampo na Majelu, štori ribori šu govorili da će ucinit gregolevont oli bura* (22.3.); *Kal lampo na Majelu, ne pašaju dvošticetiri ure a da ne ucini gregolevont ili bura* (9.10.); **dôz**: *Na kvortu (v.) je bil gregolevont i dažja (kiša) koko hoćeš* (9.10.); **šuncenjok na bôndu ol pulênta**: *Kal je iz bonde ol oštra, šuncenjok (v.) je žnak jokega juga, a iz bonde ol tarmuntone (v.), žnak je za joku buru. Tako i na žopadu: ako je na pulent onda većinun ižaživo gregolevont* (11.4.); **žviždâ leti iz levônta prêma pulêntu**: *Ovako arija (v.) govori da ni bure, nego da će refinat (v.) joku jugo i tu gregolevont jer šu i žvižde (meteori) letile iz levonta prema pulentu* (22.12.);

razni izrazi: **g je**: *Kal je moli levont, onda še rece »lipi, pitomi levont je«.* *Rece še i »pitomi južin«, ali kal je gregolevont onda še rece »gregolevont je«* – *puna šu ti jušta. Mornor ga rešpeto* (5.1.); **ārija ol g**: *Arija je bila ol provega šniga i gregolevonta* (8.12.); *vitar ide u g: vitar je išal u gregolevont* (8.12.); **g ucini, štrômbi g** (nagao jak g): *Ove štajuni žnaju ucinit garbinode (v.) i štrombi gregolevonti i levantore (v.)* (13.12.); **g pūše**: *bil bi puhol štrombi oštroširok (v.) ili gregolevont u ovo doba od godišćo* (16.12.); **g refinô** (v): *da će refinat joku jugo i tu gregolevont* (22.12.).

grêgotarmuntôna, -e f. G pl. -ih – međuvjetar, kad *tarmuntone* malo skrene prema *gregu*, zapravo prema buri.

grîcule, -ih / *grîcul*, pl. tant. – ježurci od zime; *Iš burun vajo ruke otukovat (v.) i ćapovat gricule* (13.12.).

grûm, -òma m. G pl. -ih – grom; izrazi: **g še inventô** (popne se prema zenitu): *Grum še je inventol* (23.6.); *Kako še oblok ol nevere dviže i pokrije nebo, tako še i grum inventoje. Ako še grum invento povar glove, onda je šiguro devedešet i devet na štu da će še ištrešt iz njega voda* (23.6.); **vitar ša gròmon dognô** (pojavi se): *Dognol je vitar ol tarmuntone (N) štrombo (naglo, silovito) ša špalmejima (v.), gromon i lompon, ali bež dažja (kiše)* (27.7.).

grubjāvina, -e f. G pl. -ih / *grubjāvin* – tamni, prijeteći oblaci; *Arija je bila ol provega šnig i gregolevonta (v.), a durala je šve do pulnoća kal še je išpol te grubjavine ucinila ćerika (v.)* (8.12.).

I

impjijo, adv. – uspravno; *Kal se vidi mlodi mišec trećok (v.) oli cetvartok (v.) kako leži, vajo štot atento ol šlabega vrimenta, a kal mlodi mišec štoji impijio, moreš mirno špat ca se vrimenta tice* (str. 9.).

ingvaštāt, -on pf. – pokvariti; *vrime ingvaštō: Tako racunon po motivima arije, kulme (v.), refulinih (v.) po moru, po švemu temu racunon da će vrime ingvaštāt, da bi vela (veljača) mogla pokožat švoju arjavu (rđavu) ćud* (20.2.).

inpuntāt, -on impf. – pogoditi u, doći tik do neke točke; *žvižda inpuntō u rēp ol mšeca: I što še govori i žvižda kal inpunto u rep ol mlodega mišeca da će šlabu vrime* (11.4.).

intrōda, -e f. G pl. -ih – prinos od berbe poljoprivredne kulture; *A mogal bi i ovi mož (svibanj, maj) bit poput avrila. Požnoti šu njegovu mažori (v.) – juga koju šu žnala težocima potuč švu introdu* (24.4.); *Kal je veliko furtuna (v.) iž oštroširoka (v.), špila od Baluna na Bišovo išpuhuje šlop* (sitne kapljice mora izazvane silinom vjetra i mora, a u ovom primjeru velikim tlakom u špilji koji nastaje kada val zatvori njen ulaz) *i do pedeset metrih u ariju, a onda tu joki vitar noši priko cilega škoja. Kal še tu dogodi avrila oli maža, šlop olneše švu intgrodu Bišovjorima* (16.12.).

inventōn, -o, -u, predik. -a, -o – biti visoko; *jutruš šu bili kalebi inventoni* (lete visoko iznad škoja što je znak lošeg vremena) (20.4.).

išfugāt še, -ōn pf. – zadovoljiti se, ostvariti zatomljenu želju, poriv; *žima ni švoju napravila pok će še avril išfugat* (travnja će biti loše vrijeme, jer ga nije bilo zimi kada je to uobičajeno, te se mora uspostaviti ravnoteža) (13.4.).

išpurgāt (se), -ōn pf. – izbaciti iz sebe ono što je loše, što ne vrijedi, izrazi: **šlābu vrime išpurgō** (ostvari se te je time izgubi svoju moć): *Racunon da je vrime šlabu išpurgalo pok da bi po trećoku (v.) moglo štabilit* (21.4.); **rēp še išpurgō**: *Tako še je rep išpurgol na mišto glove, žima noš je repen ošinula* (svoju žestinu zima je pokazala na samom kraju) (24.4.).

ištuk, -a m. – istok; izrazi: **na mišec / šunce i**: *racunon da će na mišec ištuk moli južin* (24.4.); *Ašti boga, vidi koju modrovka (v.) u levontu, na šunce ištuk bit će ga puna jidra* (bit će jakog vjetra) (7.5.); **u mišec i**: *Ako pulent dvine* (dignu se oblaci na zapadnom obzoru), *šiguro će u mišec ištuk pocet moli južin* (28.4.).

ižbaštardāt, -ōn pf. – pokvariti se; *Nuč pri tunda racunon da će še vrime opet ižbaštardat* (17.2.).

ižgarāt, -ōn pf. – iznevjeriti, ne ispuniti očekivanje; izrazi: **marcōno būra ižgarō** (bura u ožujku), **šidinovo brōdā ižgarō** (osoba s velikim iskustvom): *štori ribori i mornori govorili šu da pri ižgaraju tri šidinove brode nego tri marcōne bure* (28.2.); **mīna šetembrina ižgarō** (mesečeva mijena u rujnu), **poklādova mīnā ižgarō** (mijena u veljači): *švako mina je varijabila, ali mina šetembrina i poklādova mina* (kvortu kruha, dor kolo komina i u barilu vina), *malo ižgaraju* (kakvo je vrijeme na dan tih mijena takvo se očekuje za duže razdoblje) (25.9.).

izmečât, -*čćen* impf. – 1. izbacivati, izmetati; 2. (o uvali) puhati iz, kada nema jakog vjetra, jako zna puhati iz nekih uvala zbog konfiguracije terena i temperaturnih razlika, a to može izazvati kriv dojam o jačini i naravi vjetra; **vâla izmêće**: *Hum še je povunavil* (najviše brdo iznad Komiže je u oblacima ili magli), *a vala komiško izmeće* (18.3.).

izneverât, pf. – dogoditi se oluja; *šutradon je Kvarner* (v.) *pocel rigot* (dižu se oblaci), *a pri nego je pocel rigot, bila je pala bonaca pok racunon da bi še vrime moglo izvarjat* (v.), *da bi moglo izneverat* (6.5.).

izvarjât še, -*ôn* pf. – postati nestabilan, sklon promjeni; **vrime še izvarjô**: *gledolo še je kaku je vrime na puntu ol mišeca ža žnat hoće vrime konfermat ili će še izvarjat*. (str. 10.); *Ako vrime ne konfermo* (v.) *na trećoku* (v.), *onda će še vrime izvarjat* (6.2.).

J

jaglica, -*e* f. G pl. -*ih* / *jaglic* – 1. iglica (riba); 2. samo u pl. – ježurci od zime: *Iš burun vajo ruke otukovat* (v.) *i čapovat gricule* (v.), *i jaglice u košti čapovat* (13.12.).

jidan, *jilno*, *jilnu*, predik. *jilna*, *jilno* – 1. ljutit, srdit; 2. fig. (o atmosferskim prilikama) prijeteći, koji nagovještava nevrijeme; *Gurnju cmošt* (v.) *poteže u levont kuda šijun* (v.), *a izgledo jidna kuda usri jute žime* (15.5.).

jidro, -*a*, G pl. *jidrih* / *jidor* – jedro; *vidi koju modrovka* (v.) *u levontu, na sunce istuk bit će ga puna jidra* (7.5.); *sal je po tarmuntoni* (v.) *i gre prema majšrotarmuntoni* (v.). *Bit će je nočas puno jidra* (8.6.); *Na tundu* (v.) *je refinalo* (v.) *dulnju vrime* (v.) *koju je puhalo da ši mogal deperat* (upotrijebiti) *šva jidra* (16.9.).

jügo, -*a* n. G pl. -*ih* / *jüg* – 1. najčešći naziv za vjetar iz SE; 2. opći naziv za vjetrove iz svih pravaca od E do S: *Mi zóvemo jugo šve od levonta* (E) *do oštra* (S). *Šve je tu jugo* (5.1.);

znaci: *Jugo je vitar obo kojemu ribor uvik mišli, vitar kojega štalno ceko i gledo hoće na nebo, u more ili na kraj požnat žnakove koji govore da će jugo žapuhat* (str. 11.); **dvî rōše**: *Govorili šu štori*: »*Dvi roše – treću jugo*« (str. 11.); **vodâ iz pulênta** (morska struja sa W): *ili »dvo jutra voda iz pulenta – treću jutro jugo* (str. 11.); **potêgne cmôšt u levônt** / **pùl levônto** (cirusi sa W idu prema E): *potegne* (*cmôšt – ciruše*) *u levont* (E), *onda je jugo* (str. 10.); *Kal jugo imo žapuhat tu poteže cmošt pul levonta kuda fumor i ca veće poteže tu je žnak jacijega juga* (5.1.); *Kako je kulaf dvigal, a ni poteglo u levont, predvidili šmo da neče bit furce ol juga* (8.1.); **pulênt cavarjô** (dižu se oblaci na zapadnom obzoru): *Pulent je pocel cavarjat. Lako bi moglo jugo* (5); **liti še vidi Majêla** (vrh brda u unutrašnjosti Apeņinskog poluotoka koji se vidi iz Komiže, u vrijeme velike vidljivosti, poput nekog otoka na horizontu desno od rta Parnokoza na otoku Biševu): *kal še liti vidi Majêla – jugo* (str. 11.); **öblok nâ goru pãde** (oblaci na brdima): *kal oblok na goru pade – jugo* (str. 11.); *Kal jugo mišli ucinit, onda pade oblok na goru. Gora čapo. Ol Makarške po šve prema Žadru obloci ležu na bardo i tu hoće reć*

da će jugo (5.1.); **kalôda dvîne** (pas magle na horizontu, najčešće zapadnom, počne se dizati): *Kal kaloda dvine, ni daleko jugo. Gurnji sloj oblokkih dvine se i kuri iz pulenta (W) pul levonta (E). Tu hoće reć da poteže kontravento (magla ili oblaci kreću se u suprotnom pravcu od smjera iz kojega će zapuhati vjetar). Poteže kontra vitru. Ol tamo kul kure oblaci, ol tamo će žapuhat (31.12.88.); vrime atôržijo* (kad ujutro vjetar mijenja smjer od SW do NW): *Rece se da je vitar lorg kal puše iz garbina (v.), ili iz pulenta (v.), ili iz pulentemaištra (v.), maištrola. Kal ujutro puše iz tih pravcih, rece se da je vrime atoržijo, kakomudrogo, nešigurno, da će ucinīt jugo (2.1.); ôštar potêgne* (cirusi idu sa zapada prema južnom obzoru, što je znak da jugo neće puhati): *Kal ôštar potegne, hoće reć da jugo ni bližu (1.1.); ôštar ne recevî* (cirusi koji su krenuli s W prema S nisu se spustili prema južnom obzoru): *Ako ôštar ne recevi onda je opet jugo do trećoka (v.) (22.3.); vitar ôštâne za sùncon* (kako se sunce kreće od E prema W tako vjetrovi slabe jačine mijenjaju smjerove prateći sunce, a ako u tom kretanju zaostanu, to je znak juga: *Ujutro bude levantin (E), pok široketiç (SE), pok ôštrinetiç (S), pok bokun i žategne, pok šve kako sùnca gre pul žopada tako ga vitar prati, tako je vitar uvik ispri sùnca. A ako vitar ôštâne za sùncon, onda se vroćo na jugo (8.1.); Ali kal dujde na ôštar (S), ili kal dujde na širok (SE), ili kal dujde na garbin (SW), ako tad ôštâne iža sùnca, onda se vroćo i jugo refino (povrati se) (8.1.); kalig na kvôrtû* (magla na moru za vrijeme mjesečeve četvrti): *Pocelo je jugo. Racunon da će šiguro puhat tri dona jer je na kvortu veliki kalig koji je ridak u ovu štajun ol godišćo kal pušu joki vitri koji ražnešu maglu i kalig raštiru (13.3); Kulaf je dvigal i noglo je gurnju cmošt poteglo u levont; dupîni u pulênt* (oblaci oblikom slični dupinu na zapadnom nebu): *Pulent je pokožol obrož ol juga ša dupinima – oblocima koji govore da će provu žimšku jugo (18.3.); avrîl – mišec ol jûgih: avrîl je mišec ol jugih. Ali tu žaviši kako je godišće poteglo (2.4.); pašijûnsku j konfermô na pûnat ôl mišeca: Avrila budu pašijunsko juga. Duraju i po dvodešet don ako konfermaju v. na punat (v.) ol mišeca (2.4.); j konfermô na trećokû po tûndû* (j je potvrdilo svoj kontinuitet trećeg dana poslije punoga mjeseca): *Jugo je na trećoku po tundu konfermalo, a oti je punat najopašniji za jugo (11.4.); sùnčenjok u ôštar* (blijedocrvenkasti krug na oblačnom nebu): *Kal je iž bonde ol ôštra, sùnčenjok je žnak jokega juga (11.4.);*

atributni izrazi: **jôku j: žapuhalo je joku jugo** (23.6.); **môlu j: puše molu jugo** (str. 9.); **j māžor** (j koje puše u maju – mažu): *Požnoti šu njegovi mažori – juga koje šu žnala težocima potuē švu introdu (v.) (24.4.); pašijûnsku j, repošôl / repašôl* (j koje puše u travnju, oko Velikog tjedna, a karakterizira ga silovitost): *Ovo pušu provi repošoli ili pašijunsko (v.) juga (13.4.); štrômbu j: štrombu* (naglo, jako) *jugo neće durat veće ol dvo do tri dona (22.12.); žloćudnu j: ni švaku jugo žloćudno (31.12.88.);*

predikatni izrazi: **j će: na goru je pol oblok. I tu je žnak da će šutra jugo** (str. 10.); **j dūjde** (dođe): *Puno je lipo kal šu moli vitri i kal vitar oplako (v.) i dujde jugo (str. 10.); j durô* (traje): *Jugo malo duro pok olma ide na dulnju vrime (v.) (14.3.); j je: kal potegne u levont* (kada cirusi idu sa zapada prema istoku), *onda je jugo (str. 10.); j mōre* (može): *Pulent je pocel cavarjat (fig. brbljati, čavrljati – počeli su se dizati oblaci na zapadnom obzoru). Lako bi moglo jugo (str. 10.); j*

oplakô (smiri se, utihne): *pok oplako jugo, pok dujde bura* (6); **j žapūše**: *Žnalo še je tako puno putih dogodit: cilu nuć puše, furtuna je juga* (vrijeme s jakim vjetrom na moru iz nekog od pravaca od L do W), *pok cili don puše i prošešijun* (procesija) *je na Veli petak po noći i pade bonaca kolma* (vrijeme bez i najmanjeg vjetra) *pok opet žapūše jugo* (8.4.); **j durô** (traje): *Jugo malo duro* (14.3.) **j ide**: *olma ide na dulnju vrime* (v.) (14.3.); **j konfermô** (potvrdi svoj kontinuitet, neće doći do promjene, već će nastaviti puhati isti vjetar): *Na kvortu* (v.) *je ponovo konfermalo jugo ša pjuvadurima* (v.) *po kulfu* (v.) (13.4.); **j pòcme**: *Pocelo je jugo* (23.2.); **j pojacô**: *prikošutra more jugo pojacat* (5.1.); **j pūše**: *Na minu je puhalo jugo* (4.6.); **j refinô** (ponoviti se): *Ovako arija govori da ni bure, nego da će refinat joku jugo* (22.12.); **j ucini**: *da će ucinit jugo* (2.1.); **j mišli ucini**: *Kal jugo mišli ucinit onda pade oblok na goru* (v.) (5.1.); **j šāmre na šēbi**: *štrombu* (naglo) *jugo neće durat* (trajati) *veće ol dvo do tri dona* (22.12.).

prijedložni izrazi: **pūć na j** (o vjetru): *pok je pala bonaca i vitar išal noše na jugo* (6.11.); **pūć u j** (o vjetru): *Po kulmi* (v.), *po cmošti* (v.) *koju poteže u levont* (E) *i vitru koji je išal po pulentu* (W) *noše u jugo, racunon da do tunda more bit šomo šlabu vrime* (6.11.).

jūgovina, -e f. G pl. -ih – vrijeme južnog vjetra; *Do kvorta bit će jugovine iš dažjen i vitrima ol rive* (iz smjerova od talijanske obale) (2.11.).

jūšit se, -jūsin impf. – žestiti se; (o vjetru) **jūšit še nā rošu** (mala kiša): *Pripoštavit ćemo, nošli šmo še našri mora i puše molu jugo i pocelo je rošit. Onda bi še bilo reklo da će še vitar jušit na rošu. Tu hoće reć da će vitar užeć* (pojačati) (str. 9.); *U pulentu* (W) *še užo šuštavit nebija* (v.) *pok pade koju kapja, ali potegne u levont* (oblaci krenu sa W prema E) *pok še na rošu juši vitar i žapuhne kuda da ga je ku puštil iš vriće*. (30.5.); *Kulma* (plima) *je krešila. Umideca* (vlaga), *magla, a vitar še je jušil na par kapoj roše ili dažja* (v.) (16.12.).

južîn, -a m. G pl. -ih – južni vjetar slaba intenziteta; atributni izrazi: **mōli j**: *Tako po štoremu proverbiju mogli bi še racunat na moli južin jer ni poteglo noglo u levont* (nisu naglo oblaci sa W krenuli prema E) *nego je bilo u antimamu* (neizvjesnost o tome koje će vrijeme prevladati) (7.3.); **pitōmi j** (koji nije opasan): *Rece še i »pitomi južin«* (5.1.);

predikatni izrazi: **j će**: *racunon da će na mišec istuk moli južin* (kada se mjesec pojavi na istoku početak će lagani južnjak) (24.4.); **j je**: *Don pri mine je bil moli južin* (2.11.); **j nabijē pašu** (planktone): *Kal šu moli južini, oni nabiju pašu pul kraja* (31.12.); **j ošvāne**: *U toku noći dvgal je pulent* (oblaci su se digli na zapadnom nebu) *i danas je ošvanil južin* (5.1.); **j pādo** (gubi snagu): *ovi južin pado* (14.3.); **j pòcme**: *najedamput pulent je kargol* (digli su se oblaci na zapadnom nebu) *i pocel južin* (9.10); **j pòcme pūhāt**: *Poteglo je kontravento* (u suprotnom pravcu od smjera iz kojega će zapuhati vjetar) *i pocel je puhat moli južin* (18.10.); **j pojacô**, **j refinô**: *Rilko kal u šicnju ujedonput ucini štrombu vrime* (vrijeme s jakim vjetrom, nevrijeme). *Dvošticitiri ure pri pocme moli južin, južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refino* (vrati se, obnovi se) *bura* (4.1.); **j šāmre na šēbi** (ne zamijeni ga drugi vjetar): *južin koji je šamor na šēbi* (2.11.).

jùžina, -e f. G pl. -ih / jùžin – vrijeme vjetrova iz pravaca od E do S; *ni svaku jugo žloćudno. Imo jug koja su naši štori žvoli bilojužine (v.). Ta južina je ugodna. Žvoli smo ih tako jer su bila ugodna za ribora i za ribu. Tu je najbolju vreme žu lov ribe (31.12.88).*

južinèt, -a m. G pl. -ih – slab vjetar iz pravca SE; **j rōži** (lagano puhati tako da se tek namreška more): *Pocel je rožit južinet (str. 10.); more se očekivat jugo, ali ne štrombu (jako, silovito) jugo, nego južinet (4.1.).*

K

kacòt, -a m. G pl. -ih – pest, šaka; **đuč do kacòtih** (doći do tučnjave): *Nojgore je kal vitar vitru olgovoro, kal furca furci (snaga snazi) olgovoro. Puno je lipo kal su moli vitri i kal vitar oplako (v.) i dujde jugo pak oplako jugo, pok dujde bura i onda se do ribot i ugot ribe. Tu ti je isto kuda kal se mi koremo (svađamo) pok kal dujde do kacotih, a puno je lipje kal se kako judi šporažumimo i kal dujdemo kraju (kad se dogovorimo) i obo šteralu (mjesto za sušenje mreža) i obo poštima (ribolovna pozicija) (str. 10.).*

kāleb, -a m. G pl. -ih – galeb; *Kalebi se darže višoko kal će arjavu vreme. Kaleb je tvica koja je vežona za more i žaviši ol vrimenta. Na Jabuku kal kalebi čute slabu vreme, dvinu se višoko povar škoja i krokoću. Nišu rašhićeni, nego šve jedon peta (kod blizu) drugega. Dvinu se višoko i do dvišta metrih i tu je žnak da neće izoć dešet urih a da ne žapuše joki vitar (11.4.); šva tri škoja imaju oblok, a jutruš su bili kalebi inventoni (visoko). Tako prema kvortu moguća su pašijunško juga (10.4.); Tukalo bi žnat kaki su kurenti (morske struje) i ca govore kalebi (kako se ponašaju) (7.5.).*

kaldūra, -e f. G pl. -ih – ljetna zapara, veoma toplo vrijeme bez maestrala; *U šunca žopod ucinila se fumoda (v.) ũ pulentu (W) koja žove (uzrokuje, izaziva) veliku umidecu (vlagu) i još veću kalduru (11.8); Velike su kaldure, bonace, a noći iš molin burinon (18.8.); Bila je veliko kaldura iš jokin kurentima (strujama) u more (28.8.).*

kalig, -iga m. G pl. -ih – magla na moru koja otežava kretanje; *Racunon da će šiguro puhat tri dona jer je na kvortu (v.) veliki kalig koji je ridak u ovu štajun (doba) ol godišćo kal pušu joki vitri koji ražnešu maglu i kalig raštiru (30.3.); Veliki kalig, a pocel študenti vitar išpod kaliga. Tu je štvor po užonci (običaju). Išpol kaliga žno žapuhat vitar kuda išpod nevere (zna zapuhati olujni vjetar) (2.4.); Veliko je školoda (oseka) i daje. Refinala je dulnjo bovica (vratio se vjetar iz smjera od N do W) ša kaligon i kalodun (10.4.); konfermalo je dulnju vreme ša šigurin maištralićon (NW) i tarmuntonun (N) iš kaligon i maglun (25.9.); Na kvortu je konfermalo dulnju vreme iš molun maištrortormuntonum (NNW), a po noći iš burinon, iš velikin umidon (vlagom) i kaligon (24.10.).*

kalôda, -e f. G pl. -ih – vrsta magle – sloj magle na horizontu za vedra vremena po kojemu se procjenjuje da li će se zadržati lijepo vrijeme ili pak nastupa promjena vremena.

predikatni izrazi: **k dvīne** (podigne se od horizonta): *Kal kaloda dvīne, ni daleko jugo. Gurnji šloj oblokkih dvīne še i kuri iz pulenta pul levonta. Tu hoće reć da poteže kontravento. Poteže kontra vitru. Ol tamo kul kure obloci, ol tamo će žapuhat* (31.12.88.); *Da še je kaloda dvigla, moglo bi žapuhat jugo, ali more oštat i bonaca, more refinat* (v.) *dulnju vrime* (v.) (31.12.88.); **k je**: *Kal je kaloda na horižontu bit će dulnju vrime* (7.5.); **k šēde** (spusti se prema horizontu): *Kal kaloda šede ol pulenta* (W) *do oštra* (S), *kal ne dvīne potvordije dulnju vrime* (v.) (31.12.88.); *Kako je veceraš kaloda molo, pala je doli, šela je, po temu racunon da će lipu vrime durat* (trajati) *dvošticitiri do cetardešet i ošan urih. Kaloda je šela ol oštra do pulenta; bila je nuć ćoro* (vedra) *kako špoda* (sablja) *iš molin burinon i kalodun koju je šela* (7.3.); **k še šušpendī** (podigne se): *kaloda še je šušpendila tako da je pocela mareta ol garbineta i pulentaca* (6.12.);

atributni izrazi: **mōlo k**: *Kako je veceraš kaloda molo, pala je doli* (7.3.); **polšiceno k** (odvojena od horizonta): *Kal riva trumbo i kal šu dupini na rivu, obloci kako dupini, i kal je kaloda polšicena i kal je oblok šušpendijen, onda je vonka vitar vanije* (4.1.); **višjo k**: *Današ je višjo kaloda nego uceri, a iža kalode bili še obloci šušpendiju povar kalode. Pulent ni dvigal. Povar kalode šu bili obloci po kojima še žno da je pod rivu* (v.) *vitra. Tu hoće reć pol taljonšku koštu* (31.12.88.).

kāpić, -a m. G pl. -ih – oblak na vrhu brda; *Velo gora imo kapić na šebi. I Svetac še povunavil* (fig. – ovijen oblacima). *Sva tri škoja imaju oblok, a jutruš šu bili kalebi inventoni* (visoko nad morem ili manjim otokom). *Tako prema kvortu moguća šu pašijunško juga* (v.) (10.4.).

kargât, -ôn pf. – podignuti oblake na obzoru; **pulēnt kargô**: *pala je bonaca, ali najedomput pulent* (W) *je kargol i pocel južin* (25.10.); **kūlaf kargô**: *Ali don pri kvorta* (v.) *kulaf* (pučina prema talijanskoj obali, zapadni obzor) *je kargol da je izgledalo da će žamešt snig šve do mora* (8.12.).

kažijūn, -ūni n. G pl. -ih – prigoda, prilika, mjesto ili trenutak prikladan da se nešto važno sazna, čuje ili vidi; *švaku vecer še gleda. Uvik še gleda vrime prinuć. Ne moreš ujutro gledot vrime koju će. Na nike kažijuni more še i ujutro. Ujutro še more gledot kal je vrime veće ono baštordo, atoržijo* (v.), *kakomudrogo, nešigurno* (2.1.).

kōlma, -e f. G pl. -ih – mir, tišina; pojavljuje se samo u izrazu *bonāca kōlma* (vrijeme bez vjetera, a more mirno); *po noći pade bonaca kolma* (8.4.); *Uceri, na pet maža, bila je bonaca kolma* (6.5.).

kolobôr, -ōrâ m. G pl. -ōrih – kolobar (svjetlosni prsten oko mjeseca); znaci: *kal mišec imo kolobor, iz koje šu bonde vrota* (s koje strane je prekinut krug kolobara) *iz te će vitar žapuhat* (str. 11.); *kolobor kolo mišeca – oli vitar oli dož* (str. 11.).

komodât, -ôn impf. – sviđati se, biti zadovoljan nečim; *Tako bi moglo na kvortu konfermat* (na mjesечеvoj četvrti moglo bi se zadržati isto vrijeme koje bi se onda produžilo još nekoliko dana) *i onda bi ucinilo lipu vrime. Ali ne komodo me jer vrime šve gre iz ruke u ruku* (jer je vrijeme promjenljivo) (24.4.).

konfermât, -ôñ pf. – 1. pristati, potvrditi; 2. (o vremenu) u danima kada je neka od mjesečevih faza, ili treći dan poslije faze, vrijeme koje ostane potvrđuje da će trajati bez promjene još nekoliko dana; razni izrazi: **vrîme konfermô ili še izvarjô**: *gledolo še je kaku vrîme na puntu ol mišeca ža žnat hoće vrîme konfermat ili će še izvarjat* (str. 10.); **(vîtar) konfermô na kvortù** (mjesečeva četvrt): *Na kvortu je ponovo konfermalo jugo ša pjuvadurima (v.) po kulfu (v.)* (13.4.); **konfermô dulnju vrîme** (vrijeme od N do W): *Ili kal gora poldire (v.), kal gurnje obloke, cmošt, poteže oštar (S), onda bi še bilo reklo da će konfermat dulnju vrîme* (str. 10.); **vrîme konfermô na tündù** (pun mjesec): *Bilo bi še reklo da ako konfermo vrîme na tundu da će produžît istu vrîme još tri-cetiri dona* (str. 10.); **konfermât na tündù**: *Na tundu je konfermol vitar ol Kvarnera (međuvjetar koji puše iz pravca Kvarnera – između NNW i N) iš kalodun u pulentu, molin vitrima iš šjevernega kvadranta* (18.8.); **vrîme konfermô na trećokù**: *Trećok po tundu igro veliku ulogu hoće konfermat oli ne. Većinun pošli mine oli pošli tunda ako konfermo vrîme na trećok tu hoće reć da će vrîme podurat* (8.1.); *Konfermalo je vrîme na trećoku ša školodun, maglun i duljnjin vrîmenon ol maištrola do burina* (13.1.); *Na trećoku je konfermalo dulnju vrîme (v.)* (25.3.); *Ako vrîme ne konfermo na trećoku, onda će še vrîme izvarjat. Ako konfermo, bit će i daje lipu vrîme* (6.2.); **vrîme / vîtar konfermô na mîñù**: *Ako vrîme konfermo na minu durat će do kvorta jer šu i daje školode (oseke) velike* (6.2.); *racunon da je na minu konfermalo dulnju vrîme* (6.5.); *Na minu je puhalo jugo koju je konfermalo i koju će durat šiguro do trećoka po mîni jer je u ariju veliko umideca iš rošami* (4.6.); *Kako je na minu konfermalo dulnju vrîme, racunon da će vrîme durat šve do trećoka* (2.11.); *Na minu je tako lipo konfermalo vrîme iš molun kalodun i Majela še je vidila* (13.11.); *na minu, na dvoštiošan prošinca, vrîme je konfermalo. Tu govori da bi vrîme moglo durat šve do trećoka ol mlodega mišeca kal finije ovu godišće mijor deveštu ošandešet i devetu* (29.12.); **bûra konfermô**: *More lako konfermat bura* (18.3.); **konfermât na pûnat ôl mišeca** (na dan mjesečeve faze, ili treći dan poslije): *Avrila budu pašijunško juga (v.). Duraju (traju) i po dvodešet don ako konfermaju na punat ol mišeca* (2.4.); **jûgo konfermô na pulênt** (puhao je zapadnjak pak je prevladalo jugo): *Ovi put je na pulent konfermalo jugo i mogla bi juga puhat cili mišec* (8.4.); **vrîme konfermô ol mîñê do trećokâ**: *Ako vrîme ne konfermo ol mine do trećoka, bit će i mož šlab kako i avril* (28.4.).

kôntravênto, adv. – iz suprotna pravca od pravca u kojemu se kreću oblaci; *Kal kaloda (v.) dvine, ni daleko jugo. Gurnji šloj oblokkih dvine še i kuri (kreće se) iš pulenta (W) pul levonta (E). Tu hoće reć da poteže kontravento. Poteže kontra vitru. Ol tamo kul kure oblaci, ol tamo će zápuhat* (31.12.88.); *Racunon po švima motivima arije, kako poteže kontravento, da će zápuhat joku jugo* (23.2.); *Jugo je a ucinił še je poš (pas magle na horizontu) kontravento aloy mora, išto kuda će nevera dognat (oluja će provaliti). Tu je povar horižonta propju poš. Tako je motol dugo da ga je poteglo kontravento pak je žapuhol provi žimški širokol* (v.) (24.4.).

kontreštât še, -ôñ impf. – suprotstavljati se drugome u razgovoru; *I tako bi oni bili čakulali, digod še kontreštali* (str. 10.); fig. **kontreštāju še vîtri**: *Kontreštāju še vitri, gledaju pridobit jedon drugega* (29.7.).

kresīt, *-in* pf. – povećati se (obujmom, količinom, visinom, težinom, brojem i sl.); **kūlma kresī** (naraste razina mora): *Kulma kresīla* (13.12.).

kresīvāt, *-ījēn* impf. – povećavati se; izrazi: **kresījē mišec**, **k furtūna** (pojačava oluja): *Kal kresīje mišec – kresīje i furtuna* (str. 11.); **k vodā** (raste razina mora): *pripoštovjon da će bit vrime varijabilu iš dažjen jer je pocela voda kresīvat* (30.9.); **k kūlma** (raste plima): *U ovo doba ol štajuni pocmu kulme koje kresīju šve do šicnja* (24.10.); (v. *kresīt*).

krokoćot, *-en* impf. – glasanje nekih ptica: *kal kalebi ćute šlabu vrime dvinu še višoko povar škoja i krokoću* (11.4.).

kūlaf, *kūlfa* m. – 1. pučina, otvoreno more; 2. horizont prema otvorenom moru gledan s kopna;

atributni izrazi: *otvōreni k: na otvorenemu kulfu ni veliko furtuna* (nisu veliki valovi) (18.3.);

predikatni izrazi: **k dvīne**: *Neka kulaf ni dviagal i ni poteglo u levont* (iako oblaci nisu krenuli od W prema E), *more še ocekivat jugo* (4.1.); *Kako je kulaf dviagal, a ni poteglo u levont, predvidili šmo da neće bit furce ol juga* (neće biti jak jugo) (8.1.); **k kargō**: *kulaf je kargol* (digli su se oblaci) *da je izgledalo da će žamešt šnig šve do mora* (8.12.); **k metē šnigon**: *Provo žima je kal na Majelu* (v.) *lampo* (sijeva), *i kal kulaf mete šnigon* (21.4.); **k še šmījē** (dižu se oblaci): *kulaf še je pocel šmijat tako da je poteglo u levont* (oblaci su krenuli prema istoku), *ali ne štrombo* (naglo brzo), *pok racunon da će na mišec ištuk moli južin* (24.4.).

kūlma, *-e* f. G pl. *-ih* – plima; znaci: *Ali pocela je bit i kulma prinuć koju najavije veću vlagu i rošu* (6.2.); *štalno je kulma bež školode* (oseka) *ca dokožije da bi moglo pašt cagod dažja* (kiša) (28.2.); *Po kulmi, po cmošti* (v.) *koju poteže u levont* (E) *i vitru koji je išal po pulentu* (W) *noše u jugo, racunon da do tunda more bit šomo šlabu vrime* (6.11.); *Tako racunon da će ol kvorta do pri tunda jedon don bit vrime varijabilu, većinun jugo i provižode* (v.) *ol bure koje će krolko durat jer šu pocela velike kulme koje govore da će dož* (6.11.); *Racunon da će vrime bit ne štrombu* (s jakim vjetrom) *jer je kulma pala i opet je veliko školoda i oštro arija* (suh zrak, hladno). *Do kvorta će bit šlabu vrime* (17.11.);

atributni izrazi: **vēliko k**: *Kulma je veliko i da je normalnu godišće bilo bi dažja i ža uši* (bilo bi obilne kiše) (21.4.);

predikatni izrazi: **k govōri**: *velike kulme koje govore da će dož* (k je znak kiše) (6.11.); **k pāde** (visoka razina mora padne): *jer je kulma pala* (17.11.); **k pōcme** (počne rasti razina mora): *Pocela je kulma* (20.2.); **k kresījē** (povećava se): *U ovo doba od štajuni pocmu kulme koje kresīju šve do šicnja* (24.10.).

kurēnt, *-a* m. G pl. *-ih* / *kurēnot* – morska struja; znaci: *Kal je mina ili tund pjupartē* (najviše, najčešće) *šu u more nojveći kurenti* (13.1.); *Tukalo bi žnat kaki šu kurenti i ca govore kalebi* (kako se ponašaju galebovi) (7.5.); izrazi: **jōki k**: *Bila je veliko kaldura* (v.) *iš jokin kurentima u more* (28.8.); **k kako rikā**: *Jo žnon bit žimi na more – bonaca, a ne moć dvinut šinjol* (plutača koja označuje mjesto urona ribolovne sprave), *kurent kako rika* (7.5.); **vēli k**: *Govore mi ribori da šu poceli veli kurenti* (13.12.).

kurīt, -în impf. – kretati se u nekom smjeru, ploviti, putovati; izrazi: **òblok kurī**: *kul kure oblaci* (str. 11.); *Gurnji sloj oblokkih dvine še i kuri iz poulenta pul levonta* (31.12.88.); **šunce kurī**: *vitar gre pri šuncon kal še vitar minjo kako šunce kuri* (8.11.); **cmòšt kurī** (cirusi se kreću): *Gurnjo cmošt je kurila u levont, ali ne štrombo* (naglo) *tako da je današ ošvanil juzin* (30.3.).

Kvarnêr, -ērâ m. – strana svijeta koju određuje pravac od otoka Visa prema Kvarneru; *Kvarner žovemo bondu ol Šibenika pok do maištrotarmuntone* (31.12.88.); izrazi: u selu Okjucina (sjeverna obala Visa) vjetar koji puše iz pravca između NNW i N, a opasan je za njihovu uvalu Porat, nazivaju **vītar u K**; **K dvīže** (dižu se oblaci): *dvī-trī ūre prī noći bokūn je pòcel vāmo Kvarnêr dvīžot* (7.5.); **K govōri**: *vajo vidit ca govori Kvarner* (koji su znaci u pravcu K. (5.1.); **K prođire**: *Digod dvīže i prođire Kvarner* (dižu se oblaci iz pravca K) (31.12.88.); **K rigo** (dižu se oblaci iz pravca K): *šutradon je Kvarner pocel rigot* (6.5.); **vītar iz K**: *iš vitron iz Kvarnera* (21.6.); **vītar ol K**: *Na tundu (v.) je konfermol vītar ol Kvarnera iš kalodun* (pasom magle na obzoru) *u pulentu (W)* (18.8.); **vrīme iz K**: *Moglo bi bit vrīme iz Kvarnera: ujutro burin, a pošli terca (v.) puć će vitar u maištol* (3.5.); znaci: *ža dulnju vrīme vajo vidit ca govori Kvarner* (kakvi su znaci na nebu u pravcu K). *Vajo vidit ol Kvarnera pok do Makarške* (5.1.); *šutradon je Kvarner pocel rigot, a pri nego je pocel rigot bila je pala bonaca pok racunon da bi še vrīme moglo izvarjat, da bi moglo izneverat.* (6.5.); **būra u K**: *Veliko je šćiga ca potvordije da je u Kvarneru bura* (13.2.).

kvōrta, -e f. G pl. – mjera za količinu kruha (vjerojatno ne manja od tjedne potrebe jedne obitelji); **kvōrta krūha**: *švako mina je varijabila, ali mina šetembrina i pokladova mina* (kvortu kruha, dor kolo komina i u barilu vina), *malo izgaraju* (iznevjere očekivanja) (25.9.7).

L

lampât, -ôn impf. – sijevati; izrazi: **lampât na žmajū** (sijeva vijugavim munjama): *Pošli traćoka cilu je nuć garmilo, lampalo na žmajū* (23.6.); **lampât pòcme**: *pocelo je lampat i garmit* (27.7.); **šperūn lampô** (špicasti oblak l): *U pulentu provo nevera ša šperunen koji je lampol i garmil* (29.8.);

znaci: **lampô na Majèlu** (pravac SW): *kal žimi na Majelu lampo – bura oli gregolevont* (v.) (str. 11.); **pjuvadūre po kulfū** (kiša na pučini koja se kreće s oblakom iz kojega pada): *Moglo bi lampat i garmit jer šu po kulfu pjuvadure i štalno poteže u levont* (oblaci se kreću prema E) (28.2.); **lampât na Majèlu**: *Provo žima je kal na Majelu lampo* (21.4.); **lampât na šūšu** (biti lišen nečega, oskudijevati): *Pok bi naši štori bili rekli da šu litnje nevere ža Dalmociju neka njen reštu kumpiri i tikve, a mi na škoju da lampomo na šūšu* (23.6.).

lampōnje, -o n. G pl. -ih – sijevanje; *Tu je žatu ca vitri ol pulenta (W) do oštra (S) nabiju umid* (vlagu) *na tarafermu* (kontinent) *i pok tu izāžove kontru iš lamponjen, garmjavinun i dažjen* (v.) (5.8.).

levantīn, -a m. G pl. -ih – lagan istočnjak; *Ujutro bude levantin* (8.1.); *pocel je Kvarner* (v.) *dvižot i poteže u široko* (S), *a vitar moli – levantin, a šal je po tarmuntone* (v.) *i gre prema majštrotarmuntone* (v.) *Bit će noćas puno jidra* (8.6.).

levônt, -a m. G pl. -ih – 1. istok; 2. nebo na istočnom obzoru; znaci: **potěžât** / **potěgnit u l** (visoki oblaci cirusi kreću sa zapada prema istoku): *Dokle bude potežat u levont i na goru* (prema kontinentalnim uzmorskim planinama), *bit će vrime neštabilu* (4.6.); *Kal potegne u levont ucini jugo* (30.6.); *ali potegne u levont pok se na rošu juši vitar* (žesti se, pojačava vjetar kad počne sipiti kišica) *i žapuhne kuda da ga je ku puštil iz vriće* (13.5.); **žviždà leti iz levônta** (meteor leti): *Ovako arija* (v.) *govori da ni bure, nego da će refinat* (v.) *joku jugo i tu gregolevont* (v.) *jer šu i žvižde letile iz levonta prema pulentu* (W) (22.12.); **modrôvka u levôntu** (sloj magle na horizontu intenzivno modre boje): *vidi koju modrovka u levontu, na šunce istuk bit će ga puna jidra* (7.5.);

izrazi: **potěžât** / **potěgnit u l**: *U levont je poteglo* (cirusi idu prema istoku) *kako šijun* (kao vihor jako) (6.12.); *gurnju cmošt* (ciruse) *ne poteže u levont štrombo* (naglo, brzo) (8.12.); *jer je arija* (v.) *podivjala: šal poteže u oštar, šal u levont kako šijun* (13.4.); **l potěgne**: *Ako je mišec žapol i bonaca je, a u pulentu se je ucinil poš od oblokkih, onda se rece da će obloke potegniti levont i da će varć vitra kao iz vriće* (str. 9.); **pûc po levôntu**: *vitar je išal noše po levontu* (vjetar je skrenuo s nekog južnijeg pravca da bi zapuhao s istoka) (6.11.); **pûhât od levônta**: *a puhat će od levonta do oštra* (od E do S) (18.10.)

3. istočni vjetar: *Kal je moli levont, onda se rece »lipi, pitomi levont je«* (5.1.).

ligna, -e f. G pl. -ih – 1. lignja (vrsta glavonošca), 2. fig. izdužen bijeli oblak iznad kontinentalnih uzmorskih planina, znak bure; znaci: **ligne nã goru**: *žnak ža buru je kal šu na goru, na tarafermu obloci. Te šmo obloke žvoli ligne. Tu šu produženi obloci poput ligne. Kal bišmo bili vidili te ligne povar Mošora, u purtu šmo štoli* (str. 9.); *kal šu na goru ligne – bura* (str. 11.); *Bile šu ligne na goru ali do noš bura ni dohitila* (27.5.); **ligne u pulentu**: *Ovo veceraš švaki ribor žno da tuko* (mora) *da puše bura. Nočas će puhat bura jer šu u pulentu ligne. Gora purgo, a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina. Tu je štu na štu bura* (21.5.); **gorâ imo ligne**: *Kal gora imo ligne, mole produžene obloke povar barda – tu je žnak ža buru* (5.1.); **vitar nōši ligne**: *noši vitar one ligne* (21.5.).

lito, -a n. G pl. -ih / lit – ljetno; znaci: *Tu se cešće dogodjo liti nego žimi da ide vitar pri šuncon* (kako sunce ide od E prema W, tako ga ljeti često prati lagani vjetar koji mijenja smjer od E preko S do W te da do zapadnog smjera stiže prije sunca što je znak stabilna vremena) (8.1.); *Liti šu kaliži* (v.), *a žimi šu magle* (v.) (13.1.); *žimi lomp žove, a liti meće* (ljeti zapuše vjetar iz smjera odakle sijeja, a zimi obrnuto) (22.3.); *Kal žimi na Majelu* (SW, v.) *lampu, tu izáživo gregolevont i buru, a liti obratno* (11.4.); *maištrol je rufijon* (izaziva promjenu vremena, nestabilnost) *kal dujde ješen. Već tu ni kako liti da je maištrol šiguri vitar* (6.10.); *Kaloda* (pojas magle na horizontu) *je kako ušrid lita* (22.10.);

izrazi: **l švėtega Lũke**: *Tako se je vrime žatrovalo ovega godišćo da ne žnon hoće se popravit i hoće ucinit lito švetega Luke* (lijepo i toplo vrijeme u listopadu) (5.8.).

lõja, -e f. G pl. -ih – barka svječarica za lov plave ribe mrežom tratom (nekada) ili plivaricom (danas); *lõja šviti* (ima upaljen feral da bi noću svjetlom

privukla jata plave ribe): *Pašone noći ucinila je nevera koja je dušla iz pravca da grego. Potopjene su dvi loje koje su švitile* (8.5.).

lômp, -a m. G pl. -ih – munja: *žimi lomp zove, a liti meće* (zimi vjetar puše u smjeru sijevanja, a ljeti iz tog smjera) (22.3.).

lôrg, *lôrgo, lôrgu*, predik. *lôrgà, lôrgo* – 1. dug; 2. dalek; 3. (o vjetru) vanjski, koji puše s otvorena mora, iz pravca NW do S;

znaci: *Ujutro kal je vitar lorg, kal je vrime atoržijo, kal puše iz Sveca, more se racunat da je vrime folšu. Rece se da je vitar lorg kal puše iz garbina, ili iz pulenta, ili iz pulentdemaistra, maistrola* (2.1.); *Vitar je bil lorg – maistrol i pulenat*. (24.4.); *Pri tunda vitar je bil puno lorg – garbineti* (SW) *i pulentaci* (W) (21.5.); *Na tundu je vitar bil ol pulentaca do maistrola. Ne komodo me tu. Lorgi vitar ni šigur. Tu je jedon od rufijonih* (donosi nestabilnost) *vitrih* (21.5.); *A vitri lorgi mogli bi bit puno grubi* (21.1.); *Kal mišo šal grbinet, pok pulentac, pok maistrol tu je vitar rufijon. Un ne noši ništa dobrega. Tu su lorgi vitri. Lorgi žatu ca nišu ispod kraja* (21.5.); *moglo bi vrime durat do trećoka* (v.), *ali ne daje jer je pocela pomalo kulma i vitar puno lorg za ovu doba od godišće* (2.11.); *Ol maistrola do ostra žovemo vitar vanije. Tu su lorgi vitri* (21.5.).

lôvak, *lôfko, lôfku*, predik. *lôfkà, lôfko* – podatan za lov, koji ispunjava uvjete za uspješan lov; **lôfki vitar**: *i opet jugo i tu većinun vitri vanije* (SSW, SW, WSW) *koji su lofki* (4.6.).

M

maglâ, -ê f. G pl. -ih – visoka magla; znaci: **potêgne m u ôstar** (s): *Kal potegne cmošt ili maglu u ostar, onda je dulnju vrime* (v.) (str. 10.); *potegne m u levont*: *a kal potegne u levont* (E), *onda je jugo* (str. 10.); **rošà ol maglê**: *Priko noći velike su roše izboga maglih* (10.4.); *Veliko je školoda* (oseka), *velike su roše, ni groma, ni lompa, ni oblokuv, šomo su magle i tu se normaliziro kako štabilu vrime. Liti su kaliži* (niska magla koja se spušta do razine mora), *a žimi su magle* (13.1.); *Kako su velike magle, kaliži is molin vitron i velike roše i školoda koju govori da će šiguru vrime, moglo bi vrime durat do trećoka* (2.11.).

maistraľić, -a m. G pl. -ih – vjetar slaba intenziteta iz NW; znaci: *Jo žnon cili šicanj hodit na more i šve lipo vrimenta: maistraľići, tarmuntone* (4.1.); izrazi: **m refinô** (ponovno zapuše isti vjetar): *Pok je refinol maistraľić i opet je refinolo dulnju vrime* (7.5.); **môli m**: *Onda je vrime okalmalo* (smirilo se) *is molin maistraľićon* (27.5.); **šigûri m**: *Na kvortu po tundu konfermalo je dulnju vrime ša šigurin maistraľićon i tarmuntone is kaligon i maglun* (25.9.).

maistrotarmuntôna, -e f. G pl. -ih – 1. vjetar koji puše iz NNW; 2. smjer NNW; izrazi: **m žapūše**: *šutradon je refinolo* (vratio se isti vjetar) *i žapuhla je maistrotarmuntone* (8.1.); **olgovorit na m**: *Po lnevu maistrotarmuntone, a po noći burin koji je olgovorit na maistrotarmuntone* (10.4.); **m fiško**: *Maistrotarmuntone tiško pul ostra* (21.5.); **vitar ide u m**: *kal ide vitar po pulentu nikal ne duro puno, krolgega je vrimenta. Kal ide ol levonta na tarmuntone, iz tarmuntone u maistrotar-*

muntonu, onda štabili, tu je puno šiguru vrime, a kal ide pri šuncen po pulentu onda je krolkega vika (11.4.); mišec žapádo u m: *Avištól šon da ovega avrila mišec žapado dobota u maištrotarmuntonu, a ne izmeju pulenta i maištrola (10.4.).*

maistro, indecl. n. – stari naziv za maestral i za sjeverozapadnu stranu; sačuvao se samo u kompozitima za vjetrove: *maištrotarmuntona* (NNW) i *pulentemaištro* (WNW) i u prilogu smjera *de maištro: voltat še de maištro* (okrenuti se prema strani NW).

maistról, -ōlā m. G pl. -ōlih – vjetar iz NW; svojstva: **rufijōni vitar** (koji je varijabilan, nestalan, koji izaziva promjenu): *maištrol je rufijon kal dujde ješen (6.10.); šigūri vitar: Već tu ni kako liti da je maištrol šiguri vitar (6.10.);*

znaci: **ūjutro ide vitar u m:** *Kal ujutro kolo dešet-jelnašte urih ide vitar u maištrol, vrime je šiguru (2.1.); ù ješen je blížū ol m do jūga: Isto kako šu štori ribori govorili da ol garka (v.) do žuidija (v.) (fig. od vjetra iz NE do onog iz E) ni daleko, tako je u ješen ol maištrola do juga još bliže (6.10.); po lnevū m, a po noći olgovōri burin: Na trećoku je konfermalo dulnju vrime (v.). Po lnevu maištroli, a po noći bi olgovoril moli burin ša puno lipin vrimenon (25.3.);*

smjer: *Kulaf (v.) od levonta do maištrola izgledol je da će bit dažja afite (da će obilno kišiti) (21.4.); Ol maištrola do oštra (S) žovemo vitar vanije (21.5.); Ili, pripoštavimo, mi recemo dulnju vrime – tu šu vitri ol tarmuntone (N) pok do maištrola (5.1.); Ako ide vitar na buru ili maištrol, tu će malo durat (21.4.);*

atributni izrazi: **jōki m:** *populnoća raščeralo (razvedrilo se) kako špada (sab-lja) iš jokun burun ujutro, a populne iš jokin maištrolen (27.7.); rufijōni m: Kal mišo šal garbinet (SW), pok pulentac (W), pok maištrol tu je vitar rufijon (v.) (21.5.); i maištrol je rufijon kal dujde ješen (6.10.); štābili m: Ol finimenta (kraja) avrila pocimju puhat štabili maištroli (21.5.);*

prijedložni izrazi: **pūc do m:** *Burin iz jutra, a pošli terca ol lneva (poslije devet sati ujutro) ide vitar do maištrola (14.3.); pūc na m: Ako ide vitar na buru ili maištrol, tu će malo durat (trajati) (21.4.); pūc u m: ujutro kolo dešet-jelnašte urih ide vitar u maištrol (2.1.); pūhāt iz m: kal puše iz garbina (SW), ili iz pulenta (W), ili iz pulentdemaištra (WNW), maištrola (2.1.); konfermāt iš m: konfermalo (v.) je dulnju vrime (v.) iš maištrolen (20.7.);*

predikatni izrazi: **m pūše:** *neće puhat maištrol (str. 9.); m pōcme pūhāt: Kal dujde terac (v.) ol lneva, pocme puhat maištrol (21.6.); m štābili: Priko noći moli burin, a populne štabili maištrol (11.8.).*

maistralūn, -ūnā m. G pl. -ih, augm. od maistrol – Jak vjetar iz NW: *vrime kal vitar gre iz ruke u ruku: današ puše jugo, šutra maištrotarmuntona pok maištralun (5.1.).*

Majēla, -e f. – Maiella, ime planine u unutrašnjosti Apeninskog poluotoka čiji se vrh vidi, kada je velika vidljivost, iz Komiže, a izgleda poput otoka na horizontu desno od rta *Pārnokoza* na otoku Biševu:

znaci: **vidi še M:** *kal še liti vidi Majela – jugo (str. 11.); Tu ti je devedešet i devet na štu kal pri noći vidiš Majelu da je šotoširoko (7.5.); na M lampō, lōmp*

na M: *kal žimi na Majelu lampo* (sijeva) – *bura oli gregolevont* (NEE) (str. 11.); *Kal žimi na Majelu lampo tu ižaživo gregolevont i buru, a liti obratno: lomp na Majelu žnak je da bi iz nje moglo žapuhat.* (11.4.); *Tu ni provo žima. Provo žima je kal na Majelu lampo, i kal kulaf mete šnigon* (21.4.); **garmî / lampô na M:** *Pocelo je lampat na žmajju, garmit na Majelu, a štori govore: »Kal lampo na Majelu, ne pašaju dvošticetiri ure a da ne ucini gregolevont (NEE) ili bura«* (9.10.).

makajćina, -e f. G pl. -ih / *makajćin* – sparno vrijeme sa slabom vidljivošću na moru (v. *fuškajica*): *Ali dokle budu ovake školode* (v.) i *makajćine, vrime će durat i do trećoka* (v.) *po tundu* (v.) (6.9.).

mārac, -ôrca m. G pl. *môrcih / māroc* – ožujak; svojstva: **ne izgarāju tri marcône bure:** *Tako racunon da će vrime bit varijabilu do mine, a šedmega, cetarnaještuga i dvodešet i parvega morca bit će bure. Štori ribori i mornori govorili su da pri izgaraju tri šidinove brode nego tri marcone bure* (prije pogriješe tri iskusna starca negoli što izostanu tri bure u ožujku) (28.2.); **m še nominô būrima** (spominje se, poznat je po): *Marac še nomino burima* (7.3.); **hlôlni m:** *Morca su užali ušahnit lemuni i rogoci u Komižu* (7.3.); **m dôjè štrôha mornôrima:** *Marac uvik doje štroha mornorima i riborima jer je marac prema proverbiju potopil ošan braće, a devetega pametnin ucinil. Deveti brat ni nikal navigol dokle marac ne bi finil* (7.3.); **m je jārac:** *Marac je jarac. Nogal je* (7.3.); **ol môrca štābili maištrôli:** *Morca mišeca pocimju bit štābili maištrôli, a ne rufijoni* (14.3.); **môrca pocimju tēpline** (toplije vrijeme): *štori su govorili: Dvoštipet morca Gušpa Luncijata (Nuncijata – Gospa od Navještenja) sve žviri vonka i lažeci i plažeci. Pocimju tepline* (25.3.); fig. **brāt Môrko:** *Vela će šiguro pitat brata Morka da njuj žomje dvo dona da še i ona izvoji* (zna biti u ožujku nekoliko dana s hladnim, koji put i sniježnim, vremenom kao u veljači) (23.2.).

marcôn, -o, -u – koji pripada ožujku; izrazi: **marcôno būra:** *štori ribori i mornori govorili su da pri izgaraju tri šidinove brode nego tri marcone bure* (v. *marac*) (28.2.); **marcônu šunce:** *Teško onemu kojega marconu šunce ugrije* (upozorenje na opasnost od prehlade zbog velike temperaturne razlike između hlada i sjene) (14.3.).

marèta, -e f. G pl. -ih – manji valovi koji se kreću, izazvani vjetrom, u određenom smjeru; izrazi: **môlo m:** *Priko noći pade roša na šike bližu mora i kal su mole marete, bilojužine* (v.), *more išpiro šlalkušt vode i riba še približije kraju radi paše* (riblja hrana, plankton) (31.12.88.); **m ol garbina** (SW) / **pulentāca** (W): *kaloda* (v.) *še je šušpendila* (v.) *tako da je pocela moreta ol garbineta i pulentaca* (6.10.).

māst, *maštà* m. G pl. -ih – mošt; *kal kuho mašt, kuho i more* (ujesen, u vrijeme berbe grožđa, more postaje opasno) (str. 11.).

māzor, -māzora m. G pl. -ih – majsko jugo koje se odlikuje žestinom i dužinom trajanja puhanja, u vrijeme kada su vinogradi najosjetljiviji na udare vjetra zbog još neočvrstelih mladica, a more obično najbogatije plavom ribom; izrazi: **m potučè intrôdu:** *A mogal bi i ovi mož bit poput avrila. Požnoti su njegovi mažori – juga koja su žnala težocima potuč švu introdu* (24.4.); **m pūše:** *Mina će bit na*

pet maža. Ako ne konfermo dulnju vrime, mogli bi puhat mažori (3.5.); m pokôže švojū grubu ćud: Tako bi mažori mogli pokožat švoju grūbu ćud (15.5.).

mečât, *mèčen* impf. – 1. stavljati; 2. (o vremenu) fig. slati, upućivati prema (oluju, vjetar, kišu, gromove): *žimi lomp žove, a liti meće* (zimi dolazi nevrijeme iz pravca suprotna od pravca sijevanja, a ljeti obrnuto) (22.3.); *Modrovka* (v.) *ižaživo vitar: ili ga žove ili ga meće. Do maža* (mjesec maj) *ga žove, a ol maža ga meće* (7.5.).

merakulât, *-ôn* impf. – izazivati čuđenje, djelovati mimo očekivanja; (o vjetru) čini se da puše jače neg što zaista puše; *Po moru su špalmeji* (v.). *Ovo vala komiško puno merakulo, a na otvorenemu kulfu* (v.) *ni veliko furtuna* (v.) (18.3.).

mežopūnat, *-ūnta*, G pl. *-ūntih / ūnot* – mjesečeva međufaza: *Trečôk je mežopunat ižmeju mīnê i kvôrta* (četvrt) (8.1.).

mīnâ, *-e f.* G pl. *-ih* – mjesečeva mijena; znaci: *na m je vrime u antimāmu* (neodlučeno, može prevladati jedno ili drugo): *Na minu je vrime uvik u antimamu* (str. 10.); *na m su nōjveći kurēnti: Kal je mina ili tund pjupartē su u more nojveći kurenti* (13.1.);

izrazi: **m odlūci**: *Vrime će dvo dona pri bit u antimamu tako da će mina odlucit za razvoj vrimenta* (1.2.); **m ošvāne**: *a mina je ošvanila iš dulnjun bovicun* (slab vjetar iz nekog od pravaca od N do W) (2.11.); **m cinî** (jest): *Današ cini mina* (6.2.); *Avrila budu pašijunško juga. Duraju i po dvodešet don ako konfermaju na punat ol mišeca. A žno i štabilu vrime ucinit pok žabilit brok po kordurima. Mina cini na ošan avrila kal ćemo se uvirit je tu tako* (2.4.); **m ucini** (bude): *Ošervol* (zapaziti, primijetiti) *šon u pulentu* (W) *ništo vonka užonce* (neočekivano, izvan običaja). *Mina je imala ucinit na ošan avrila u cetiri ure i tridešet i cetiri minuta, a jo šon vidil u pulentu mišec veliki kako dvizok* (mjesec drugog dana poslije mjesečeve faze) (11.4.); *Racunon da ni mina ucinila kako je napišono u kalendaru. Štori ribori su govorili da su pomogli, i tu rilko u životu, vidit na minu mišec ujutro u levont* (E) (11.4.); **vrime na m**: *na don mine bit će vrime u antimamu* (v.) (3.5.); *Ako vrime konfermo* (v.) *na minu, durat* (trajati) *će do kvorta* (v.) *jer su i daje školode* (oseka) *velike* (6.2.); *da je na minu konfermalo* (v.) *dulnju vrime* (v.) (6.5.); **poklādovo m** (m o pokladima, u veljači), **m šetembrīna** (m u septembru): *Ovo je mina šetembrina koju vajo da se išpurgo* (da se zadovolji, da pokaže svoju ćud). *Štori su ribori govorili: »Kal kuho mašt* (mošt) *– kuho i more.« Koliko jo pratin vrime, tako se i dogodjo. Švako mina je varijabila, ali mina šetembrina i pokladova mina* (kvortu (v.) *kruha, dor kolo komina i u barilu vina, malo ižgaraju* (iznevjeriti očekivanje) (25.9.).

mišec, *-a m.* G pl. *mišēcih* – 1. mjesec, prirodni Zemljin satelit; nazivi za mjesečeve faze i vremenska razdoblja vezana uz njih: **tūnd** (*pūni mišec*) **kvārat** (*pūl mišeca*), **mīnâ**, **kvārat**, **mlōdi mišec** (prve, druge i treće noći poslije mijene), **parvî** (m prve noći), **dvizōk** (druge noći), **trečōk** (treće noći), **cetvartōk** (četvrte noći poslije bilo koje mjesečeve faze); *Vajalo je gledot vrime kal je kvarat mišeca, kal je puni mišec i kal je mina* (str. 10.); *Ol mine do pul mišeca je šedan don, a*

ol pul mišeca do tunda je cetarnašte don (8.1.); *jo šon vidil u pulentu mišec veliki kako dvižok* (11.4.); *Dvižok je mišec ol dvo dona po mini* (11.4.); *Kal se vidi mlodi mišec trećok oli cetvartok kako leži, vajo štot atento ol šlabega vrimenta* (str. 9.); pojava svake faze (**punta ol mišeca**) imenuje se glagolom *cinî*, npr: **danâš cinî tûnd, cinî kvârat, mînâ**;

izrazi: **mišec îstuk** (izlazak mjeseca na istoku): *racunon da će na mišec îstuk moli južin* (24.4.); **kolobôr kôlo m**: *kolobor kolo mišeca – oli vitar oli dož* (str. 11.) (v. *oči di kapra*); **kvârat ôl mišeca** (četvrt): *Današ cini kvarat ol mišeca* (13.2.); **ôblok kolo mišeca**: *Tu hoće reć da je oblok kolo mišeca, mutni paršten kolo mišeca* (13.2.); **pûnat ôl m**: *Cetiri šu punta ol mišeca u mišec don. Punat ol mišeca je švakih šedan don* (8.1.); *gledolo še je kaku je vrime na puntu ol mišeca ža žnat hoće vrime konfermat* (v.) ili *će še izvarjat* (v.) (str. 10.); **rêp ol m**: *kal žvižda inpunto* (upre) *mlodemu mišecu u rep, more še ocekivat promina vrimenta* (str. 9.); *Išto še govori i žvižda kal inpunto u rep ol mlodega mišeca da će šlabu vrime* (11.4.); **mišeca žopûd** (zalazak): *Kako štalno nabije na tarafermu formiro še u mišeca žôpud, u rašvanuće, nevera* (v.) (21.5.); **m îstecè**: *kal je mišec îstekal, olma je šelo u oštru i ol gore poteglo cmošt u oštar i opet oškolalo* (17.2.); **m îmo kolobôr**: *kal mišec imo kolobor, iz koje šu bonde vrotâ iz te će vitar žapuhat* (str. 11.); **m krešijè**: *Kal krešije mišec – krešije i furtuna* (str. 11.); **m leži**: *Mišec je ležol, ali še je šutra navecer îspravil i bila je nuć čoro kako špoda* (7.3.); **m žapâde**: *Ako bi puhalo dokle je bil mišec, bilo bi še reklo da će vitar užeć* (pojačati) *kal mišec žapade* (str. 9.); *Kal mišec žapade formiro še neverin* (21.5.);

2. kalendarski mjesec, vremensko razdoblje od oko 30 dana: *švakemu mišecu vajo ukrašt ža avrilu dat* (21.4.); nazivi mjeseci: *šicanj, vèla, mârâc, avrîl, môž, žûnj, krišnjôk, agûšt, šetêmbar, otûbar, žîmni, prošînac*.

modrovka, -e f. G pl. -ih – tamnomodri sloj magle na obzoru; *Modrovka je škuro cmošt* (v.) – *modro i šaštovjo še îš horižonton* (7.5.); znaci: *prinuć je pala bonaca, i u pulentu je bila modrovka kuda da će priko noći žapuhat vitar ol gore* (vjetrovi iz sjeveroistočnog kvadranta) – *bura ili da grego* (6.5.); *Modrovka je višjo ol kalode* (v.). *Kal je modrovka u pulentu* (W), *ako je bil priko lneva maištrol, tu îžaživo burin priko noći* (7.5.).

môž, *mâža* m. G pl. -ih – svibanj, maj; svojstva; **modrovka dô m žovè vitar a ôl m ga meće**: *Modrovka* (v.) *îžaživo vitar: ili ga žove* (privlači vjetar da prema njoj puše) *ili ga meće* (od nje puše). *Do maža ga žove, a ol maža ga meće* (7.5.); **mâža šu na Palagrûžu šmârške prožibole**: *Govorili šu štori da je godišć kal še šicnja i vele more korun ol kapule puć pul Palagruže, a da šu maža na Palagružu šmârške* (grmolika biljka od čijeg se lišća pravi tinta za mašćenje mreža) *prožibole i madeži po judima od žime rešli* (24.4.); **mâžâ pûšu mâžori**: *A mogal bi i ovi môž bit poput avrila. Požnoti šu njegovî mažori – juga koju šu žnala težocima potuč švu introdu* (24.4.); **m žânje i môre i krôj** (njegova juga znaju uništiti mladice u vinogradima, a nemirno more tada, kada je ono najbogatije plavom ribom, one-mogućuje ribolov): *Kvarat je ucinił na dvonašte maža. Môž je pokožol švoju provu facu. Kal ne gre vrime u štajun, onda môž žanje i more i kroj* (15.5.).

N

nagrūbīt še, pf. – naoblačiti se oblacima koji nagovješćuju loše vrijeme; *Na trećoku še je nagrubilo i palo par kapoj dažja* (kiše) (24.4.); *dvine pulent, nagrubi še, pade kojo kapja, raščero* (razvedri se) *i opet jugo* (4.6.); *Na don pri kvorta še je nagrubilo. Pocelo je lampat na žmaju* (sijevati munjama poput zmije), *garmit na Majelu* (v.) (9.10.).

nèbija, -e f. G pl. -ih – oluja manjeg intenziteta i kratkog trajanja a javlja se za maglovita vremena i zna se nekoliko puta ponoviti s vjetrovom iz različitih pravaca; *za tri-cetiri dona bit će varijabilu vrime ša jugon i garbinom, ša neverima i nebijami koje bi mogle dažjit* (kišiti) (28.2.); *Tako racunon da će bit vrime velikih vitrih iš neverima jer šu nebije na goru* (v.) (28.2.); *U pulentu (W) še užo* (običava) *šastavit nebija* (v.) *pok pade kojo kapja, ali potegne* (maglu) *u levont pok će se na rošu* (kišicu) *juši* (fig. žesti, pojačava intenzitet) *vitar* (30.5.).

nèbo, -a n. G pl. nèbih, arh. nèb – nebo; *vajol je noć olgovor na nebu hoće mu ti brud more ražbit ili će iš njin moć navigat* (20.4.); izrazi: **n govori**: *švaku jutro, cin bi oci otvoril, ribor je gledol ca govori nebo* (gledati znakove vremena na nebu) (str. 11.); **n pade na žemju** (hiperb. prizor tamnih, niskih oblaka u oluji ili s jakom kišom): *izgledalo je da će nebo na žemju pašt* (13.3.); **dil n** (trećina): *pulent je dvigal do jedon dil neba* (16.9.).

neštajun, -ūni m. – razdoblje godine koje ne odgovara nekoj vremenskoj pojavi; *tako da bi u neštajun mogal garbin* (od listopada do ožujka je razdoblje kada garbin nije iznenađenje mada i tada rijetko puše) (2.4.).

nevêra, -e f. G pl. -ih – oluja; znaci: **pulênt dvîze, a rōži južinêt**. (oblaci se dižu na zapadu, a već puše lagano jugo): *pulent dvîže leva-leva. Pocel je rožit južinet. Populne je nevera* (str. 10.); **špōrak pulênt** (tamni, olujni oblaci na zapadnom obzoru): *pulent šporak – nevera na vrota* (str. 11.); **pōš kōntravênto alōj mōra** (sloj magle tik do horizonta nasuprot smjera puhanja): *Jugo je, a ucinil še je poš kontravento aloj mora, isto kuda da će nevera dognat. Tu je povar horizonta propju poš* (24.4.); **n išpod òbloka od vèlikega ùmida**: *štvoraju še veliki umidi* (vlage). *Štvoraju še oblaci išpol kojih more dognat* (grnuti) *nevera* (21.5.); **ca veče garmī u dubokò, grūbjo nevêra** (potmulo, iz dubine, glasanje gromova): *Nevera še šastavi na horizontu i onda pocme garmit i lampat. Ca veče garmi u duboko tu še racuno da će bit grubjo nevera* (23.6.); **Is òblokon ol nevêre inventōjē še grūm** (kako se olujni oblak penje, tako se penje, i tako približava, grom): *Kako še oblok ol nevere dvîže i pokrije nebo, tako še i grum inventoje* (23.6.); **litnjo nevêra iz pulênta** (W): *Ošandešet na štu šu u noš litnje nevere iz pulenta* (23.6.); **iš nevêrun lampât na šūšu**: *Pok bi naši štori bili rekli da šu litnje nevere ža Dalmociju neka njin reštu kumpiri i tikve, a mi na škoju da lampomo na šūšu* (nas na otoku kiša mimoilazi) (23.6.);

izrazi: **pašât n** (proživjeti, iskusiti n): *ca govore oni koji šu pašali puno fortunolih* (jako uzburkano more) *u neverih. Ol njih šmo škulu ucili i njihove bešide pometili* (6); **štrōh ol n**: *štroh ol nevere švakemu je riboru i mornoru u koštima* (str. 11.); **cuvât še n**: »Cuvoj še nevere iz oštra (S) kako ca te je mati

ugnja cuvala« ili »cuvoj se nevere iz oštra jer lomi i karši« (str. 11.); **jšpol n:** žno žapuhat vitar kuda išpol nevere (2.4.); racunon da ovu vrime ni puno ol durode (nije trajno) jer je išpol nevere pok teško more stabilit za veće don. Po kvortu (četvrt) moglo bi žapuhat jugo (27.7.); **n dognô** (provali): ucinil se je poš u pulentu kuda da će išpol njega dognat nevera (24.4.); **n omākne** (udalji se): U pulentu provo nevera ša šperunen (špicasti oblak) koji je lampol i garmil, ali je potežalo na goru (v.) tako da je omakla skuj (udaljila se od otoka) (29.8.); **n ucinî** (dogodi se): Pašone noći ucinila je nevera koja je dušla iz pravca da grego. Potopjene šu dvi loje (barke svječarice) koje šu švitile (7.5.); **n še formîro:** Kako štalno nabije na tarafermu (v.) formiro se u mišeca žopud, u rašvanuće, nevera (21.5.); **n še šaštâvi:** Nevera še šaštavi na horižontu i onda pocme garmil i lampat (v.) (23.6.); **grūbo n:** da će bit grubjo nevera (23.6.); **òblok ol n:** Kako še oblok ol nevere dviže (23.6.); **litnjo n:** litnje nevere iz pulenta (23.6.); **n ša šperūnên** (šiljasti oblak koji je znak da će za vrlo kratko vrijeme zapuhati i to sa sjevera ako je šiljak okrenut zapadu, a ako je okrenut sjeveru onda valja očekivati olujni vjetar sa zapada. To je suha nevera bez oblaka i kiše: U pulentu provo nevera ša šperunen koji je lampol i garmil (29.8.).

neverîn, -a m. G pl. -ih – oluja slabijeg intenziteta; izrazi: **n dūjde:** Noko (čim) pocme jugo, olma dujdu neverini (28.4.); **n še formîro:** Kal mišec žapade, formiro še neverin (21.5.); **n še ucinî:** prinuće se je ucinil neverin na goru (v.) i žapuhala je bura (8.6.); **iš n potēgne:** Iš neverinon je poteglo na goru, ali uvik iš vitron iz Kvarnera (v.) (21.6.).

nodijot še, -en impf. – nadati se; Jo še nodijen šve do tunda da će lipu vrime (13.1.); Tako še šutra nodijen jugo (11.4.).

nòko, adv. – čim, tek što; Covik noko še je pocel borit iš moren, cin je porinul brud u more, vajol je noć olgovor na nebu hoće mu ti brud more ražbit (11.4.); Noko pocme jugo, olma dujdu neverini (v.) (28.4.).

nomināt še, -ôn, impf. – biti poznat po nečem značajnom, biti vrijedan spominjanja: Marac (v.) še nomino burima (7.3.).

O

òblok, -a m. G pl. -ih / oblakûv – oblak; Kal biš bil vidil štorega ribora, uvik je gledol obloke kako obloci kure i kako še okriću (str. 9.); znaci: **imât o:** šva tri škoja imaju oblok (bijeli oblak na vrhu otoka – znak da će zapuhati jugo) (20.4.); **ištēgnît o na šebi:** škuj ištēgne oblok na šebi ako ni jokega vitra i onda pade ništo dažja (23.6.); **potežât o:** kal poteže obloke iz pulenta (W) na levanot, neće puhat iz pulenta, neće puhat maištrol, nego će puhat prema pulentu – puhat će jugo (str. 9.); onda še rece da će obloke potegnît levont (E) i da će varć vitra (zapuhati) kako iz vriće (str. 9.); **o pāde nā goru** (v.): na goru je pol oblok. I tu je žnak da će šutra jugo (str. 10.); **o ligna:** žnak za buru je kal šu na goru, na tarafermu obloci. Te šmo obloke žvoli ligne (str. 9.); **mōrtvi o:** na Kožjok je pol oblok, oni mortvi oblok – jugo je gotovo (7.5.); **protēgnuti o:** Gora purgo, a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina (21.5.); **škòtni o:** kal še

priko Manjareme (ime brda) *škotni obloci* (fig. o koji je u drugom stanju, koji je bremenit kišom) *kidaju* (21.4.); **šušpendijèni o** (podignut): *kal je kaloda polšicena* (prekinuta kompaktnost sloja magle na horizontu) *i kal je oblok šušpendijen, onda je vonka vitar vanije* (v.) (4.1.); **o ol nevère še inventōjè** (v.): *Kako še oblok ol nevère dviže i pokrije nebo tako še i grum inventoje* (grom se penje, približuje) (23.6.).

obonacât, pf. – (o vremenu) smiriti se, prestati puhati; *Na trećoku* (v.) *je pošli kvorta* (v.) *obonacalo* (2.4.); *Na kvortu je obonacalo ša vitron ni vamo ni tamo* (s promjenljivim vjetrom) (28.4.).

obrit, -ŕjen pf. – 1. obrijati; 2. fig. oduzeti, ukrasti, onemogućiti; *vrîme obrîje pðštu* (onemogućí lov): *Noćas non je Trešjavac* (ribolovna pozicija, južna uvala otoka Biševa). *Obrít će non ga. Pok će iža tega rebaltadura* (v.) *dulnjega vrîmena* (v.) *i obrít će non pošte pol Bišovo* (str. 10.).

òci / òki di kâpra, indecl. – kozje oko – mutnožut prsten oko mjeseca, znak lošeg vremena; *Veceras šon nakon dvo mišeca vidil oči di kapra. Tu hoće reć da je oblok kolo mišeca, mutni paršten kolo mišeca* (13.2.); *tukalo bi žvižde gledot, di žvižda leti, i po noći kal je mišec di šu otvorena vrotá. I kolobor i oči di kapra i šuncenjok* (7.5.).

okrojît, -în pf. – napraviti nešto loše; *štori ribori nišu falili kal šu govorili da vela vajo da okroji švoju* (da pokaže svoju narav – donosi ružno i hladno vrijeme) (28.2.).

okulmât, pf. – podignuti razinu mora; *Okulmalo je bližu tridešet centimetrih tako da še još ni normaliziralo* (17.2.).

oplakât, pf. – prestati puhati; izrazi: **jügo oplakô**: *dujde jugo pok oplako jugo* (str. 10.); **vítar o**: *Puno je lipo kal šu moli vitri i kal vitar oplako* (str. 6.); **bóvica o** (povjetarac utihne): *Na kvortu* (v.) *je žategla duljno bovica* (povjetarac iz nekog od smjerova od N do W pojačao je), *onda je oplakalo, pala je bonaca* (9.10.).

ošcōpît še, -ōpin pf. – (o prstima) ukočiti se od zime: *Provo žima je kal na Majelu* (v.) *lampo* (sijeva), *i kal kulaf* (v.) *mete šnigon, i kal še paršti na vešla ošcope* (21.4.).

ošcōpjen, -o, -u, predik. -a, -o – (o prstima) ukočen od zime; *žima je pala* (porasla je temperatura) *tako da paršti nišu ošcōpjesi kako pri šedan-ošan don* (13.12.).

ošervât, -ðn pf. – primijetiti, zapaziti, uočiti; *Ošervol šon u pulentu ništo vonka užonce. Mina je imala ucinit na ošan avrila u cetiri ure i tridešet i cetiri minuta, a jo šon vidil u pulentu mišec veliki kako dvižok* (v.) (11.4.).

oškolât, pf. – spustiti razinu mora tako da se pojavi oseka (*školada*); *kal je mišec ištekal, olma je šelo u oštru i ol gore poteglo cmošt u oštar* (visoki oblaci krenuli su prema jugu i spustili se do južnog obzora, što je znak da neće zapuhati jugo) *i opet oškolalo* (spustila se razina mora, što je znak da neće biti kiše) (17.2.); *Bilo je malo nešiguro jer je voda bila malo šušpendijena* (bila je plima), *a onda je oškolalo prilicno i priko noći je puhala tarmuntóna* (vjetar iz N) (26.12.).

oštár, -a m. – 1. južna strana; 2. južni vjetar; znaci: **ô dvîne** (podignu se oblaci nad južnim obzorom): *A po užonci kal oštár dvîne, dož veće duro* (kiša duže traje) (13.4.); *Kal oštár dvîne, poteže na goru. Na goru tu hoće reć da poteže na bondu ol tarmuntone pok do levonta* (31.12.88.); **o dvíže, olbijè**: *Oštár vej ne primo. Oštár olbije, dvíže. Tu hoće reć da je vonka već drugu vrime* (5.1.); **gorâ poldíre i o potèže cmôšt**: *Ili kal gora poldire* (kad se oblaci penju s uzobalnih planina kontinenta), *kal gurnje obloke, cmôšt, poteže oštár* (S), *onda bi se bilo reklo da će konfermat* (produžiti, ostati isto vrijeme) *dulnju vrime* (v.) (str. 10.); **o potègne**: *Kal oštár potegne, hoće reć da jugo ni bližu, da će oštár istu vrime* (1.1.); **potègne cmôšt ili maglù u o**: *Kal potegne cmôšt ili maglu u oštár, onda je dulnju vrime* (v.); **potègnit u o**: *Ili kal gora poldire, kal gurnje obloke, cmôšt, poteže oštár, onda bi se bilo reklo da će konfermat dulnju vrime. Kal potegne cmôšt ili maglu u oštár, onda je dulnju vrime* (4); **potègnit u o kako šíjùn**: *Poteglo je u oštár kako šíjun* (27.7.); **potègnit u o pomálo**: *Vrime ne more štábilít dokle ne potegne u oštár i tu ne štrombo nego pomalo* (4.6.); **òbloci šèdu / šède u o**: *švi obloci šu šeli u oštár. Kal šede u oštár tu hoće reć da će još dvodešeticetiri ure bit istu vrime* (31.12.88.); *Kal šede u oštár, onda žapušé bura* (str. 9.); **o prími**: *Oštár neće da primi kako tuko* (ne prima oblake južni obzor kako bi trebalo da bi se moglo reći da neće zapuhati jugo), *a vitar je išal po pulentu* (W) *pok ne virujen puno da je šigur* (26.12.); **o receví** (prihvati, ne odbija oblake koji se spuštaju prema horizontu): *Oštár je recevíl. Kal oštár receví, vrime se neće prominít* (1.1.); *Kal oštár ne receví onda je šiguro promina vrimena, devedešet i devet na štu. Kal oštár receví – štábilu vrime* (1.1.); *ža šutra racunon da će žapuhat bura jer gora poldire, šomo je pitonje hoće oštare recevíl. Ako oštár receví, moglo bi durat dulnju vrime šve do trećoka. Kal oštár ne receví onda je šiguro promina vrimena, devedešet i devet na štu. Kal oštár receví – štábilu vrime* (1.1.); *Ako oštár ne receví onda je opet jugo do trećoka* (22.3.); **o je kuntènat íš vřímenon**: *Oštár je kuntènat* (zadovoljan) *íš ovin vřímenon. Povar kalode* (v.) *bil je oblok kojega je oštár recevíl* (1.1.); **žvíždà letí íž tarmuntòne u o** (leti meteor): *Ako je jugo i žvížda leti íž tarmuntone u oštár, racunalo se da će dulnju vrime* (v.) (11.4.); **bònda ol o**: *Kal je íž bonde ol oštra, šuncenjok* (v.) *je žnak jokega juga* (11.4.); **nevèra íž o**: *Cuvoj se nevere íž oštra kako ca te je mati ugnja cuvala* (str. 6); *cuvoj se nevere íž oštra jer lomi i karši* (str. 11.); **vříme íž o**: *Racunon da će ol kvorta do tunda bit vrime varijabilu većinun íž oštra* (9.10.).

oštínut, en pf. – ohladiti se; *Pri se je žimi u brud fogun* (v.) *ložilo. Bile bi ruke oštínule pok bi se bilo otukovalo* (v.) (7.3.).

oštřinèt, -a m. G pl. -ih – vjetar slabe jaćine iz S; *Ol finimenta avrila* (kraj travnja) *pocimju puhat štábilí maištroli. Po lnevu maištrol, a priko noći burin. A íšto u tu doba ako je pulentac* (W), *garbinet* (SW), *maištrol* (NW), *oštřinèt, tu je vitar rufíjon* (nestabilan). *Un ížaživo prominu vrimena* (21.5.).

oštřinètić, -a m. G pl. -ih – povjetarac iz pravca S; *Ujutro bude levantin* (E), *pok široketić* (SE), *pok oštřinètić* (8.1.).

oštřogarbîn, -ina m. G pl. -ih – vjetar iz pravca SSW; *vitar u oštár, oštřogarbîn, garbîn* (SW), *pulentegarbîn* (WSW) (str. 9.).

oštoširòk(o), -a m. – vjetar iz pravca SSE; *širokolevont* (ESE), *oštar* (S), *oštoširoko* (str. 9.); *štori ribori i mornori govorili su da najvećo traveršija ol mora* (direktno udaranje mora izazvano snažnim vjetrom) *dujde na kraj ol oštoširoka pošto da se more protegne ol Otronta, a tu je nojdajo rota mora na Jadranu, a ošobito za noš ovodi u Komižu* (16.12.); *Kal je veliko furtuna iz oštoširoka* (nevrijeme s jakim vjetrom i valovima), *špila ol Baluna na Bišovo išpuhuje šlop i do pedeset metrih u ariju, a onda tu joki vitar noši priko cilega škoja. Kal se tu dogodi avrila oli maža, šlop olneše švu introdu* (v.) *Bišovjorima* (26.12.).

otukovât, -ûjen impf. – mahati rukama tako da se istovremeno dlanom lijeve udara po desnoj strani torza, a dlanom desne po lijevoj – način zagrijavanja ribara i mornara na brodovima za vrijeme zimskih hladnoća; *Bile bi ruke oštinule* (ohladile se) *pok bi se bilo otukovalo. Morca su užali ušahnit lemuni i rogoci u Komižu* (7.3.); *Iš burun vajo ruke otukovat i čapovat gricule* (v.), *i jaglice* (v.) *u košti čapovat* (13.12.).

P

parvi, -êga m. G pl. -ih – mjesec prve noći poslije neke mjesečeve faze; *Dvižok hoće reć mišec ol druge noći po mini. Kal ga vidiš parvu nuć po mini tu je parvi, a kal ga vidiš drugu nuć tu je dvižok* (11.4.).

paša, -e f. G pl. -ih – hrana ribama, planktoni; *Kal su moli južini, oni nabiju pašu pul kraja* (31.12.88.); *Priko noći pade roša na šike bližu mora i kal su mole marete* (v.), *bilujužine* (v.), *more išpiro šlalkušt vode i riba se približije kraju radi paše, Ako je pala roša, a priko lneva je sunce, onda se štvoraju na šikima hranjivi šaštojci koje mareta išpiro, ploce. Onda, rece se, riba jubi kraj (ušata, minula i šlicno)* (31.12.88.).

pašijūnški, -o -u – (o vjetru iz jugoistočnog kvadranta) koji puše o Velikom tjednu (pasija – muka Isusova); *Avrila budu pašijunško juga. Duraju i po dvodešet don ako konfermaju* (v.) *na punat ol mišeca* (neka od mjesečevih faza) (2.4.); *Ova juga bi mogla bit repašoli – po lnevu puhat, a po noći bonaca pok opet jugo. Tu su repašoli ili pašijunško juga. Žnalo se je tako puno putih dogodit: cilu nuć puše, furtuna* (v.) *je juga, pok cili don puše i prošešijun* (procesija) *je na Veli petak po noći i pade bonaca kolma* (v.) *pok opet žapuše jugo* (2.4.); *Povunavila se Velo gora* (vrh brda je ovijen oblacima, što je znak za puhanje juga) *na Bišovo. Velo gora imo kapić* (kapu od oblaka) *na šebi. I Svetac se povunavil, šva tri škoja imaju oblok, a jutruš su bili kalebi inventoni* (digli se visoko). *Tako prema kvortu moguća su pašijunško juga* (10.4.).

pādot, -on impf. – (o vjetru) slabiti, gubiti snagu; *da će ponovo žapuhat dulnju vrime* (v.) *iš burun i maištrolen do trećega dona po kvortu* (v.) *jer ovi južin pado* (14.3.).

pāšt, pāden impf. – 1. pasti; **dôž pāde** (kiša): *štalno je kulma* (plima) *bez školode* (oseka) *ca dokožije da bi moglo pašt cagod dažja* (28.2.); **něbo nā žemju pāde**: *Poteglo je na goru, a izgledalo je da će nebo na žemju pašt* (prizor tamnih olujnih oblaka uz jako nevrijeme: vjetar, grmljavinu, kišu) (13.4.); *na tundu je*

bila arija kuda da će nebo na zemju pašt (21.4.); **òblok nā goru pāde**: kal oblok na goru pade – jugo (str. 11.); **rošā pāde**: Priko noći pade roša na šike bližu mora (31.12.88.); **kojo kāpja pāde** (kišica): U pulentu še užo šastavit nebija (oluja slaba intenziteta kad je maglovito vrijeme) pok pade koju kapja (13.5.); 2. izgubiti snagu, oslabiti; **vītar pāde**: a pri kvorta po tundu mogal bi vitar pašt i puć u burin (24.4.); 3. pojaviti se; **bonāca kōlma pāde**: Ovo dobota (gotovo, zamalo) mišec don vitar gre da pulente (skreće na W) pok pade bonaca (4.6.).

pēna, adv. – tek; *Pena šal u avrilu arija cmijo (sličī) na žimšku ariju (atmosfera) (11.4.).*

penšīr, *penšīrā* m. G pl. -īrih – briga; *Poteglo je u oštar (visoki oblaci su se spustili prema južnom obzoru) iš molin, šigurin dulnjin bovicima (v.) da moreš leć našrid mora (u barci) bež penšira do kvorta (v.) po tundu (v.) (20.9.).*

pēta, praepos. – blizu, kod, tik, do; *Na Jabuku kal kalebi čute šlabu vrime, dvinu še višoko povar škoja i krokoću. Nišu rašhićeni, nego šve jedon peta drugega (11.4.).*

pīzulèt, -a m. G pl. -ih – kratkotrajno spavanje; **čapāt p**: *Doni šu dugi pok je dobro po obidu čapat pižulet (2.4.).*

pjūparte, adv. – većinom, ponajviše; *Kal je mina ili tund (pun mjesec) pjupartē šu u more nojveći kurenti (struje) (13.1.).*

pjuvadūra, -e f. G pl. -ih – kiša manjeg opsega koja se vidi kao siva zavjesa ispod oblaka iz kojega pada i s kojim se kreće; *Moglo bi lampat i garmit jer šu po kulfu pjuvadure i štalno poteže u levont (visoki oblaci kreću se sa W prema E) (28.2.);* izrazi: **p ša šnigon**: *še žime ni bilo provih žimških arijih (v.) kal šu po kulfu pjuvadure, ošobito pjuvadure ša šnigon, pijavice, neverin (v.), kal šu velike šćige (v.) (11.4.);* **p dažji**: *Na kvortu (v.) je ponovo konfermalo (v.) jugo ša pjuvadurima po kulfu (v.), a švako pjuvadura je dažjila (13.4.);* **vrime ol p**: *Vrime je ol pjuvadurih koje donešu po malo dažja (kiše) (28.4.);* **p pašō priko škōja**: *Vitar će hodit iš ruke u ruku (mijenjat će smjerove) iš pjuvadurima na goru (v.), a more ko goder pašat i priko škoja, ali će še malo žadoržat (28.4.).*

podurāt, -ōn impf. – potrajati; *Većinun pošli mine oli pošli tunda ako konfermo (v.) vrime na trećok (v.) tu hoće reć da će vrime podurat. (8.1.); vrime še je izmirilo i tako jo racunon da bi moglo podurat dvo do tri dona (9.10.).*

poklādov, -a -u, predik. -a -u – onaj koji pripada vremenu poklada (u veljači); *švako mina je varijabila, ali mina šetembrina (v.) i pokladova mina (kvortu (v.) kruha, dor kolo komina i u barilu vina), malo išgaraju (v.) (25.9.).*

pokrīt, -ījen pf. – pokriti; **òblok pokrīje**: *Kako še oblok ol nevere dviže i pokrīje nebo, tako še i grum inventoje (s horizonta se penje putujući s oblacima te grmi iz visoka) (23.6.).*

pokrīt še, -ījen pf. – nebo se zastre oblacima; **ārija še pokrīje**: *Arija še je bila pokrila kuda da će cagod dažja (7.3.); Bila še je pokrila arija i poteglo je gurnju cmošt noglo na goru (7.3.); bilo je vrime puno varijabilo tako da še je arija prinuć pokrila i pocelo je lampat (sijevati) i garmit (27.7.).*

poldirot, impf. – podizati oblake: **gorâ poldire** (iznad uzvorskih planina kontinenta podižu se oblaci): *Ili kal gora poldire, kal gurnje obloke, cmošt, poteže oštar* (S), *onda bi se bilo reklo da će konfermat* (zadržat će se) *dulnju vrime* (v.) (str. 10.); *ža šutra racunon da će žapuhat bura jer gora poldire* (22.3.).

polšicen, *polšiceno, polšicenu*, predik. *polšicena, polšiceno* – (o oblacima ili magli na horizontu) ispod presječen, prekinut ili odvojen od crte horizonta; *kal je kaloda polšicena* (kad je presječena kompaktna masa sloja magle na obzoru) i *kal je oblok šušpendijen* (podignut), *onda je vonka* (na talijanskoj obali) *vitar vanije* (još nije dopro vjetar iz pravca SSW, SW ili WSW) (4.1.).

polšiceno, adv. – (o oblacima ili magli na horizontu) ispod presječen, prekinut ili odvojen od crte horizonta: *U pulentu je polšiceno, kalode ni nikakove* (11.4.).

polùga, -e, f. G pl. -ih *lpòlug* – jedna od nekoliko drvenih greda koje položene na padinu blizu mora, i u sredini namazane lojem, služe da se preko njih izvuče na obalu ili u more porine brod; *kal želiš duć na poluge pri nego šunce žapade* (ribar se identificira s brodom pa to što kaže za čovjeka odnosi se na brod – dakle brod valja izvući na obalu) (21.4.).

pòpri, adv. – davno, znatno prije trenutka govorenja, prije znatnog broja godina; *Jo žnon bil bi puhol štrombi* (jak, žestok) *oštroširok* (SSE) *ili gregolevont* (ENE) *u ovo doba ol godišće jedon, dvo i tri dona, ali pošli tega žaštokega juga bila bi ražbila riva iš žaštokin garbinon* (16.12.).

pòšta, -e f., G pl. -ih *lpùšt* – ribolovna pozicija; *Pok će iža tega rebaltadura* (v.) *dulnjega vrimenta* (v.) *i obrit će non pošte pol Bišovo* (onemogućit će nam da lovimo na ribolovnim pozicijama sa zapadne strane Biševa) (str. 10.); *puno je lipje kal se kako judi šporažumimo i kal dujdemo kraju* (kraju spora) *i obo šteralu i obo poštima* (o mjestu za stercanje mreža i o mjestu ribolova) (str. 10.).

potègnit, -ègnen pf. – 1. povući: **potègne cmošt**: *poteglo je gurnju cmošt na goru* (od N do E) (7.3.); 2. odvijati se u vremenu: **godišće potègne**: *Ca šon jo pratil, avril je mišec ol jugih. Ali tu žaviši kako je godišće poteglo* (zavisi od toga kakva je godina da li će vrijeme u određenim razdobljima biti onakvo kakvo se očekuje) (2.4.); v. *potežat*.

potèžât, *potèžen* impf. – vući (izraz koji označuje kretanje visokih oblaka ili magle u nekom smjeru što je znak za vrst vjetra koji će zapuhati); izrazi: **p cmošt**: *Kal jugo ima žapuhat tu poteže cmošt pul levonta kuda fumor i ca veće poteže tu je žnak jacijega juga* (5.1.); **p ðulnju vrime**: *Gurnjo cmošt kuri pul oštra, a išpol šebe poteže dulnju vrime* (visoki oblaci kreću se prema južnom obzoru što je znak da će prevladati vrijeme s vjetrom iz nekog smjera od N do W) (11.8.); **p òbloke**: *Kal poteže obloke iš pulenta* (W) *na levont* (E), *neće puhat iš pulenta, neće puhat maištrol, nego će puhat prema pulentu – puhat će jugo* (str. 9.). **p kôntra vitru**: *Uvik poteže kontra vitru* (visoki oblaci kreću u suprotnom smjeru od smjera iz kojega će zapuhati vjetar) (str. 10.); **p kôntravênto**: *Gurnji šloj oblokkih dvine še i kuri iš pulenta* (W) *pul levonta* (E). *Tu hoće reć da poteže kontravento* (prema W) (31.12.88.); **p nâ goru**: *Kal oštar dvine, poteže na goru. Na goru tu hoće reć*

da poteže na bondu ol tarmuntone (N) pok do levonta (E) (31.12.88.); **p kako šijun**: arija podivjala: šal poteže u oštar (S), šal u levont (E) kako šijun (vihor) (13.4.); **p. štrômbô** (naglo, žestoko): Ako žapuše jugo, neće bit puno ol durode jer gurnju cmošt ne poteže u levont štrômbô (8.12.).

povît še, -ijen pf. – oviti se oblacima ili maglom; *Ninder na Jadranu širokolevont* (ESE) *ne puše kako u komišku valu. Ošobito kal še Hum povije* (kad brdo Hum dobije oblake) (11.4.).

povûnavit še, -in – (o brdu) dobiti oblake ili maglu; *Pulent je dvigal i poteglo je u levont, a Hum še je povunavil i pocel je južin velikun rošun* (brdo Hum je obavijeno oblakom ili maglom) (20.2.); *Povunavila še Velo gora na Bišovo. Velo gora ima kapić na šebi. I Švetac še povunavil. Šva tri škoja imaju oblok, a jutruš šu bili kalebi inventoni* (digli se visoko) (10.4.) (v. povit se).

prodòrina, -e f. G pl. -ih / *prodòrin* – jako nevrijeme sa snažnim vjetrom koje nastaje naglim skretanjem vjetra i to tako da najprije sijeva sa sjevera pa zapuše bura, a onda snažan vjetar sa zapada; *Ako ucini rebaltadura* (v.), *bit će iš velikin vitron, iš prodorinun* (15.5.).

provizòda, -e, f. G pl. -ih – vrijeme kratka trajanja, međuvrijeme; *Tako racunon da će ol kvorta* (v.) *do pri tunda* (v.) *jedon don bit vrime varijabilu, većinun jugo i provizode ol bure* (6.11.).

pūhât, pūšen impf. – (o vjetru) puhati; **p maištrôl** (NW): *Današ je puhol maištrol* (8.1.); **p maištralić** (dem. od *maištrol*), **p mâištrotrarmuntôna** (NNW): *Vrime je atoržijo kal je bonaca, a puše maištralić, pok maištrotrarmuntone, pok južin* (5.1.); **p jūgo** (SE, u širem značenju – vjetar iz nekog od smjerova od E do S): *racunon da će krolko puhat jugo* (7.3.); **p repošôl**, **p pašijunšku jūgo** (vrsta jugo – puše u travnju oko Uskrsa, a karakterizira ga velika žestina puhanja i osobina da zna naglo stati da bi poslije kratka vremena zapuhao svom snagom): *Ovo pušu provi repošoli ili pašijunško juga* (13.4.); **p južin**: *Na tundu je refinalo dulnju vrime koju je puhalo da šu mogal deperat šva jidra* (18.10); **p māžor** (majsko jugo, zna danima trajati, koji put cijeli mjesec dana): *mogli bi puhat mažori* (3.5.); **p pulentâc** (W): *nočas ni bilo burina, puhol je pulentac* (7.5.); **p bûra** (NE): *Nočas će puhat bura jer šu u pulentu ligne* (21.5.); **p burin** (dem. od bura): *pri noći je pocel puhat moli burin* (5.9.); **p oštroširòk** (SSE): *popri bi puhol štrombi oštroširok* (16.12.); **p širokolevônt** (ESE): *Ninder na Jadranu širokolevont ne puše kako u komišku valu* (11.4.); **p tarmuntôna** (N): *onda je oškolalo* (spustila se razina mora) *prilicno i priko noći je puhala tarmuntone* (26.12.); **p dûlnju vrime** (neki vjetar i kojeg smjera od N do W): *Na tundu je refinalo* (vratilo se ponovilo se) *dulnju vrime koju je puhalo da šu mogal deperat* (upotrijebiti) *šva jidra* (16.9.);

znaci: **têrac ôl lneva** (v.): *Kal puše vajo žnat da vitar užize ol devet urih ujutro i da je nojjaciji do ure populne* (str. 9.); **lôm̃p** (munja): *žimi lom̃p žove, a liti meće* (zimi zapuše vjetar prema smjeru sijevanja, a ljeti iz tog smjera) (22.12.); **lôm̃p na Majêlu** (brdo u Italiji čiji se vrh vidi, za izuzetno dobre vidljivosti, iz Komiže u pravcu SW): *lom̃p na Majelu žnak je da bi iš nje moglo žapuhat* (ovo vrijedi za ljetno razdoblje) (11.4.); (v. o znacima u glosama o pojedinim vjetrovima);

priložni izrazi smjera iz kojih vjetrovi pušu: **iz pulênta (W)**: *Kal poteže obloke iz pulenta na levanat (E), neće puhat iz pulenta (str. 9.); iz bônđe sùnčenjoka (v.)*: *Iš koje bonde sunca stoji suncenjok, iz te će bonde vitar žapuhat (11.4.); od levônta do ôštra (od E do S)*: *na kvortu konfermalo i durat će do mine a puhat će od levonta do oštra (13. 5.); iz garbîna*: *Rece se da je vitar lorg (v.) kal puše iz garbina (2.1.);*

priložni izrazi načina: **p da mōreš deperât** (upotrijebiti) **švâ jîdra**: *na kvortu konfermalo (na mjesечеvoj četvrti vrijeme je potvrdilo da će potrajati) i durat (trajati) će do mine a puhat će od levonta do oštra (od E do S) (18.10.); p žeštokò*: *Pocelo je jugo i puše šve žešće (23.2.); p dobrò*: *konfermalo je dulnju vrime (ostaje isto vrijeme s vjetrom iz nekog od pravaca od N do W) iš maištrolen (NW), a priko noći burun (NE) koju je na goru dobro puhala (20.7.); Jugo je pocelo puhat boje (13.12.); p kako iz jûšt*: *Kal je bilo malo vitra, bilo bi se reklo da puše kako iz jûšt (str. 9.); p kûda da ga je kû iz vriće prôsul (v. zapuhati); p kûda da ga je kû pûštîl iz vriće (v. zapuhati); p îšpol nevêre (v.)*: *Îšpol nevere pocme puhat većinun joki vitar (23.6.) (v. zapuhat); p îšpol kalîga (v.)*: *Veliki kalig, a pocel studeni vitar îšpol kaliga (2.4.) (v. zapuhat).*

pulênt, / -ênat, -ênta m. – 1. zapad (strana svijeta); 2. zapadni vjetar; 3. zapadno nebo; znaci: **potêže iz p na / u levônt**: *Kal poteže obloke iz pulenta na levanat, neće puhat iz pulenta, neće puhat maištrol, nego će puhat prema pulentu – puhat će jugo (str. 9.); ucinî se pôš u p*: *Ako je mišec žapol i bonaca je, a u pulentu se je ucinil poš od oblokîh, onda se rece da će obloke potegnî levont i da će varć vitra kako iz vriće (str. 9.); pñi noći dÛga u pulêntu*: *Kal se pri noći ukože duga u pulentu, ocekije se lipu vrime (str. 9.); p dvîne* (podignu se oblaci na zapadnom nebu): *Pulent je nojboji šinjol ža žnat vrime. Vajo avertit hoće pulent dvinut oli neće (str. 10.); Kal pulent dvine, devedešet na štu je šutra jugo (str. 10.); p cavarjô* (fig. čavrlja, brblja – dižu se sa zapadnog obzora oblaci): *Pulent je pocel cavarjat. Lako bi moglo jugo (str. 10.); pulent dviže leva-leva. Pocel je rožit (v.) južinet. Populne je nevera (str. 10.); vodâ iz p* (morska struja iz smjera W): *dvo jutra voda iz pulenta – treću jutro jugo (str. 11.); kalôda od p do ôštra* (sloj magle na obzoru od W do S): *Kaloda se ucini ol pulenta do oštra. Tu kal je lipu vrime. Kaloda je višoka dvo-tri paršta. Kal kaloda dvine, ni daleko jugo. Gurnji šloj oblokîh dvine se i kuri iz pulenta pul levonta. Tu hoće reć da poteže kontravento. Poteže kontra vitru. Ol tamo kul kure obloci, ol tamo će žapuhat. Kal kaloda sêde ol pulenta do oštra, kal ne dvine potvordije dulnju vrime (31.12.88.); p pokôže obrôž ol jÛga ša dupînima*: *Pulent je pokožol obrož ol juga ša dupinima – oblocima koji govore da će provu žimšku jugo (18.3.); polšiceno u p*: *U pulentu je polšiceno, kalode ni nikakove, a kal ide vitar po pulentu nîkal ne duro puno, krolkega je vrimenta (11.4.); ucinî se pôš u p*: *ucinił se je poš u pulentu kuda da će îšpol njega dognat nevera (24.4.); p je mōdar alôj mōra* (modri se sloj magle na obzoru, znak lošeg vremena): *Pulent je modar aloj mora (28.4.); p dvîne*: *Ako pulent dvine šiguro će u mišec îštuk pocet moli južin (28.4.); modrôvka u p* (sloj magle na obzoru modre boje – znak vjetrova iz NE i NNE): *u pulentu je bila modrovka kuda da će priko noći žapuhat vitar ol gorê – bura ili da grego (6.5.); ligne u p*

(izduženi bijeli oblaci na zapadnom nebu – znak bure): *Nočas će puhat bura jer šu u pulentu ligne. Gora purgo, a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina. Tu je štu na štu bura* (25.5.); **nèbija u p** (kratkotrajna oluja za maglovita vremena): *U pulentu še užo šastavit nebija pok pade koju kapja* (30.5.); **vitar grê da pulênte** (skreće na zapad): *Ovo dobota mišec don vitar gre da pulente pok pade bonaca, dvine pulent, nagrubi še, pade koju kapja, raščero i opet jugo* (4.6.); **litnje nevère iz p**: *Ošandešet na štu šu u noš litnje nevere iz pulenta* (23.6.); **p špòrak** (zapadno nebo s tamnim oblacima): *pulent šporak – nevera na vrota* (str. 11.); **fumòda u p** (v.) *U šuncu žapod ucinila še fumoda u pulentu koja žove veliku umidecu i još veću kalduru* (v.) (11.8.);

predikatni izrazi: **p dvìže**: *Vajo avertit hoće pulent dvinut oli neće* (str. 10.); **p. cavarjò**: *Pulent je pocel cavarjat* (str. 10.); **p govòri**: *U šunce žapud štol je atento ca govori pulent.* (pažljivo je motrio znakove vremena na zapadnom nebu) (str. 11.); **p kargò**: *pala je bonaca, ali najedomput pulent je kargol i pocel južin.* (9.10.); **p še šmijè**: *Pulent še je pocel šmijat, ali nikako da dvine i potegne u levont, nego potegne cmošt na goru i tu je dokaz ža štabilu vrime.* (17.2.) **p varijabilò**: *Pulent štalno varijabilo. Ne more še formirat kaloda pok da vrime štabili* (20. 7.):

prijedložni izrazi: **dùga u p**: *Kal še pri noći ukože duga u pulentu, ocekije še lipu vrime, a kal še ujutro vidi dugu u levontu, tuko štol atento ol šlabega vrime* (str. 9.); **vodà iz p**: *dvo jutra voda iz pulenta – treću jutro jugo* (str. 11.); **fumòda u p**: *ucinila še fumoda u pulent* (11.8.); **čèrika u p**: *U žimšku doba kal še ucini čerika u garbin i u pulentu onda še rece da će garbin priko noći;* **nevèra u p**: *U pulentu provo nevera ša šperunen koji je lampol i garmil* (29.8.); **šèšt u p**: *kal dujde ura noći šve šede u pulent* (5.9.); **hodit po p**: *ni vitar išal po tarmuntoni, nego je štalno hodil po pulentu* (8.6.).

pulentâc, -âca m. G pl. -ih – vjetar iz W; svojstva: **lòrgi vitar**: *Pri tunda vitar je bil puno lorg – garbineti i pulentac* (21.5.); **rufijòni vitar**: *Drugega dona po trećoku, navecer, pocel je bit vitar lorg – pulentac koji ove štajuni bude rufijon i kaloda še je šušpendila tako da je pocela mareta ol garbineta i pulentaca* (6.10.).

znaci: **oblacić pòvar kalòde** (sloj magle na obzoru): *Vecerâš nì ža garbìn* (vjetar iz SW). *Kaloda je malo povečona, a povar kalode je ki goder oblacić, a tu dokožije da je vonka pol rivu* (v.), *pol taljonsku koštu, da je pulentac* (4.1.); **míšo garbinèt**, **pulentâc**, **maištròl** (izmjena ovih vjetrova nagovješćuje loše vrijeme): *Kal mišo šal garbinet, pok pulentac, pok maištròl tu je vitar rufijon* (nestabilan, koji izaziva promjenu). *Un ne noši ništa dobrega* (21.5.).

pulèntegarbìn, -a m. G pl. -bìnih – vjetar iz pravca WSW; garbin (SW), pulentegarbin, pulenat (W) (str. 9.).

pulèntemâistro, -a m. – vjetar iz pravca WNW: pulenat (W), pulentemâistro, maištròl (NW) (str. 9.).

pùnat, pùnta m. G pl. pùntih / pùnot – mjesečeva faza: **tùnd** (pun mjesec), **kvàrat po tùndù**, **mìnà**, **kvàrat po mìnì**; *Punat ol mišeca je švakih šedan don* (8.1.); *Tako še je gledolo ol mišeca, gledolo še je kaku je vrime na puntu ol mišeca ža žnat hoće vrime konfermat* (v.) ili *će še izvarjat* (v.) (str. 10.); *Mornori i ribori*

uvik šu kalkulali vrime ol punta do punta ol mišeca (23.6.); svojstva: švaki punat ol mišeca imo prominu (13.1.);

znaci: **vītar na trećokū po tūndū konfermō** (potvrđi svoj kontinuitet treće noći poslije punog mjeseca): *Jugo je na trećoku po tundu konfermalo, a oti je punat nojopašniji za jugo (ovdje je mežopunat – trećok nazvan puntom); vrīme baštōrdo na trećokū* (promjenljivo, neodlučeno): *Kal je na trećoku vrime baštordo, duro šve do kvorta po tundu ili do punta ol mišeca (23.6.).*

pūnta, -e, f. G pl. *pūntih* – rt; **pūnte žjaju**: *More je mirno, burin je, punte žjaju* (optički efekt – privid da je rt podignut od mora, kao da lebdi nad morem) (31.12.88); *Punte žjaju ša vitron ol Bojane* (grego – NE). *Vitar da levonte* (E), *da grego* (21.1.); *racunon da bi do tunda mogal bit vitar, kako užo ove štajuni, ol gregoja* (v.) *do bure iš malo dažja i garkušinima* (v.) *kal punte žjaju* (8.12.).

purgât, -ôn impf. – dizati oblake: **gorà purgô**: *Gora purgo* (diži se oblaci nad kontinentalnim planinama od N do E), *a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina. Tu je štu na štu bura* (21.5.).

R

rašćerât, pf. – razvedriti se; *Poteglo je u levont gurnju cmošt* (ciruse) *kako šijun* (vihor). *Raščeralo je, a na mišec istuk žapuhol je širokolevont* (ENE) (24.4.); *dvine pulent* (N), *nagrubi še, pade koju kapja, raščero i opet jugo* (4.6.); **rašćerô kako špōda** (noćno nebo se razvedri i bude sjajno kao sablja): *Poteglo je u oštar kako šijun, a populnoća raščeralo kako špoda iš jokun burun ujutro* (27.7.).

rašhićen, -o -u, predik. -a -o – razbacan, raštrkan; *Na Jabuku kal kalebi čute slabu vrime, dvinu še višoko povar škoja i krokoću. Nišu rašhićeni, nego šve jedon peta* (uz, do) *drugega* (11.4.).

ražjušit še, -in pf. – razljutiti se, rasrditi se; (o vjetru) pojačati intenzitet puhanja; *Poteglo je u levont iš par kapoj roše na koju še je vitar ražjušil tako da je žapuhol provi širokolevont* (ENE) (15.5.).

ražbit, -ijen pf. – 1. razbiti; 2. (o vjetru) prevladati jedan vjetar drugim; **rīva ražbije** *Tako je žapuhalo jugo za koju racunon da će švaki don bit žešće i tu šve do jedon don pri mine jer je arija tako demonstrala kuda da je provu žimšku doba. I tu bi mogla ražbit riva* (skrene vjetar s nekog južnog pravca prema jugo-zapadu, tj. prema rivi – talijanskoj obali, pa otuda zapuše garbin – SW) *tako da bi u neštajun mogal garbin* (2.4.); *Oštar je dviĝal* (diĝli su se oblaci na južnom nebu) *i pocelo je dažjit* (kišiti), *ali tu je duralo* (trajalo) *dvi ure jer je riva ražbila i dož je fermol* (kiša je stala) (13.4.); *Tako je na kvortu ošvanil garbin* (SW) *i ražbila je riva pok je pala bonaca i vitar išal noše na jugo* (6.11.); *Jo žnon popri bil bi puhol štrombi oštroširok* (jak vjetar iz SSE) *ili gregolevont* (ENE) *u ovo doba ol godišćo jedon, dvo i tri dona, ali pošli tega žaštokega juga bila bi ražbila riva iš žastokin garbinon* (SW) (16.12.); *Racunon da štrombu* (v.) *jugo neće durat veće ol dvo do tri dona pok će opet ražbit riva i puhat će dulnju vrime* (v.) *jer šu*

juga većinun širokolevonti (ESE) iš fuškajicima (vrsta magle, izmaglica, slaba vidljivost) bež dažja (22.12.).

ravajunôda, -e f. G pl. -ih – veliko nevrijeme na moru sa žestokim vjetrom; *šal je žapuhala tarmuntona, danas je ravajunoda, a šutra je šuha vele (v. suha vele). Neće nikako da vrime štabili (str. 10.); Ol tri do šedan morca bit će veliku nevrime i tu iš ravajunodima dulnjega vrimenta (iz nekog od pravaca od NNE do W) i opet iš jokin jugon (28.2.).*

ražbivât, -iĵèn impf. – 1. razbijati; 2. (o vjetru) kad pušu dva vjetra na različitim mjestima jedan prevlada drugoga te ga smijeni; u izrazu **ražbije riva** (talijanska obala) – jak je npr. južni vjetar na istočnom Jadranu, a na talijanskoj obali je drugi vjetar, zapadni ili jugozapadni. Tada se zna dogoditi da se naglo smiri jugo a poslije kratkotrajne bonace dođe veliko more (valovi) s jugozapada, što obično ne traje dugo; *Tako racunon kako je pocelo vrime varijabilu i jugo puhat i riva ražbivat da će kašno vrime štabilit (13.4.).*

rebaltadûra, -e f. – preokret vremena, naglo skretanje jačeg vjetra obično s istočnog smjera preko južnog i zapadnog do sjevernog; *Pok će iža tega rebaltadura dulnjega vrimenta (vjetar iz nekog od smjerova od NNE do W prevladat će južni vjetar) (str. 10.); Ako ucini rebaltadura, bit će iš velikin vitron, iš prodorinun (v.) (15.5.).*

recevit, -in pf. – primiti, prihvatiti, (o oblacima) visoki oblaci (cirusi – *cmošt*) koji obično idu sa W prema E ili sa N prema S mogu biti odbijeni i primljeni od strane prema kojoj idu. Ako ih prihvatiti (*recevi*) E, to je znak za jugo, ako ih prihvatiti (*recevi*) S, to je znak da neće puhati jugo;

znaci: **ôštar potêgne**: *Kal ôštar (S) potegne, hoće reć da jugo ni bližu, da će ôštat ištu vrime (1.1.); ôštar recevi / ôštar ne recevi: Ôštar je recevit. Kal ôštar recevi, vrime se neće prominit. Ôštar je kuntenat (zadovoljan) iš ovin vrimenon. Povar kalode (sloj magle na obzoru) bil je oblok kojega je ôštar recevit (1.1.); Kal ôštar ne recevi onda je šiguro promina vrimenta, devedešet i devet na štu. Kal ôštar recevi – štabilu vrime (1.1.); ža šutra racunon da će žapuhat bura jer gora poldire (v.) šomo je pitonje hoće ôštar recevit (22.3.); Ako ôštar recevi, moglo bi durat (trajati) dulnju vrime šve do trećoka (v.). Ako ôštar ne recevi onda je opet jugo do trećoka (22.3.); Rrekli šmo pašoni put da ako ôštar ne recevi da će jugo. Ali ôštar je recevit i bila je bura. Na trećoku je konfermalo (v.) dulnju vrime (v.) (25.3.); šûha vèle: Kal je furtuna (v.) dulnjega vrimenta, a ôštar neće da recevi, onda se rece: šuha vele (v.) (1.1.).*

refinât, -ôn pf. – (o vjetru) vjetar što ga privremeno smijeni vjetar iz drugog pravca, zapuše ponovno, promjena je bila kratkotrajna te snaga prethodnog vjetra prevlada; *Vitar je išal pri šuncon, pala je bonaca i tako je ôštalo na dulnju vrime. Šutradon je refinalo i žapuhla je maištroarmuntona, maištrol i pulentac. (8.1.); dūlnji vitar refinô (povrati se vjetar iz nekog od smjerova od N do W): Arija še je bila pokrila kuda da će cagod dažja, ali je opet šelo na goru tako da racunon da će opet žapuhat duljni vitar koji je refinol (7.3.); dūlnju vrime refinô: Ol tamo kul kure oblaci, ol tamo će žapuhat, ali more ôštat i bonaca, more refinat dulnju*

vrime (može se povratiti vrijeme s vjetrom iz nekog od pravaca od N do W) (31.12.88.); *Pulent še, recimo, dvigal* (digli su se oblaci i na zapadnom nebu), *ali ni poteglo u levont* (nisu oblaci krenuli prema E) *onda more refinat dulnju vrime* (31.12.88.); **būra refinô**: *Dvošticetiri ure pri pocme moli južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refinô bura* (4.1.); **jügo refinô**: *Kal vitar gre pri šuncon, onda gre ol levonta do pulenta* (vjetar prati sunce krećući se od istoka preko juga do zapada što je znak stabilna vremena – *dulnjega vrimenta*), *dokle šunce žapade, i onda oštane na dulnju vrime. Ali kal dujde na oštar* (S), *ili kal dujde na širok, ili kal dujde na garbin, ako tad oštane iža šunca, onda še vročo i jugo refinô* (8.1.); **düljno bôvica refinô** (vrati se slab vjetar iz nekog od pravaca od N do W): *Refinala je duljno bovica ša kaligon* (v.) *i kalodun* (v.) (10.4.); **maištraľić refinô**: *Pok je refinol maištraľić i opet je refinolo dulnju vrime* (7.5.).

refulín, -a m. G pl. -ih – mali vihori na površini mora; *Tako racunon po motivima arije* (atmosfera), *kulme* (plime), *refulinih po moru, po švemu temu racunon da će vrime ingvaštat* (pokvariti se), *da bi vela* (veljača) *mogla pokožot svoju arjavu* (zlu) *ćud* (20.2.).

repošól / repašól, -ōľà m. G pl. -ōľih – vrlo jako jugo koje zna puhati u travnju oko Uskrsa a ima osobinu da zna nakratko stati i opet nastaviti svom žestinom; *Ovo pušu provi repošoli ili pašijunško juga* (13.4.); *Ova juga bi mogla biti repašoli – po lnevu puhat, a po noći bonaca pok opet jugo. Tu šu repašoli ili pašijunško juga. Žnalo še je tako puno putih dogodit: cili nuć puše, furtuna je juga, pok cili don puše i prošešijun je na Veli petak po noći i pade bonaca kolma pok opet žapuše jugo* (8.4.).

rìgot, -on impf. – 1. povraćati; 2. fig. podizati oblake; **Kvarner r**: *šutradon je Kvarner pocel rigot* (iz pravca između N i NNW počeli su dolaziti oblaci), *a pri nego je pocel rigot bila je pala bonaca pok racunon da bi še vrime moglo izvarjat* (vrijeme bi moglo postati varijabilno), *da bi moglo izneverat* (mogla bi provaliti oluja) (6.5.).

rīnjā, -e f. – u vrijeme bez vjetra, kada je more mirno, zna se more iznenada povući, kao kad je oseka, a onda se vraća s valovima koji ne traju dugo; na otoku Svecu, koji nema zaštićene uvale doživjeli su ribari da po bonaci ne mogu porinuti u more barku zbog *rinje*; *Vajalo je avertit je kulma* (plima) *oli školoda* (oseka), *je šćiga oli rinja* (str. 10.); v. *šćiga*.

rīva, -e f. – zapadna obala Jadrana; *Riva mi žovemo taljonšku koštu ca štoji prema non izmeju Sveca i Vele gore na Bišovu. Tu mi žovemo riva* (5.1.); izrazi: **vitar pod r** (vjetar koji se ne osjeća na istočnoj obali Jadrana, ali se po nekim znacima daje zaključiti da puše na zapadnoj): *Današ je višjo kaloda* (sloj magle na obzoru) *nego uceri, a iža kalode bili še oblaci šušpendiju* (podizhu) *povar kalode. Pulent ni dvigal* (oblaci se nisu digli visoko na zapadnom nebu). *Povar kalode šu bili oblaci po kojima še žno da je pol rivu vitra. Tu hoće reć pol taljonšku koštu* (5.1.); **r trumbô / trombô** (na zapadnom nebu oblaci, a između njih probijaju se prema moru snopovi, *trumbe*, sunčevih zraka): *Rece še da riva trumbo* (5.1.); *Na don pri kvorta riba je trumbala, bili šu dupini* (oblaci u obliku dupina), *provo*

šlika garbinode (vrijeme s vjetrom iz SW) (6.11.); *Kal riva trumbo, kal je izmeju tih oblokkih carnjeno, onda se rece da će garbin* (SW) (1.4.); **dupini na r:** *Kal riva trumbo i kal šu dupini na rivu, oblaci kako dupini, i kal je kaloda polšicena* (prekinut kontinuitet prostiranja sloja magle na obzoru, ili kada se ne dodiruje horizonta) *i kal je oblok šuspendijen* (podignut iznad sloja magle), *onda je vonka vitar vanije* (SSW, SW, ili WSW); **r ražbije** (v. razbivat): *Oštar je dvigal* (digli su se oblaci nad južnim obzorom) *i pocelo je dažjit* (kišiti), *ali tu je duralo dvi ure jer je riva ražbila i dož je fermol* (prestalo je kišiti) (13.4.); *Tako je na kvortu ošvanil garbin* (SW) *i ražbila je riva pok je pala bonaca i vitar išal noše na jugo* (6.11.); *ali pošli tega žaštokega juga bila bi ražbila riva iš žaštokin garbinon* (6.12.); **r ražbijè:** *Tako racunon kako je pocelo vrime varijabilu i jugo puhat i riva ražbivat da će kašno vrime štabilit* (13.4.); **vitri ol r** (SSW, SW, WSW, W): *Do kvorta bit će jugovine iš dažjen i vitrima ol rive jer je i štajun da pušu garbini* (2.11.).

rofûž, -o -u – (o vremenu) olujno, s jakim vjetrovima; *Ol kvorta pok ža dvo-tri dona racunon da će bit vrime rofužu. Tu hoće reć vrime ša jokin vitrima, ša neverima* (13.2.).

rošã, -e f. – 1. kondenzirana vodena para koja se stvara tokom noći; *Govorili šu štori: »Dvi roše – treću jugo«* (str. 11.); *Kal šu moli južini, oni nabiju pašu* (planktone) *pul kraja* (prema obali), *oni noše rošu koju pere kraje. Priko noći pade roša na šike bližu mora i kal šu mole marete, biložužine, more išpiro šlalkuš vode i riba še približije kraju radi paše* (hrane). *Ako je pala roša, a priko lneva je šunce, onda še štvoraju na šikima hranjivi šaštojci koje more išpiro, ploce. Onda še rece da riba jubi kraj (ušata, minula i šlicno)* (31.1.); **vèliko r:** *Priko noći velike šu roše izboga maglih* (10.4.); 2. kišica; v vitar še juši na r: *puše molu jugo i pocelo je rošit. Onda bi še bilo reklo da će še vitar jušit* (fig. žestiti se, srditi se) *na rošu. Tu hoće reć da će vitar užeć* (pojačati) (str. 9.); *mòlo r:* *Palo je nekoliko kapoj i na tu molu rošu vitar še he jušil, provi žimški širokol* (SE) *ša špalmejima* (vihori koji podižu sitne kapljice – poput dima – s površine mora) (21.4.).

rošit, impf. – kišiti slabim intenzitetom; *puše molu jugo i pocelo je rošit.* (str. 9.).

rōžit, impf. – puhati slabim intenzitetom, kao jugo u početnoj fazi; *Pocel je rožit južinet* (str. 10.).

rufijôn, -o -u, predik. -a -o – (o vjetru) nestabilan, nepouzdan, sklon promjeni, pogoršanju vremena; *Morca mišeca* (mjeseca marta) *pocinju bit štabili maištroli* (NW), *a ne rufijoni* (14.3.); *Na tundu je vitar bil ol pulentaca* (W) *do maištrola* (NW). *Ne komodo me to* (ne sviđa mi se to). *Lorgi* (v.) *vitar ni šigur. Tu je jedon od rufijonih vitrih* (21.5.); *Kal mišo šal garbinet* (SW), *pok pulentac, pok maištrol tu je vitar rufijon* (21.5.); *A isto u to doba ako je pulentac, garbinet, maištrol, oštrinet* (S) *tu je vitar rufijon* (21.5.); *a i maištrol je rufijon kad dujde jesen,* (6.10.).

Š

šamrît, pf. – (o vjetru) samo u izrazu **šamrît na šebi** – posustati, izgubiti snagu te prestati puhati; *Racunon da će ovu jugo šamrît na šebi i da će ponovo*

žapuhat dulnju vrime (od N do W) (14.3.); *Jugo će bit sve žešće za tri dona, a racunon da će pri tunda* (pun mjesec) *šamrit na sebi jer pocimje primaliće* (18.3.).

šćeti, -o -u – pravi; *Vrime je šiguru. Šćeti je burin. Šćeti burin hoće reć da je tu provi burin. Nelnemu še vitru ne rece da je šćeti, nego šomo buri* (2.1.).

šćiga, -e f. G pl. -ih / šćig – valovlje izazvano vjetrom (najčešće burom) koji se (još) ne osjeća; vrijeme je bez vjetra, a valovi stalno udaraju o kraj (*nabiju*); kaže se da *vitar ni dohitil, ali je dohitila mareta*, (obično se to događa kad bura puše na sjevernom Jadranu, a južnije ne puše; ili se kaže: *Ovu štado imo za šobon paštira* – dakle: ovce (valovi koji stižu s pučine) tjera pastir (vjetar); *Vajalo je avertit je kulma oli školoda, je šćiga oli rinja* (str. 10.); *kal želiš duć na poluge pri nego sunce žapade, i kal šćige šćigaju ol bure, kal šuščaju žola* (21.4.); *konfermalo je dulnju vrime iš vitrima ol gore i jokin burima iš velikun šćudenicun i šćigun* (22.11.); znaci: *Veliko je šćiga ca potvordije da je u Kvarneru bura* (13.2.); *Ni šćige kojo je žnak za joku buru* (11.4.) (v. *rinja*).

šćigat, imf. – valovi bez vjetra izazvani burom koja puše u drugom kraju; *kal šćige šćigaju ol bure* (21.4.) (v. *šćiga*).

šěmpre, adv. – uvijek; *gurnju cmošt šěmpre poteže na goru* (v.) *i u levont* (21.5.).

šěšt, šěden pf. – 1. sjesti; 2. (o oblacima ili visokoj magli) spustiti se prema obzoru: **šěšt u pulěnt** (W) / **oštar** (S); *Pri noći pulent pocme dvižot* (dižu se oblaci na zapadu), *ali kal dujde ura noći* (jedan sat poslije zalaza sunca) *šve šede u pulent* (oblaci se vrata natrag – spuste se prema zapadnom obzoru (5.9.); znaci: *Kal šede u oštar* (oblaci koji se dižu s kontinentalnih uzvorskih planina spuštaju se prema južnom obzoru), *onda žapuše bura* (str. 9.); *Kal šede u oštar tu hoće reć da će još dvodešćetiri ure bit ištu vrime. Tu hoće reć da ni južni vitar koji šušpendije i ne dopušćo kalodi da šede* (31.12.88.); **kalōda šěde**: *Kal kaloda* (sloj magle na obzoru) *šede ol pulenta do oštra* (od W do S), *kal ne dvine, potvordije dulnju vrime* (vjetrovi od N do W) (31.12.88.).

šetembrina, -e f. G pl. -ih – rujanska mjesečeva mijena; samo u izrazu **mīnà šetembrina**; *Ovo je mina šetembrina kojo vajo da še išpurgo* (25.9.); *Švako mina je varijabila, ali mina šetembrina i pokladova mina* (kvortu kruha, dor kolo komina i u barilu vina), *malo iżgaraju* (25.9.); *Racunon da će ol kvorta do tunda bit vrime varijabilu većinun iż oštra, a hodit će vitar iż ruke u ruku jer je mina šetembrina bila na dvoštidevet devetega* (9.10.).

šćicanj, šćicnja m. G pl. šćicnjih – siječanj; svojstva: **š avizō** (obavijesti, dade unaprijed znak o promjeni vremena): *šćicanj u devedešet na štu šćucajih covika avizō dvošćetiri ure unaprid, avizō ga da će šlabu vrime. Rilko kal u šćicnju ujedonput ucini šćrombu vrime. Dvošćetiri ure pri pocme moli južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refino bura* (4.1.); **š je nōjšiguriđi mīšec**: *šćicanj je za pronošćikat* (prognozirati) *vrime nojšiguriđi mīšec u godišću* (4.1.); **š potěgne** (ako potraje isto vrijeme, izvjesno je da će trajati dugo, vjerojatno čitav siječanj): *znaju šćicnju mīšeca bit puno šlabo vrimena, ali kal šćicanj potegne, mōdre cili mīšec bit lipu vrime* (4.1.); *Govorili šu šćori da je godišć kal še šćicnja i vele mōdre korun ol kapule puć*

pul Palagruže (24.3.); **školôda kûda u šicnju**: *A šal je školoda* (oseka) *kuda u šicnju* (24.10.).

šijun, -*ünà* m. G pl. -*ünih* – vihor; *Gurnju cmošt je poteglo u levont kako šijun i žapuhol je širokolevont* (ESE) (10.4.); *Poteglo je u oštar* (S) *kako šijun* (vihor), *a populnoća raščeralo* (razvedrilo se) *kako špoda* (sablja) *iš jokun burun ujutro* (27.7.).

širokètić, -*a* m. G pl. -*ih*, dem. od *sirok* – vjetar slaba intenziteta iz pravca SE; *Ujutro bude levantin* (E), *pok široketiće*, *pok oštrinetiće* (S) (8.1.).

širòk / širokòl, -*a / -òlà* m. G. pl. *širokòlih* – vjetar iz pravca SE; izrazi: **žimški š ša špalmějima** (s vihorima koji zabijele more): *Palo je nekoliko kapoj i na tu molu rošu vitar še je jušil* (žestio, srdio), *provi žimški širokol ša špalmejima* (v.) (21.4.); **žapūše žimški š**: *Jugo je, a ucinil še je poš* (v.) *kontravento* (v.) *alój* (tik do) *mora, išto kuda da će nevera dognat* (provaliti oluja). *Tu je povar horizonta propju poš*. *Tako je motol dugo da ga je poteglo kontravento pok je žapuhol provi žimški širokol* (24.4.).

širokolevont, -*a* m. G pl. -*ih* – vjetar iz smjera ESE; izrazi: **vāla špaventò ša š** (plaši prividno jačim vjetrom negoli što je stvarno): *Komiško vala puno špavento ša širokolevont* (18.3.); **š pūše**: *Ninder na Jadranu širokolevont ne puše kako u komišku valu*. *Ošobito kal še Hum povije* (brdo H. se ovije oblacima) (11.4.); **š žapūše**: *Ali na trećoku* (v.) *je dvigal pulent* (oblaci su se digli na zapadu). *Gurnju cmošt* (ciruse) *je poteglo u levont* (E) *kako šijun* (vihor) *i žapuhol je širokolevont*. *Povunavila še Velo gora* (ovila se oblacima ili maglom) *na Bišovo*. *Velo gora imo kapić* (v.) *na sebi*. *I Svetac še povunavil* (10.4.); *Raščeralo je, a na mišec istuk žapuhol je širokolevont tako da šu špalmeji dimili po vali* (24.4.); *Poteglo je u levont* (ciruse je povukao E) *iš par kapoj roše* (kišice) *na koju še je vitar ražjušil* (ražestio) *tako da je žapuhol provi širokolevont koji še izvoji u komišku vali*. *Tako je cilo Vala bila u dimu iš špalmejima* (v.) *koji šu še žakidali išpol šomega kraja* (15.5.); *puhat će dulnju vrime* (neki od vjetrova od N do W) *jer šu juga većinun širokolevonti iš fuškajicima* (v.) *bež dažja* (v.) (22.12.).

školôda, -*e* f. G pl. -*ih* – oseka; *Veliko je školoda*. *I doba godine je ol školodih* (31.12.88.); znaci: **vèliko š – štābilu vrime**: *Pridvidjon da neće duć do velike promine vrime za dvo dona i po temu ca je veliko školoda*. *Iako školoda ni štu na štu siguri žnak za vrime, ipak je važna*. *Većinun je vrime štābilu kal šu velike školode* (5.1.); *A šal je školoda kuda u šicnju pok tu potvordije da će vrime durat šve do dona pri mine, a na minu, koje cini na dvoštidevet dešetega, vrime će še pokvarit* (24.10.); **vrime še ne mīnjo kal je š**: *Ol tunda do trećoka vrime še neće mīnjat jer šu velike školode*. *Školode šu tolike da jih jo ne pametin u moje šedamdešet i dvi godine života* (21.1.); **kāl je š nī dažja** (nema kiše): *štalno je kulma bež školode ca dokožije da bi moglo paš cagod dažja* (28.2.).

škūj, *škòja* m. G pl. *škòjih* – otok; izrazi: **na škojū** (Komižani ovim izrazom ne imenuju svoj otok već neki od malih pučinskih otoka kamo su odlazili ribariti, kao što su Palagruža, Sušac, Brusnik, i Svetac, dakle one otoke na kojima su morali duže boraviti radi ribolova): *Ne šomo u Komižu nego i kal šu bili na škoju*,

bili bi se svičori stali jedon iš drugin pok bi bili komentirali kaku će vrime (str. 9.); **š imo òblok:** Povunavila še Velo gora na Bišovo. Velo gora imo kapić (v.) na šebi. I Svetac še povunavil. Šva tri škoja imaju oblok (10.4.); **š istēgne òblok:** škuj istēgne oblok na šebi ako ni jokega vitra i onda pade ništo dažja (kiše), a ako je joki vitar, onda oblok pašo (prođe) priko škoja (23.6.); **omaknīt škūj:** U pulentu provo nevera (v.) ša šperunen (v.) koji je lampol (sijevao) i garmil, ali je potežalo na goru (v.) tako da je omakla škuj (29.8.); **pašāt priko škòja:** Vitar će hodit iz ruke u ruku (mijenjati smjerove) iš pjuvadurima (v.) na goru, a mðre ko goder pašat i priko škoja (28.4.); ako ni jokega vitra i onda pade ništo dažja, a ako je joki vitar, onda oblok pašo priko škoja (23.6.).

škūs, škòša m. G pl. škòših – u izrazu **škūs dažja** – pljusak kratka trajanja, a jačeg intenziteta: šal ćeš vidit kako će duć skuš dažja (23.6.).

šmārška, -e f. G pl. -ih – smrča (Lentisco pistacio) grmolika zimzelena biljka čije se lišće gnječilo udarcima drvenog mlata na ravnoj kamenoj podlozi, *batudi*, da bi se od te kaše, pomočene u morsku vodu, dobilo tintu za impregniranje i mašćenje manjih ribarskih mreža; *Govorili šu štori da je godišć kal še šicnja i vele more korun ol kapule puć pul Palagruže, a da šu maža na Palagružu šmarške prožibole i madeži po judima ol žime rešli* (24.4.).

šòrtija, -e f. G pl. -ih / šòrtij – pripona jarbola; *A štroh te je i puten hodit da te vitar ne rebalto (baci), a na more ne biš mogal ni flok izmeju šòrtijih otvorit* (15.5.).

šotoširòko, indecl. – predjužje, vrijeme kada se more smiri u očekivanju promjene koju će donijeti jugo; *Tu ti je devedešet i devet na štu kal pri noći vidiš Majelu (v.) da je šotoširoko* (7.5.).

špalmej, -èja m. G pl. -ejih – vihor koji s površine mora diže uvis bijeli dim sitnih kapljica mora; *vala komiško izmeće* (uvala svojom konfiguracijom može pojačati neki vjetar). *Po moru šu špalmeji. Ovo vala komiško puno merakulo (v.)* (18.3.); *Palo je nikoliko kapoj i na tu molu rošu* (kišicu) *vitar še je jušil* (fig. žestio), *provi žimški širokol ša špalmejima* (21.4.); *špalmeji še išpri šomega kraja žakidaju da te je štroh da te u more ne olnešu* (21.4.); *Rašćeralo je* (razvedrilo se), *a na mišec istuk žapuhol je širokolevont (ESE) tako da šu špalmeji dimili po vali* (24.4.); *Dognol* (provalio) *je vitar ol tarmuntone (N) štrombo* (silovito) *ša špalmejima, gromon i lompon* (munjom) (27.7.).

špalmejāt, impf. – imati vihore; *U levont je poteglo* (E je povukao oblake) *kako šijun* (naglo, velikom brzinom, kao vihor) *i Hum še povunavil* (brdo H dobilo je oblake), *a Vala komiško pocela špalmejāt (v.) do mile voje* (16.12.).

špaventāt, -òn impf. – plašiti; *Komiško vala puno špavento ša širokolevonton* (kad puše ESE, komiška uvala svojom konfiguracijom pojačava udare vjetra te se čini kao da je jači vjetar nego što je tog trenutka na otvorenu moru (18.3.).

šperùn, -ùnà m. G pl. -ùnih – 1. drveni bodež koji se provlačio kroz otvor za čep na barilu s poslanom plavom ribom i zabadao kroz ribu do dna, da bi se potom po mirisu koji ostaje na bodežu moglo procijeniti da li je riba dobra ili ne; 2. šiljasti oblak, na inače vedrom nebu, koji je znak da će za vrlo kratko

vrijeme zapuhati i to sa sjevera ako je šiljak okrenut zapadu, a ako je okrenut sjeveru onda valja očekivati olujni vjetar sa zapada. To je suha nevera bez oblaka i kiše; *U pulentu (W) provo nevera (oluja) ša šperunen koji je lampol i garmil (29.8.)*.

špjāja, -e f. G pl. -ih – plaža, žalo; *da će puć vitar vanije (da će puhati iz nekog od smjerova sa otvorenog mora) koji će parvi put oprat špjaje ove žime; (23.2.); garbini (SW) nišu oproli špjaje (21.4.)*.

špôda, -e f. G pl. špôdih – sablja; u usporedbi **ćoro nuć kako ś** (sjaj vedrine noćnog neba kao sjaj sablje): *Mišec je ležol, ali se je šutra navecer išpravil i bila je nuć ćoro kako špoda iš molin burinon (7.3.); do pulnoća bilo je ćoro kako špoda (27.5.); populnoća raščeralo kako špoda iš jokun burun ujutro (27.7.)*.

špörak, -örko, -örku, predik. šporkâ, špörko – (o dijelu neba) prekriven tamnim oblacima; *pulent šporak (zapadno nebo s tamnim, prijetećim oblacima) – nevera (oluja) na vrota (str. 11.)*.

štābil, -o -u, predik. -a -o – stabilan, nesklon promjeni; izrazi: **štābili maištról**: *Morca mišeca pocimju bit štābili maištroli, a ne rufijoni (oni koji izazivaju promjenu vremena) (14.3.); Ol finimenta avrila pocimju puhat štābili maištroli. Po lnevu maištról, a priko noći burin (21.5.); štābilu vrime: ža muga vika ne išpominjen se ovako štābilih vrimen koja traju ol pocelka žime, bež gregolevonta (ENE), dažja (kiše), tako da je žemja pricamila (vegetacija je stradala), tako da je gora pocela žutit (1.2.); Većinun je vrime štābilu kal šu velike školode (oseke) (5.1.); A žno i štābilu vrime ucinit pok žābilit brok (morska trava ostane na suhom) po kordurima (obala do koje dopiru valovi) (2.4.); Kal je burin, rece se vitar ol gore (v.) – burin, štābilu vrime (21.5.); dokle vitri gredu iz ruke u ruku (mijenjaju smjerove), ni štābilega vrimenta (29.7.)*.

štābilit, -in pf. – postati stabilnim; **vrime še ś**: *Vrime še je štābilito. Tako racunon da bi moglo durat (trajati) do mine (22.11.); vrime štābili: Neće nikako da vrime štābili (str. 10); Kal ide ol levonta (E) na tarmuntonu (N), iz tarmuntone u maištrotrarmuntonu (NNE), onda štābili, tu je puno šiguru vrime, a kal ide pri šuncen (v.) po pulentu (W) onda je krolkega vika (11.4.); Tako racunon, kako je pocelo vrime varijabilu i jugo puhat i riva ražbivat, da će kašno vrime štābilit (13.4.); Ako dulnju vrime (v.) oštane do trećoka (v.), onda će vrime štābilit. (6.5.); Vrime ne more štābilit dokle ne potegne u oštar (dok S ne povuče oblake) i tu ne štrombo (naglo) nego pomalo (4.6.); Pulent stalno varijabilo. Ne more še formirat kaloda (v.) pok da vrime štābili (20.7.)*.

štājūn, -ūni f. G pl. -ih – godišnje doba; izrazi: **vrime grē po ś** (vrijeme je prema očekivanju za određeno godišnje doba): *Vrime ne gre po štājuni. Ni bilo ni šniga, ni mraža, ni lompa (sijevanje), a garbini (vjetar iz SW) nišu oproli špjaje (v.). Cilu žimu ne bilo gregolevont (vjetar iz ENE) (21.4.); vrime grē u ś: Kal ne gre vrime u štājun, onda mož žanje i more i kraj (jaka juga u svibnju mogu onemogućiti ribolov i polomiti mladice vinove loze) (15.5.); drugācijo ś: Racunon da je vrime šlabu išpurgalo pok da bi po trećoku (v.) moglo štābilit jer je već drugacijo štājun (21.4.); ś še promñi: racunon da će na mišec istuk moli južin.*

Racunon da neće biti štromb jer še štajun prominila i šunce je pocelo višoko pašot (24.4.); **vrîme ol ś:** *Tako še vrime nikako ne more štabilit. Kal potegne u levont* (E) *ucini jugo, ali ni vrîmena šigurega ol štajuni* (30.6.); **dòba ol ś:** *U ovo doba ol štajuni pocmu kulme* (v.) *koje krešiju šve do šicnja* (24.10.); **štajūni žnô uciniť:** *Ove štajuni žnaju uciniť garbinode* (SW) *i štrombi gregolevonti i levantore* (vrijeme kad pušu vjetrovi ENE i E, obično s višednevnom kišom) (13.12.).

šterālo, -a m. G pl. -ih – mjesto za prostiranje mreža radi sušenja; *puno je lipje kal še kako judi šporazumimo i kal dujdemo kraju i obo šteralu i obo poštima* (kad se sporazumijemo o mjestu za sušenje mreža i o mjestu ribolova) (str. 10.).

štōri, G pl. štōrih – stari ljudi koji u ovom ribarskom svijetu predstavljaju kolektivni autoritet utemeljen na mudrosti, iskustvu i znanju; *Kal šmo bili mlodi bili bišmo napeto slušoli ca štōri govore obo vrîmenu, ca govore oni koji šu pašali puno fortunolih* (v.) *i neverih* (v.). *Ol njih šmo škulu ucili i njihove bešide pametili* (str. 10.); *Govorili šu štōri:* »Dvi roše – treću jugo« (dvije uzastopne noći s velikom rosom znak su južnog vjetra) (str. 11.); *Tako šu noš ucili štōri i tako noš je ucilo more* (str. 11.); *Imo jug koja šu naši štōri žvoli bilojužine* (v.) (31.12.88.); *Vrime kal ucini, govorili šu štōri* (7.3.); *Dobro šu štōri govorili:* »Kal ne ucini glova, ucini rep (bit će hladno na kraju, fig. na repu, žime)« ili »ako žima ne ugriže, repen će ošinut« (2.4.); *Jo govorin ono ca šon ol štōrih naucil i ca šon pratil* (7.5.).

štōt, -štōjīn impf. – stajati; izrazi: **ś u pūrtu** (držati brod u luci): *Kal bišmo bili vidili te ligne povar Mošora, u purtu šmo štoli* (kad bismo vidjeli oblake koji su znak jake bure) (str. 9.); **ś atēnto ol** (paziti, biti oprezan, biti s napetom pažnjom): *a kal še ujutro vidi dugu u levontu* (jutarnja duga na istočnom nebu znak je lošeg vremena), *tuko štōt atento ol šlabega vrîmena* (str. 9.).

štrōmb, *štrōmbo štrōmbu* predik. -ā -o – nagao, silovit; izrazi: **štrōmbo furtūna:** *racunon da će do trećoka bit jugo iš velikin umidon u ariju* (v.), *iš molin dažjima* (v.). *Neće bit velikih, štrombih furtunih* (v.) (13.12.); **štrōmbu jūgo:** *more še ocekiivat jugo, ali ne štrombu jugo, nego južinet* (4.1.); **štrōmbi gregolevōnt** (v.) / **levantōra** (v.): *Ove štajuni žnaju uciniť garbinode i štrombi gregolevonti i levantore* (13.12.); **štrōmbi južīn:** *racunon da će na mišec ištuk moli južin. Racunon da neće bit štromb jer še štajun prominila i šunce je pocelo višoko pašot* (24.4.); **štrōmbi oštrošīrōk** (v.) / **gregolevōnt:** *Tu je prema godišću. Jo žnon popri bil bi puhol štrombi oštrošīrok ili gregolevont u ovo doba ol godišće jedon, dvo i tri dona* (16.12.); **štrōmbu vrîme:** *Rilko kal u šicnju ujedonput ucini štrombu vrime. Dvošticetiri ure pri pocme moli južin, južin, južin, južin i onda ili pojaco ili refino* (v.) *bura* (4.1.); **štrōmbi vītar:** *neće dugo durat* (trajati) *jer je taku godišće da juga duraju don-dvo pok ni dažjih* (v.) *ni štrombih vitrih ša žimami* (14.3.).

štrōmbo, adv. – naglo; izrazi: **potēgnīť ś:** *kulať še je pocel šmijat* (na nebu prema otvorenom moru dižu se s obzora oblaci) *tako da je poteglo u levont* (oblake je privukao E), *ali ne štrombo, pok racunon da će na mišec ištuk* (izlazak mjeseca) *moli južin* (24.4.); *Vrime ne more štabilit dokle ne potegne u oštar* (dok južni obzor ne privuče oblake) *i tu ne štrombo nego pomalo* (4.6.); *Ako žapuše jugo, neće bit puno ol durode* (neće dugo trajati) *jer gurnju cmošť* (ćiruse) *ne poteže u levont*

štrombo (8.12.); **dognât ś**: *Dognol* (provalio) je vitar ol tarmuntone (N) *štrombo* ša špalmejima (v.), *gromon i lompon, ali bež dažja* (v.) (27.7.).

šūhà, adj. – u eliptičnom izrazu **bit šūhà** s osnovnim značenjem – mreža je suha i fig. značenjem – ne uloviti ribu, ili uopće – ne postići cilj; *Populne je nevera* (v.). *A ca ćeš, muj Ivane, tako se vrime okriće. Propja* (baš) *še coviku ne do ujoj* (ne da se uloviti). *A kal ne bude rib, onda će bit lipo vrimenta. Šega mroka* (ovog ribolovnog mraka) *će, paro mi še* (čini mi se), *bit šuha* (str. 10.).

šūha vèle, indecl. – kad puše jak vjetar iz nekog od pravaca od N do W, a oblake koji dolaze sa sjevera ne prima južni obzor, što je znak da se vrijeme ne može stabilizirati; *šal je žapuhala tarmuntone* (N), *današ je ravajunoda* (v.), *a šutra je šuha vele. Neće nikako da vrime štabili* (str. 10.); *Kal je furtuna* (v.) *dulnjega vrimenta* (v.), *a oštar* (S) *neće da recevi, onda še rece: šuha vele. Današ puše, današ je dulnju vrime, priko noći bonaca, a u toku šutrašnjega dona pocme jugo puhat. Kal oštar ne recevi* (v.) *onda je šiguro promina vrimenta, devedešet i devet na štu. Kal oštar recevi – štabilu vrime* (1.1.).

šūnce, -a n. – sunce; predikatni izrazi: **ś gre**: *kako šunce gre pul žopada, tako ga vitar prati, tako je vitar uvik išpri šunca* (ujutro puše E pa ESE, SE, S i tako redom sve do W odakle puše prije zalaza sunca što je znak stabilna vremena) (7.1.); **ś kuri**: *Rece še da vitar gre pri šuncon kal še vitar minjo kako šunce kuri* (8.1.); **ś pāše** (pravi luk u svom kretanju nebom): *šunce je pocelo višoko pašot* (24.4); **ś še penje**: *Kako še šunce penje tako vitar gre naokolo* (mijenja smjerove od jutarnjeg E preko S do sutonskog W) (8.1.); **ś trombô** (snopovi sunčevih zraka probijaju se između oblaka prema moru): *U šunce žopud štol je atento* (pazio je) *ca govori pulent* (koji su znakovi vremena ne zapadnom nebu) (str. 11.); **ś žapāde**: *Ako bi puhalo dokle je bil mišec, bilo bi še reklo da će vitar užeć* (pojačati) *kal šunce žapade* (str. 9.); imenski izrazi: **marcônu ś** (sunce u martu): *Teško onemu kojega marconu šunce ugrije* (14.3.); **šūnce žōpūd / šūunca žōpōd** (vrijeme sunčeva zalaza): *U šunce žopud štol je atento ca govori pulent* (pažljivo je motrio znakove vremena na zapadnom nebu) (str. 11.); *šve je bilo ćoro* (vedro) *u šunca žopod, a i do pulnoća bilo je ćoro kako špoda* (sablja) (27.5.).

šūncenjok, -a m. G pl. ih / *šūncenjoku*(v) – blijedocrvenkasti krug na oblačnom nebu; *šūncenjok je znak slabega vrimenta. Tu je kako bandira – duga povar horižonta. Doživil šon par katastrofih iš šūncenjokon. Iš koje bonde šunca štōji šūncenjok iz te će bonde vitar žapuhat. Jutarnji šūncenjok je još opašniji. Kal je iz bonde ol oštra, šūncenjok je znak jokega juga, a iz bonde ol tarmuntone, znak je za joku buru. Tako i na žopadu: ako je na pulent onda većinun ižaživo gregolevont* (11.4.).

šūspendijēn, -o -u, predik. -a -o – podignut uvis; *šūspendijēno vodà* (plima): *Bilo je malo nešiguro jer je voda bila malo šūspendijena, a onda je oškolalo* (spustila se razina mora) *prilicno* (26.12.).

šūspendit, -in pf. – podignuti uvis; *kalôda še šūspendije* (podigne se sloj magle na obzoru): *kaloda še je šūspendila tako da je pocela mareta* (valovlje od umjereno jakog vjetra) *ol garbineta i pulentaca* (od SW i W) (6.10.).

šúspendivât, -îjèn impf. – podizati uvis; **vîtar šúspendijè** (vjetar ne dopušta magli da se spusti prema obzoru): *južni vitar koji šúspendije i ne dopuščo kalodi da sede* (31.12.88.).

šúspendivât še, -îjèn impf. – podizati se; *ðbloci še šúspendijù; bili še oblaci šúspendiju povar kalode* (iznad sloja magle) (4.1.).

šviçôr, -òrâ G pl. -òrih - m. – zapovjednik ribolovne družine; *šviçori šu še vavik jedon iš drugin švitovoli obo vrimenu. Ne šomo u Komižu nego i kal šu bili na škoju* (na nekom malom pučinskom otočiću gdje su znali tjednima, pa i mjesecima živjeti loveći ljeti sardele, a zimi jastoge), *bili bi še šviçori štali jedon iš drugin pok bi bili komentirali kaku će vrimè* (str. 9.).

T

takât, -òn pf. – početi, započeti; **takô vrimè**: *U pulentu (W) še dvigla cmošt* (cirusi), *a u šutun je šela* (oblaci su se vratili natrag prema obzoru) *tako da racunon da će takat dulnju vrimè* (vjetar iz nekog od smjerova od N do W) *koju bi moglo durat* (trajati) *do tunda* (v.) (13.7.).

tarafërma, -e f. – kontinent; *nabivât na t* (o vjetru – nositi oblake prema kontinentalnim planinama): *Kako štalno nabije na tarafermu, formiro še u mišeca žopud, u rašvanuće, nevera* (v.) (21.5.); *Tu je žatu ca vitri ol pulenta (W) do oštra (S) nabiju umid* (vlagu) *na tarafermu i pok tu ižažove kontru iš lamponjen* (sijevanjem), *garmjavinun i dažjen* (kišom) (5.8.); *Na tarafermu dažji do mile voje* (4.6.).

tarmuntôna, -e f. – 1. zvijezda Sjevernjača; 2. sjeverna strana svijeta; izrazi: **puše t**: *a onda je oškolalo* (spustila se razina) *prilicno i priko noći je puhala tarmuntona* (26.12.); **vîtar po t** (sjeverni vjetar): *vitari moli – levantini (E), a šal je po tarmuntoni i gre prema majštro tarmuntoni* (NNW) (8.6.); *ovo je mišec don da ni vitar išal po tarmuntoni* (8.6.); **vîtar u t** (puše iz sjevernog smjera): *Vitar je išal u tarmuntonu, ali je molega vika* (23.6.); **vîtar dogno ol t** (provali iz pravca N): *Dognol je vitar ol tarmuntone štrombo ša špalmejima, gromon i lompon, ali bež dažja* (27.7.); **nevera iz t** (oluja iz pravca N): *bilo je joku jugo pok je pala bonaca i oto ti nevere iz tarmuntone* (5.8.).

tèrac, tèrca m. G pl. -ih / tèroc – razdoblje najjačeg puhanja vjetra, između devet sati ujutro i jedan sat popodne; **tèrac òl lneva** *Kal puše vajo žnat da vitar užize* (pojačava) *ol devet urih ujutro i da je nojjaciji do ure populne. Tu je terac ol lneva. Tu še većinun odoši na buru. Do devet urih ujutro dolo še po buri jidrit, ali pošli devet urih vajo kalat jidra. Onda bližje noći opet pade* (oslabi) (str. 9.); *Kal dujde terac ol lneva pocme puhat maištro, a po noći burin* (21.6.).

timidno, adv. – mirno, pitomo; *Još je vrimè timidno* (11.4.).

traversšija, -e f. G pl. -ih – direktno udaranje mora izazvano snažnim vjetrom; *štori ribori i mornori govorili šu da nojvećo traversšija ol mora dujde na kraj ol oštroširoka* (SSE) *pošto da še more protegne ol Otronta, a tu je nojdajo rota mora na Jadranu* (16.12.).

trećok, -ōkâ m. G pl. -ōkih – mjesec trećega dana poslije bilo koje mjesečeve faze; mjesečeva međufaza značajna za prognoziranje vremena do kraja faze; *Trećok je mežopunat (međufaza) između mine i kvorta (8.1.); parvu nuć po mini tu je parvi, a kal ga vidiš drugu nuć tu je dvižok (v.), a treću nuć tu je trećok (11.4.);*

izrazi: **t po tündü** (poslije punog mjeseca): *Današ je trećok po tundu (23.2.); t ol mlōdega mīseca: Tako je bilo na trećoku ol mlodega mišeca (7.8.); znaci: t leži: Kal še vidi mlodi mišec trećok oli četvartok kako leži, vajo štot atento (biti oprezan) ol šlabega vrimenta (str. 9.); konfirmō vrime na t: Trećok po tundu igro veliku ulogu hoće konfermat (hoće li vrijeme potvrditi svoj kontinuitet za sljedećih nekoliko dana) oli ne. Većinun pošli mine oli pošli tunda ako konfermo vrime na trećok, tu hoće reć da će vrime podurat (potrajati) (8.1.); Ako vrime ne konfermo na trećoku, onda će še vrime izvarjat (postat će varijabilno) (23.8.); Ako bude ovako na trećoku mlodega mišeca, ca racunon da će i bit, vrime bi moglo durat šve do kvorta (do četvrti) (30.11.); Kal je na trećoku vrime baštordo (vjetar mijenja smjerove puhanja), duro (traje) šve do kvorta po tundu ili do punta ol mišeca (23.6.); vrime durō do t (traje) Tu govori da bi vrime moglo durat šve do trećoka ol mlodega mišeca kal finije (završava) ovu godišće mijor (tisuću) deveštu ošandešet i devetu (29.12.).*

trešo, adv. – bočn; *kal še cipal hiti trešo – šlabu vrime (str. 11.).*

trubujūz, -o -u, predik. -a -o – nestabilan, neodrediv, nepredvidljiv; **trubūjužu vrime**: *Trubujužu vrime je varijabilu vrime kal vitar gre iz ruke u ruku (mijenja smjerove): današ puše jugo, šutra maištrotarmuntona (NNW) pok maištralun (NW jaka intenziteta) (5.1.).*

trumbât / trombât, impf. – (o suncu) snopovi sunčevih zraka probijaju se između oblaka prema moru; znaci: **šūnce t**: *kal šunce trumbo na žopadu – oli vitar oli dož (str. 11.); rva t (pojava se vidi na zapadnom nebu prema talijanskoj obali – rivi); Kal riva trumbo, kal je između tih oblokkih carnjeno, onda še rece da će garbin (SW) (4.1.).*

tukât, -ōn impf. – morati; *tuko štot atento (biti oprezan) ol šlabega vrimenta (str. 9.); ža alavija (sasvim dobro, uspješno) pronoštikat (prognozirati) tukalo bi bit na more, tukalo bi žvižde gledot, di žvižda leti, i po noći kal je mišec di šu otvorena vrotâ (s koje je strane prekinut prsten, kolobar, oko mjeseca jer će s te strane zapuhati) (7.5.).*

tumbularija, -e f. G pl. -ih – veliki oblaci na brdima gore bijeli a dolje tamni; *Kal je širok, tiško pul Kvarnera (pravac između N i NNW). Vitar koncentriro umid (vlagu) na goru. Formirodu še oni obloci, oni žmoraduni (v.) – tumbularija. Tu šu oni veliki obloci na bardima ca imodu bile vorhe, a doli šu corni. Tumbularija šmo ih žvoli. Pripoštavimo ujutro je burin, a vamo ol Sveca pok do oštra ucine še vonka oni bili obloci – tu šmo žvoli tumbularija. Onda bišmo bili rekli – populne je maištrola kako luka. Tu šmo žvoli tumbularija (21.5.).*

tünd, -a m. – pun mjesec, uštap; izrazi: **t cini**: *Današ cini tund (21.1.);*

svojstva: **vrime u antimāmu**: *Kal tund ucini većinun je vrime u antimāmu (neodlučeno) (18.3.); prōmina vrimenta: Na tundu šu uvik prōmine. Švaki punat*

ol mišeca imo prominu. (13.1.); **kūrenti**: *Kal je mina ili tund, pjupartē (v.) šu u more nōjveći kurēnti (struje) (13.1.); Tu je po užonci da na tundu i pri tunda bude večinun vrime u antimamu (neodlučeno) tako da je na tundu, na devetnašte, potvordilo dulnju vrime (v.) ža koju racunon da će durat šve do trećoka (v.) po tundu (21.6.); Armivōnje (priprema brodova i ribolovnih alata pred početak ribolovnog mraka) je bilo cetvorti don po tundu, a ža Palagružu treći don po tundu radi regate (11.4.).*

znaci: **vrime konfermō na t**: *Bilo bi še reklo da ako konfermo vrime na tundu da će produžit ištu vrime još tri-cetiri dona (str. 10.); Na tundu je konfermol vitar ol Kvarnera (vjetar iz pravca između N i NNW) iš kalodun u pulentu (sa slojem magle na zapadnom obzoru) (18.8.); vrime refinō na t (vrati se isto vrijeme): Na tundu je refinalo dulnju vrime (s vjetrom iz nekog od pravaca od N do W) (16.9.).*

U

uciniť, -in pf. – 1. (za atmosfersko vrijeme) početi djelovati; izrazi: **dūlnju vrime uciniť** (v.): *Moglo bi uciniť i dulnju vrime, ali bilo bi ol krolke durode (trajanja) (13.4.); garbinōda u (SW): Ove štajuni žnaju uciniť garbinode (13.12.); garkušina u (vrijeme kad puše vjetar iz pravca NE): da bi opet mogle uciniť garkušine kal punte žjaju (22.11.); gregolevōnt / būra u: kal žimi lampo na Majelu (pravac SW), štori ribori šu govorili da će uciniť gregolevont (ENE) oli bura (NNE) (22.3.); glōvā / rēp u: Dobro šu štori govorili: »Kal ne uciniť glova, uciniť rep« (zima može pokazati svoju pravu narav pri samom kraju); jūgo u: rece še da je vrime atoržijo (v.), kakomudrogo, nešigurno, da će uciniť jugo (2.1.); jūgo mišli u: Kal jugo mišli uciniť onda pade oblok na goru (5.1.); neverin u: a prinuť še je uciniť neverin (v.) na goru (8.6.); pōš še u: uciniť sē je poš u pulentu kuda da će išpod njega dognat nevera (7.5.); nūć u: a kal še je nuć uciniť, šelo je u pulentu (oblaci su se spustili prema zapadnom obzoru) (16.9.); rebaltadūra u (nagli preokret vremena, obično s jakim vjetrom, a najčešće vjetar skreće od S preko W prema N); Ako uciniť rebaltadura, bit će iš velikin vitron, iš prodorinun (v.) (15.5.); lipu vrime u: Tako bi moglo na kvortu (v.) konfermat (v.) i onda bi uciniť lipu vrime (24.4.); štābilu vrime u: A žno i štābilu vrime uciniť pok žabilit brok (v.) po kordurima (v.) (2.4.); štrōmbu vrime u: Rilko kal u šicnju ujedonput uciniť štrōmbu (naglo, silovito) vrime (4.1.); vrime kal u: Uvik še je govorilo da je vrime kal uciniť, a ni pitanje štajuni (uzrečica kojom je čovjek priznavao svoju nemoć da predvidi neuobičajen razvoj vremena); lito u: Tako še je vrime žatrovoło ovega godišćo da ne žnon hoće še popraviti i hoće uciniť lito švetega Luke (toplo i lijepo vrijeme u listopadu) (5.8.); 2. biti prema kalendarskom rasporedu; kvārat u: Današ je uciniť kvarat (mjesečeva četvrt) (30.3.); mīnā u: Mina je imala uciniť na ošan avrila (11.4.).*

uciniť še, -in pf. – stvoriti se, nastati; izrazi: **čērika še uciniť** (prekid kompaktne mase oblaka, obično nad horizontom); *kal še je išpol te grubjavine (tamnih, kišnih oblaka) uciniť čerika (8.12.); fumōda še u (obično pri zalazu sunca kad sunce ulazi u maglu koja izgleda poput dima): U šunca žopod uciniť še fumoda*

u pulentu (11.8.); *kalôda se u* (na obzoru nastane tanak sloj magle): *Kaloda se ucini ol pulenta do oštra* (str. 7.); **poš se u** (sloj magle): *ucini se je poš u pulentu kuda da će išpol njega dognat nevera* (24.4.).

ujôt, *ujmen* pf. – ulovit; *Populne je nevera* (oluja). *A ca ćeš, muj Ivane, tako se vrime okriće. Propja* (baš) *še coviku ne do ujut*. (str. 10.); *Puno je lipo kal šu moli vitri i kal vitar oplako* (kad se smiri) *i dujde jugo pok oplako jugo, pok dujde bura i onda se do ribot i ujut ribe* (str. 10.).

umid, -a m. G pl. -ih – vlaga; *Arija* (atmosfera) *še prominila. Veliki je umid* (23.2.); *Vitar koncentriro umid na goru* (uzmorske planine kontinenta). *Formirodu še oni oblaci, oni žmoraduni* (v.) – *tumbularija* (v.) (21.5.); *Arija je puna umida kako da je po jematvi* (vrijeme berbe grožđa) *kal pušu juga* (23.6.); *vitri ol pulenta* (W) *do oštra* (S), *nabiju umid na tarafermu* (kontinent) *i pok tu ižažove kontru iš lamponjen* (sijevanjem), *garmjavinun i dažjen* (kišom) (5.8.).

umidèca, -e f. G pl. -ih – vlaga; *Kupi še umideca iš mora i formiraju še oblaci iš neverami* (v.) *i prolomima oblokkih* (21.5.); *Na minu je puhalo jugo koju je konfermalo* (v.) *i koju će durat* (trajati) *šiguro do trećoka* (v.) *po mini jer je u ariju veliko umideca iš rošami* (4.6.); *u šunca žapod ucinila še fumoda* (v.) *u pulentu* (W) *koja žove veliku umidecu* (11.8.).

ùsi, pl. od *ùho* – uši, u izrazu **žâ uši** (mnogo, obilno); *Kulma je veliko i da je normalnu godišće bilo bi dažja i ža uši* (21.4.).

užèć, *uzežèn* pf. – 1. upaliti; 2. (o vjetru) pojačati intenzitet, početi puhati jako; **vitar užežè kal mišec žapāde**: *Ako bi puhalo dokle je bil mišec, bilo bi še reklo da će vitar užeć kal šunce žapade* (str. 9.); *puše molu jugo i pocelo je rošit. Onda bi še bilo reklo da će še vitar jušit na rošu. Tu hoće reć da će vitar užeć* (str. 9.).

užîžot, -en impf. – (o vjetru) pojačavati puhanje; *vitar užîže ol devet urih ujutro* (str. 9.) (v. *terac*).

užônca, -e f. G pl. -ih – običaj, ono što se zbiva prema očekivanju; izrazi: **po u**: *Veliki kalig* (v.), *a pocel študeni vitar išpol kaliga. Tu je štvor po užonci. Išpol kaliga žno žapuhat vitar kuda išpol nevere* (v.) (2.4.); *A po užonci kal oštar* (S) *dvine* (digne oblake) *dož veće duro* (kiša duže traje) (13.4.); *Tu je po užonci da na tundu i pri tunda* (punog mjeseca) *bude većinun vrime u antimamu* (neodlučeno) (21.6.); *štalno poteže u levont* (E) *kako šijun i nabije na goru koja će, po užonci ovega godišće, olgovorit burun ili vitron ol gore* (neki od vjetrova koji pušu s kontinenta) (28.8.); **vônka u**: *Ošervol* (zapazio) *šon u pulentu* (W) *ništo vonka užonce. Mina je imala ucinit na ošan avrila u cetiri ure i tridešet i cetiri minuta, a jo šon vidil u pulentu mišec veliko kako dvižok* (v.) (11.4.).

V

valjèni, -o -u – dnevni, onaj koji še obavlja po danu; *A išto štori govore: »Avril dolce dormir«* (u travnju je slatko popodnevno spavanje) *ili da valjeni ne škodi noćnemu* (dnevno spavanje ne škodi noćnom). *Doni šu dugi pok je dobro po obidu čapat pižulet* (nakratko zaspati) (2.4.).

varijābil, -o -u – sklon promjeni, nestabilan; **vrīme varijābilu**; svojstva: **vrīme v kal vītar grē iz rūkē ũ ruku** (vjetar često mijenja smjer od juga do bure); *Trubujužu vrime je varijabilu vrime kal vitar gre iz ruke u ruku: danas puše jugo, šutra maištro-tarmuntona (NNW) pok maištralun (NW) (5.1); Racunon da će ol kvorta do tunda bit vrime varijabilu većinun iz oštra, a hodit će vitar iz ruke u ruku jer je mina šetembrina bila na dvoštedevet devetega (9.10.); vrīme v is jūgon i garbīnon, ša nevērīma i nēbijami* (s vjetrovima iz S, SW, s olujama): *Za tri-cetiri dona bit će varijabilu vrime sa jugon i garbinon, sa neverima i nebijami koje bi mogle dazjīt (kišiti). Moglo bi lampat (v.) i garmit jer šu po kulfu (v.) pjuvadure (v.) (8.2.); vrīme v kal pūše jūgo i rīva razbījē* (vjetrovi iz SSW, SW ili WSW nadjačaju jugo): *Tako racunon kako je pocelo vrime varijabilu i jugo puhat i riva razbivat da će kašno vrime štabilit (13.4.); vrīme v do tūnda, a dōn prī tūnda u antimāmu* (kada nekoliko dana traje varijabilno vrijeme ono se može stabilizirati dan prije punog mjeseca i onda traje nekoliko dana stabilno vrijeme, ali može produžiti isto, nestabilno vrijeme): *Racunon da bi vrime moglo bit varijabilu šve do tunda. Jedon don pri tunda bit će vrime u antimamu (na dan prije tunda, noći punog mjeseca, vrijeme se koleba da bi se na tundu odlučilo, tj. da bi prevladalo vrijeme koje će trajati nekoliko dana) (13.4.); vrīme v is lōrgin vītrīma* (vjetrovi s otvorenog mora): *Lorgi vitar ni šigur. Tu je jedon ol rufijonih (v.) vitrih. Tako racunon da će do trećoka (v.) bit vrime varijabilu, ali ne štrombu (v.) (21.5.); vrīme v kal še mīnjo gūrnjo cmōšt* (cirusi mijenjaju smjer kretanja). *Još pri tunda dvo dona minjala še je gurnjo cmošt do pošli tunda tako da je arija puno varijabila (21.6.); vrīme v išpol nevēre*: *Na kvortu po tundu bilo je vrime puno varijabilu tako da še je arija prinuē pokrila (naoblačilo se) i pocelo je lampat i garmit kako da će nebo na zemju pašt. Dognol je vitar ol tarmuntone (N) štrombo (naglo) sa špalmejima (s viorima), gromon i lompon (v.), ali bež dažja (v.). Poteglo je u oštar kako šijun (orkanski vior), a populnoća raščeralo (razvedrilo se) kako špoda (noćno nebo sjajno poput sablje) is jokun burun ujutro, a populne is jokin maištro-len tako da racunon da ovu vrime ni puno ol durode (neće dugo trajati) jer je išpol nevere pok teško more štabilit ža veče don (27.7.); vrīme v na trećokū* (znak da će i nastaviti takvo vrijeme još nekoliko dana): *Na trećoku vrime je bilo varijabilu do pulne. Populne je pala bonaca i jugo je šamorlo na šebi, a pri noći je pocel puhat moli burīn. Cmōšt je potēglo u levōnt, a šūtradon nā goru i tāko racunōn da će vrīme konfermāt šve dō kvorta po mīnī (5.9.); mīnā je varijābila*: *švako mina je varijabila (25.9.); vrīme v is jūgon i provižōdami ol būre* (s burama kratka trajanja): *Tako racunon da će ol kvorta do pri tunda jedon don bit vrime varijabilu, većinun jugo i provižode ol bure (6.11.); cmōšt grē đigod nā goru a đigod u levōnt* (cirusi mijenjaju smjer – idu u E i sjevernim smjerovima): *Cmošt govori da će bit vrime varijabilu do tunda (do puna mjeseca) jer digod poteže na goru a digod u levont (8.12.).*

varijabilāt, -ōn impf. – biti nepouzdan, nepredvidljiv; *Na trećoku (v.) je pošli kvorta (v.) obonacalo i pocelo vrime varijabilat. Veliki kalig (v.), a pocel študeni vitar išpol kaliga (2.4.); Nikako da šede u oštru* (da se cirusi spuste prema južnom obzoru): *tako da bi še na trećoku vrime lako moglo prominit. Pulent (W)*

stalno varijabilo. Ne more še formirat kaloda (v.) Pok da vrime štabili (20.6.); Kako je na kvortu konfermalo (v.) dulnju vrime (v.), koju varijabilo tako da digod potegne cmošt iz pulenta na goru, a digod u levont, racunon da će durat (trajati) do tunda (punog mjeseca) koji cini na petnašte šetembra (5.9.).

varjât, -ôñ impf. – biti nepouzdan, nepredvidljiv, nestalan: *Na kvortu je bilo vrime neštabilu. Vitar je varjol (13.7.).*

vêla, -e f. G pl. -ih – veljača; **vêla okrojî svojû** (valja da ostvari ono po čemu je kao mjesec poznata – moraju za njena trajanja biti najveće hladnoće i velika nevremena): *štori ribori nišu falili kal šu govorili da vela vajo da okrojî svoju (11); v pîto brâta Môrka dâ njuj zômje dvô bìlo dôñka:* (i u martu, *fig. Marko od marac*, zna biti vrijeme kao u veljači, a koji put zna početkom ovoga mjeseca pasti i snijeg) *vela će šiguro pitat brata Morka da njuj zômje dvo dona da še i ona izvoji (11); v pokôže svojû arjavu ćud* (rdavu narav): *po švemu temu racunon da će vrime ingvaštât (pokvariti se), da bi vela mogla pokožât svoju arjavu ćud (11).*

vîtar, -a, m. G pl. vîtrih – vjetar; nazivi vjetrova: *Ribor koji je na jidra moral pašovat velike udaljenosti, vajol je različkovot i najmanju prominu vitra. Vitar mu je bil i bušula i motur, švaki iškušni ribor moral je različkovat šešnašte vîtrih. Nojpri tarmuntôna (N), pok bûra (NNE), onda vitar da grêgo (NE), onda gregolevônt (ENE), levônt (E), širokolevônt (ESE), šîrôk (SE), oštrošîrôk (SSE), vitar u ôstar (S), oštrogarbîn (SSW), garbîn (SW), pulêntegarbîn (WSW), pulênat (W), pulêntemâistro (WNW), maištrôl (NW), i mâištro tarmuntôna (NNW) (str. 9.); u ovom glosaru spominju se još tri međuvjetra: vitar u Kvarnêr / iz Kvarnêrà (između NNW i N), grêgotarmuntôna (između N i NNE) i bûra po gregôjû (između NNE i NE);*

inačice: a) sjever: **tarmuntôna**, **tarmuntanêla**, **tarmuntanêž**; b) sjeverosjeveroistok: **bûra**, **burîn**, **bûra po gregôjû**; c) sjeveroistok: **grêgo**, **vitar da grêgo**, **gârk**, **garkûšina**, **gregôj**, **vitar ol Bojâne**: *punte žjaju iš vitron ol Bojane (21.1.); Kal šu gregoji uvik še rece da je vitar ol Bojane (21.1.);* d) istoksjeveroistok: **gregolevônt**; e) istok: **levônt** / **levânat**, **levantîn**, **levantôra**, **v da levônte**, **žudij**; f) jugoistokistok: **šîrokolevônt** / **-ânat**; g) jugoistok: **šîrôk**, **šîrokêtić**, **šîrôkol**, **šîrokôj**; h) jugujugoistok: **oštrogarbîn**; k) jugozapad: **garbîn**, **garbinôda**, **garbinêtić**, **garbinêt**; k) zapadjugozapad: **pulêntegarbîn**; l) zapad: **pulênt** / **-ênat**, **pulentâc**, **pulentôda**, **v da pulênte**; m) zapadsjeverozapad: **pulêntemâistro**; n) sjeverozapad: **maištrôl**, **maištralić**, **maištralûn**; n) sjeverosjeverozapad: **mâištro tarmuntôna**;

opći nazivi: **jûgo**, odnosi se na vjetrove koji pušu od levanta do oštra, ali najčešće se pod tim nazivom podrazumijeva vjetar iz SE; **južîn**, **južînêtić**, **mâžor** (majsko jugo), **pašijûnsku jûgo** (jugo koje puše oko Uskrsa, **repašôl** / **repošôl** (isto što i *pašijunsku jugo*); **bôva** (vjetar slaba intenziteta); **bôvica**, **dûlnjo bôva** (od NNE do W); **rož** (trenutačno lagano puhanje koje samo namreška more), **ćûh**; **rêful** (jači trenutačni udar vjetra); **terîn** (vjetar s obale);

izrazi s determinantama smjera: **v îšpol kaliga** (v.), **v îšpol nevêre** (v.): *îšpol kaliga žno žapuhât vitar kuda îšpol nevere (14); v ol pulentâca do maištrôlâ* (od W do NW): *Na tundu je vitar bil ol pulentaca do maištrôla (21.5.); v ol rive* (od

talijanske obale): *Do kvorta bit će jugovine iš dažjen i vitrima ol rive jer je štajun da pušu garbini* (SW) (2.11.); **v ol Bojane** (NE), **v da levônte**, **v da grêgo**: *Punte žjaju* (rtovi prividno lebde nad morem) *ša vitron ol Bojane*. *Vitar da levonte, da grego*. *Kal šu gregoji uvik še rece da je vitar ol Bojane* (21.1.); **v ol krāja** (vjetrovi s kontinenta): *vitri ol kraja nišu nikal dobri za ribu ni kal še lovi mrižima, ni kal še lovi parangolima*. *Tu je žatu jer ti vitri tiru ribu ol kraja* (31.12.88.); **v ol gorê**: *u pulentu je bila modrovka* (v.) *kuda da će priko noći žapuhat vitar ol gore – bura ili da grego* (6.5.); **v vānije** (vjetrovi zapadnije od S, a južnije od W): *Ol maištrola do oštra žovemo vanije* (21.5.); *Pol taljonsku koštu* (obalu) *je vitar vanije* (str. 9.); *kal je oblok šuspendijen* (podignut nad horizontom), *onda je vonka vitar vanije* (4.1.); *Kal je vitar vanije onda padu oblaci na goru* (21.5.); **v vônka** (SSW, SW, WSW); *Vitar vonka nabije na goru* (21.5.); **v nūtra** (NNE, NE, ENE); **dūlnji v** (iz nekog od pravaca od N do W): *da će opet žapuhat dulnji vitar koji je refinol* (koji se vratio) (7.3.); **v iz Kvarnērā** (između NNE i N): *iš neverinon je poteglo na goru, ali uvik iš vitron iz Kvarnera* (21.6.);

atributni izrazi: **lōvki v** (s kojim se daje bolje uloviti): *rašćero* (razvedri se) *i opet jugo i tu većinun vitri vanije* (između S i W) *koji šu lovki* (4.6.); *ujutro kal je vitar lorg, kal je vrime atoržijo* (v.) (2.1.); **lōrgi v**: *Rece še da je vitar lorg kal puše iz garbina ili iz pulenta ili iz pulentemaištra, maištrola* (2.1.); *Lorgi vitar ni šigur* (21.5.); *a vitri lorgi mogli bi bit puno grubi* (21.5.); *Dругega dona po trečoku* (v.) *pocel je bit vitar lorg – pulentac* (6.10.); **mōli v**: *vrime će bit lipu ša molin vitrima* (17.2.); **rufijōni v** (nestabilan, najavljuje pogoršanje vremena): *Lorgi vitar ni šigur*. *Tu je jedon od rufijonih vitrih* (21.5.); *ako je pulentac, garbinet, maištrol, oštrinet, tu je vitar rufijon*. *Un ižaživo prominu vrimenta* (21.5.); *pocel je bit vitar lorg – pulentac koji ove štajuni bude rufijon i kaloda še je šuspendila* (podigao se sloj magle na obzoru) *tako da je pocela mareta ol garbineta*. *Tu šu rufijoni vitri, a i maištrol je rufijon kal dujde ješen* (6.10.); *Ol maištrola do oštra žovemo vitar vanije* (21.5.); *Jugo je od levonta do oštra* (21.5.); **šigūri v**: *Već tu ni kako liti da je maištrol šiguri vitar* (6.10.); **štrōmbi v** (nagao, silovit); *juga duraju don-dvo pok ni dažjih ni štrombih vitrih ša žimima* (14.3.); **študēni v**: *a pocel študeni vitar išpol kaliga* (v.) (2.4.); **v ni vāmo ni tāmo** (vjetar sklon promjeni, nestabiliziran): *Na kvortu je obonacalo ša vitron ni vamo ni tamo* (28.4.); **vēliki v**: *da će bit vrime velikih vitrih* (28.2.); *Ako ucini rebaltadura* (v.) *bit će iš velikin vitron, iš prodorinun* (v.) (15.5.);

predikatni izrazi: **v cedi** (popusti, smanji snagu); **v pāde** (popusti, smiri se); **v pāde kako tovōr** (iznenada se smiri); **v dognō** (provali silovito): *Dognol je vitar ol tarmuntone štrombo* (v.) *ša špalmejima* (v.), *gromon i lompon* (v.), *ali bež dažja* (v.) (27.7.); **v govōri**: *Kvarat* (mjesečeva četvrt) *je ucinil na dvodešet žimnega* (mjeseca studenoga) *iš molin vitron koji govori da bi opet mogle ucinit garkušine* (NE) *kal punte žjaju* (v.) (22.11.); **v grê u**: *Pocela je voda krešivat* (plima), *a vitar je išal u gregolevont* (8.12.); *ujutro kolo dešet-jelnašte urih ide vitar u maištrol* (2.1.); **v grê nōše po**: *gurnju cmošt štalno poteže u levont* (E vuče visoke oblake) *i vitar je išal noše po levontu* (6.11.); **v grê do**: *pošli terca ol lneva ide vitar do maištrola* (21.1.); *kako še je šunce dvižolo, išal je vitar šve do pulenta* (7.3.); **v**

grê vānije: *a pošli tega da će puć vitar vanije* (23. 2.); **v grê nàokolo:** *Kako se sunce penje, tako vitar gre naokolo* (ide od E preko S do W) (8.1.); **v grê iz rükê ù ruku** (vrijeme je nestabilno s vjetrovima koji se ne mogu stabilizirati): *Vitar će hodit iz ruke u ruku is pjuvadurima* (v.) *na goru* (28.4.); *I tako, dokle vitri gredu iz ruke u ruku, ni štabilega vrimenta* (29.7.); **v grê na krôj** (puše s kontinenta); *kal ide vitar na kraj vecer, kal ide u burin, onda je šiguro šigurišimo vrime* (2.1.); **v grê pri šuncon:** *Tu se češće dogodjo liti nego žimi da ide vitar pri šuncon* (8.1.); *Rece se da vitar gre pri šuncon kal se vitar minjo kako sunce kuri* (od E preko S do W); (8.1.); *Ni poteglo u levont* (cirusi nisu krenuli prema E) *i vitar je išal pri šuncon* (vjetar koji je tokom dana mijenjao smjer krećući ujutro od E preko S stigao je prije zalaska sunca do W, a to je znak da neće zapuhati jugo, da je vrijeme stabilno) (8.1.); *Kako je vitar išal pri šuncon, pala je bonaca* (8.1.); **v ide po:** *ide vitar po pulentu* (W) (11.4.); **v še jūši:** *da će se vitar jušit* (fig. žestiti se, srditi se – pojačati) *na rošu* (str. 9.); *v še ražjūši:* *Poteglo je u levont is par kapoj roše na koju se je vitar ražjušil tako da je žapuhol provi širokolevont koji še izvoji u komiškoj vali* (15.5.); *Umideca* (vlaga), *magla, a vitar se je jušil na par kapoj roše ili dažja* (16.12.); **v konfermô:** *Na tundu je konfermol vitar ol Kvarnera is kalodun u pulentu* (18.8.); **v še kontreštô** (fig. suprotstavljati se u diskusiji): *Današ puše jugo, šutra pade bonaca i olma olgovori drugi, šuprotni vitar. Kontreštaju se vitri, gledaju pridobit jedon drugoga. I tako dokle vitri gredu iz ruke u ruku* (dok ne prevlada jedan vjetar), *ni štabilega vrimenta* (29.7.); **v lõmi:** *vitlar je lomil šve pri šobon* (29.8.); **v nabijè:** *Vitar vonka* (SSW, SW ili WSW) *nabije na goru* (nosi oblake prema kontinentu) (21.5.); **v napādo:** *Nogle šu promine vitrih koji napadaju jedon drugoga tako da ne dopuščaju štabilizaciju vrimenta* (5.8.); **v nõši:** *Kal je veliko furiuna iz oštroširoka, špila ol Baluna na Bišovo išpuhuje šlop i do pedešet metrih u ariju, a onda tu joki vitar nošio priko cilega škoja* (16.12.); **v nõši ligne:** *Gora purgo* (dižu se oblaci nad uzmorskim planinama kontinenta), *a tu noši vitar one ligne, one protegnute obloke, pul garbina* (SW). *Tu je štu na štu bura* (21.5.); **v olgovōro** (zapuše iz suprotna smjera): *Nojgore je kal vitar vitru olgovoro, kal furca furci olgovoro* (str. 10.); *Današ puše jugo, šutra pade bonaca i olma olgovori drugi, šuprotni vitar* (29.7.); **v oplakô:** *Puno je lipo kal šu moli vitri i kal vitar oplako i dujde jugo pok oplako jugo* (str. 10.); **v oštāne ža šuncon:** *ako vitar oštane ža šuncon, onda še vroćo na jugo* (u kretanju od E pri izlasku sunca, preko S prema W, vjetar može zaostati i ne stići do W, a to je znak da će prevladati jugo) (8.1.); **v pāde;** *a pri kvorta* (v.) *po tundu* (v.) *mogal bi vitar pašt i puć u burin* (24.4.); **v perè špjāje** (žala, plaže); *a pošli tega da će puć vitar vanije koji će parvi put oprat špjaje ove žime* (23.2.); **v prāti šunce:** *pok šve kako sunce gre pul žopada, tako ga vitar prati* (8.1.); **v pridobijè:** *Kontreštaju še vitri* (fig. spore se u diskusiji – nastoje prevladati jedan drugoga), *gledaju pridobit jedon drugoga* (29.7.); *Ceko še koji će vitar pridobit* (5.1.); **v pūše iz bōnde šuncenjoka** (v.): *Iz koje bonde šunca je šuncenjok, iz te će bonde vitar žapuhat* (11.4.); **v pūše iz bōnde vrôt ol kolobōrā:** *kal mišec imo kolobor, iz koje šu bonde vrota* (prekid kruga) *iz te će vitar žapuhat* (str. 11.); **v raštīre:** *kal pušu joki vitri koji ražnešu maglu i kalig* (v.) *raštīru* (13.3.); **v ražnešè:** *kal pušu joki vitri koji ražnešu maglu* (13.3.); **v rebaltô** (baciti, izvrnuti): *štroh te je i puten hodit da te vitar ne rebalto* (15.5.);

v refinô (ponovno zapuhati): *da će opet žapuhat dulnji vitar koji je refinol* (7.3.); **v šušpendijê** (podiže, ili odbija oblake ili maglu); *tu hoće reć da ni južni vitar koji šušpendije i ne dopuščo kalodi da sede* (31.12.88.); **v užiže** (pojačava): *vitar užiže ol devet urih ujutro* (str. 9.) (v. terac); *da će vitar užeć kal sunce žapade* (str. 9.); **v varjô** (mijenjao je smjer): *Na kvortu je bilo vrime neštabilu. Vitar je varjol* (13.7.); **v žapūhne kuda iz vriće** (zapuše iznenada svom žestinom): *pok se na rošu* (kišicu) *juši* (fig. žesti – pojačava) *vitar i žapuhne kuda da ga ku pušti iz vriće* (30.5.); **v žatēgne**: *Na kvortu je žategla* (privremeno malo jače zapuše) *dulnjo bovica* (vjetrić iz nekog od pravaca od N do W) *onda je oplakalo* (prestalo puhati) (9.10.);

besubjektivni izrazi: **vitra je** (puše): *da je pod rivu vitra* (na talijanskoj obali) (4.1.); **vitra je kako lūka** (za maestral): *Pripoštavimo ujutro je burin, a vamo ol Sveca* (WSW) *pok do oštra* (S) *ucine se vonka oni bili oblaci – tu šmo žvoli tumbularija* (v.). *Onda bišmo bili rekli – populne je maištrola kako luka* (21.5.); **vārc vitra kako iz vriće**: *onda se rece da će obloke potegnit levont* (E) *i da će varć vitra kako iz vriće* (str. 9.).

vodā, -ê f. G pl. -ih – 1. kiša; **v še istrēsè**: *onda je šiguro devedešet i devet na štu da će še istrēšt iz njega voda* (23.6.); 2. morska struja; **v iz pulēnta** (iz W): *dvo jutra voda iz pulenta – treću jutro jugo* (str. 11.); 3. razina mora; **višđko v** (plima): *šega jutra je višoko voda* (str. 10.); **v kresījê** (raste razina mora): *Bilo je malo nešiguro jer je voda bila malo šušpendijena* (podignuta) (26.12.); **v žovè**: *voda vodu žove* (plima je znak za kišu) (str. 11.).

vrīme, vrīmena n. G pl. ih / vimên – 1. razdoblje, doba; 2. vrijeme atmosfersko, meteorološko;

atributni izrazi: **arjāvu v** – loše v., euf. oluja: *kalebi se darže višoko kal će arjavu vrime* (11.4.); **v atōrziyo** (nestabilno, vrijeme koje prethodi nevremenu): *Ujutro kal je vitar lorg* (v.) *kal je vrime atorziyo, kal puše iz Sveca* (WSW), *more se racunat da je vrime folšu* (nepouzđano, nesigurno, opasno) (2.1.); *Vrime je atorziyo kal je bonaca, a puše maištralić, pok maištratarmuntona, pok južin, kal pul ure puše maištrol, pok pul ure južin i tako – vrime neodlucenu, vrime atorziyo* (5.1.); **v baštōrdu** (nestabilno, promjenljivo, nepouzđano): *Ujutro še more gledot kal je vrime ono baštordo* (2.1.); *kal je na trećoku* (mjesec treće noći poslije mjesečeve faze) *vrime baštordo, duro* (traje) *šve do kvorta* (četvrt) *po tundu* (pun mjesec) *ili do punta ol mišeca* (23.6.); **čōru v** (vedro): *današ je lipu čoru vrime* (7.5.); **drūgu v**: *Oštar* (S) *olbije, dviže* (južni obzor ne prima ciruse koji prema njemu kreću što je znak za promjenu vremena). *Tu hoće reć da je vonka* (na otvorenom moru) *već drugu vrime* (5.1.); **dūlnju v** (smatra se stabilnim vremenom pogodnim za plovidbu; pušu vjetrovi iz nekog od pravaca od N do W); *Kal kaloda* (v.) *sede ol pulenta do oštra, kal ne dvine, potvordije dulnju vrime* (31.12.88.); *Da se je kaloda dvigla moglo bi žapuhat jugo, ali more oštat i bonaca, more refinat* (vratiti se) *dulnju vrime* (31.12.88.); *Kal je furtuna dulnjega vrimenta, a oštar neće da recevi* (S ne prima oblake), *onda se rece: šuha vele* (1.1.); *Vrime će dvo dona pri bit u antimamu* (v.) *tako da će mina odlucit ža ražvoj vrimenta* (1.2.); *mi recemo dulnju vrime – tu šu vitri ol tarmuntone pok do maištrola. Bura je isto dulnju*

*vrime, ali njuj ćemo reć da je bura. Doje njuj se važnosti (5.1.); Kako je vitar išal pri šuncon, pala je bonaca i tako je oštalo dulnju vrime (8.1.); bit će veliku nevrime i tu iš ravajunodima (v.) dulnjega vrimenta i opet iš jokin jugon (28.2.); puhat će dulnju vrime (22.12.); išal je vitar po pulentu (W) i šastavilo se je dulnju vrime (26.12.); Pok će iza tega rebaltadura dulnjega vrimenta, (str. 10.); v **fōlsu** (v. atorzijo); **īštu v:** Kal sede u oštar tu hoće reć da će još dvošticetiri ure bit ištu vrime (31.12.88.); v **kakomudrōgo** (loše, nestabilno): ujutro se more gledot kal je vrime veće ono baštordo, atorzijo, kakomudrogo, nešiguro (2.1.); **lipu v:** Kal se pri noći ukože duga u pulentu, ocekuje se lipu vrime (str. 9.); Kaloda (pojas magle uz horizont) se ucini ol pulenta do oštra (od W do S). Tu kal je lipu vrime. Kaloda je višoka dvo-tri paršta (31.12.88.); kal šicanj potegne, more cili mišec bit lipu vrime (4.1.); v **rofūžu** (v.): racunon da će bit vrime rofužu. Tu hoće reć vrime ša jokin vitrima, ša neverima (13.12.); **šigūru v:** Kal ide ol levonta na tarmuntonu, iz tarmuntone u maištrotarmuntonu, onda štabili, tu je puno šiguru vrime (11.4.); **šigūru šigurišimu v:** Kal ujutro kolo dešet-jelnašte urih ide vitar u maištrol, vrime je šiguro, šigurišimo vrime (2.1.); **šlābu v:** Na Jabuku kal kalebi čute šlabu vrime dvinu se višoko povar škoja i krokoću (11.4.); do tunda (pun mjesec) more bit somo šlabu vrime (6.11.); a kal se ujutro vidi dugu u levontu, tuko štot atento ol šlabega vrimenta (str. 9.): kal se cipal hiti trešo (baci se bočno na površini mora) – šlabu vrime (str. 11.); šuncenjok (v.), je žnak šlabega vrimenta (11.4.); **štābilu v:** Kal oštar (S) recevi (v.) – štabilu vrime (1.1.); Kaloda (v.) ol pulenta do oštra niška je i štabilu će vrime oštat šutra (1.1.); šicanj u devedešet na štu šlucajih covika avižo (obavijesti) dvošticetiri ure unaprid, avižo ga da će šlabu vrime (4.1.); Većinun je vrime štabilu kal šu velike školode (oseke) (5.1.); Kal je burin, rece se vitar ol gore – burin, štabilu vrime (21.5.); v **šimidnu** (blago, ugodno, mirno vrijeme): Ni šćige (v.) kojo je žnak ža joku buru. Još je vrime timidno (11.4.); **trubujūžu v:** trubujūžu (v.) varijabilu vrime kal vitar gre iz ruke u ruku: današ puše jugo, šutra maištrotarmuntona (5.1.); **štrōmbu v** (nevrijeme s iznenadnim i jakim vjetro): Rilko kal u šicnju ujedonput ucini štrombu vrime, (4.1.); Racunon da će vrime bit ne štrombu jer je kulma (plima) pala (30.); **varijābilu v:** bit će varijabilu vrime ša jugon i garbinon (v.), ša neverima (v.) i nebijami (v.) koje bi mogle dažjit (v.) (28.2.);*

prijedložni izrazi: v **ol durōde** (v. koje bi moglo duže potrajati): *racunon da ovu vrime ni puno ol durode (27.7.); v ol pjuvadūrih* (kiša koja pada na malom prostoru, kiša iz jednog oblaka); *Vrime je ol pjuvadurih koje donešu malo dažja (28. 4.); v iz Kvarnērā:* Moglo bi bit vrime iz Kvarnera: *ujutro burin, a pošli terca puć će vitar u maištrol (3.5.); v u antimāmu* (nestabilno kada se očekuje da prevlada jedno ili drugo vrijeme): *Na minu je vrime uvik u antimamu (str. 10.); predikatni izrazi: v durō* (traje): *da će se ove godine izvoršit proverbij da vrime ol cetvortega avrila cetaardešet don duro (13.3.); vrime će durat o do trećoka (v.) po tundu (v.) (21.6.); v grē iz rūkē ù ruku:* varijabilu vrime kal vitar gre iz ruke u ruku: *današ puše jugo, šutra maištrotarmuntona (5.1.); vrime šve gre iz ruke u ruku (24.4.); v grē po štajūni:* vrime ne gre po štajuni (ne odgovara za godišnje doba) (21.4.); v **grē iš vrīmenon** (vrijeme ide prema očekivanju): *Tako je kal vrime ne gre iš vrīmenon (4.6.); v grē po užōnci:* da ne gre ni vrime šve po užōnci (16.12.); v **īde**

po: *vrime se je pocelo izmirivat tako da je na kvortu po mini (...) vrime iz molega južina išlo po tarmuntoni (N), a ne po pulentu (P) (11.8.);*

predikatni izrazi: **v ingvaštô** (pokvari se): *racunon po motivima arije (v.), kulme (v.) refulih (v.) po moru, po švemu temu racunon da će vrime ingvaštat, da bi vela mogla pokožat svoju arjavu ćud (lošu narav) (20.2.); v išpurgô* (izbaciti iz sebe, očistiti se): *Racunon da je vrime šlabu išpurgalo pok da bi pò trećoku (v.) moglo štabilit (21.4.); v še izbaštardô* (pokvari se): *racunon da će se vrime opet izbaštardat (17.2.); v še izvarjô* (promijeniti se na gore, pokvari se): *Gledalo se vrime na puntu (v.) ol mišeca ža žnat hoće vrime konfermat (v.) ili će izvarjat (str. 10.); Ako vrime ne konfermo na trećoku, onda će se vrime izvarjat (6.2.): v še izvuće:* *Umideca (vlaga) je neštala, arija je pošala oštra (zrak je postao suh) pok racunon da bi se moglo vrime izvuć do don pri mine ne šlabu (26.12.); v konfermô* (na nekoj mjesečevoj fazi ili međufazi, kao što je *trećok*, vrijeme potvrdi da je prevladalo i da će stoga potrajati narednih nekoliko dana, najvjerojatnije do sljedeće mjesečeve faze): *Bilo bi se reklo da ako konfermo vrime na tundu da će produžit istu vrime još tri-cetiri dona (str. 10.); Trećok (v.) po tundu (v.) igro veliku ulogu hoće konfermat vrime oli ne. Većinun pošli mine oli pošli tunda ako konfermo vrime na trećoku tu hoće reć da će vrime podurat (8.1.); v še konfrontiro:* *ne nodon se lipemu vrimenu, nego provižodima (v.) koje će krolko durat jer se jopet vrime konfrontiro (29.8.); v okalmo* (smiri se, vjetar oslabi ili posve prestane): *Onda je vrime okalmalo iš molin maištralićon (27.5.); v še okriće:* *pulent dviže leva-leva (brzo, bez zastoja). Pocel je rožit (lagano puhati) južinet. Populne je nevera (oluja). A ca ćeš, muj Ivane, tako se vrime okriće (str. 10.); v oštāne:* *Ako dulnju vrime oštane do trećoka (6.5.); v podurô* – (potraje): *izgledo da će podurat vrime (13.1.); Većinun pošli mine oli pošli tunda ako konfermo vrime na trećoku tu hoće reć da će vrime podurat (8,1.); v še pokvāri:* *vrime će se pokvarit (29.10.); v štabili:* *Vrime ne more štabilit dokle ne potegne u oštar (dokle S ne privučē ciruse) i tu ne štrombo (naglo) nego pomalo. Neće-nikako da vrime štabili (4.6.); v takô* (započne): *U pulentu (W) še dvišla cmošt, a u šutun je šela (spustili su se oblaci koji su se bili digli, što je znak da će prevladati lijepo vrijeme) tako da racunon da će takat dulnju vrime koju bi moglo durat do tunda (v.) (13.7.); v ucini:* *Tako bi moglo na kvortu (v.) konfermat (v.) i onda bi ucinilo lipu vrime (24.4.); Na trećoku (v.) je ucinilo dulnju vrime (v.) (18.10.7); v še umīj:* *da bi še dvo dona pri tunda (v.) moglo vrime umirit (15.5.); v varijabilô:* *Na trećoku je pošli kvortu pocelo vrime varijabilat (2.4.); na kvortu je konfermalo dulnju vrime koju varijabilo (5.9.); v še žatrūje:* *Tako se je vrime žatrovalo ovega godišćo da ne žnon hoće še popravīt i hoće ucinit lito švetega Luke (topao i sunčan listopad) (5.8.);*

objektni izrazi: **glēdot v** (promatrati znakove na nebu i moru da bi se po njima moglo prognozirati): *Vajalo je gledot vrime kal je kvarat (v.) mišeca (str. 10.); Uvik še gledo vrime prinuć. Ne moreš ujutro gledot vrime koju će. Na nike kažijuni (prilike) more še i ujutro. Ujutro še more gledot kal je vrime veće ono baštordo, atoržijo, kakomudrogo, ne šiguro (2.1.); kalkulāt v* (računati): *Mornori i ribori uvik šu kalkulali vrime ol punta do punta ol mišeca (23.6.); prātīt v:* *jo*

pratin vrime(28); **pronoštikāt v** (prognozirati v): *šicanj je za pronoštikat vrime nojšiguriji mišec u godišću* (4.1.); *Mišec je nojboji žnak za vrime pronoštikat* (5.1.); *Malo je težje pronoštikat vrime za ovo doba ol štajuni* (24.10.); **žnāt v**: *Pulent* (W) *je nojboji šinjol* (pokazatelj) *za žnat vrime* (str. 10.).

Ž

žapūhāt, -ūšen pf. – (o vjetru) zapuhati; prijedložni izrazi: **ž išpol kaliga** (v.) / **išpol nevêre** (ispod olujnih oblaka): *Išpol kaliga žno žapuhat vitar kuda išpol nevere* (2.4.);

usporedbe: **ž kùda da ga je kù iz vriče prošul** (vjetar provali naglo, iznenada, silovito): *ali pri nego je poteglo u levont kako šijun* (prije nego je povuklo kao vjhor oblake u E) *olma je žapuhlo kuda da ga je ku iz vriče prošul* (21.4.); **ž kùda da ga je kù puštil iz vriče**: *ali potegne u levont pok se na rošu juši* (v.) *vitar i žapuhne kuda da ga je ku puštil iz vriče* (30.5.).

žastòk, -o -u – predik. -â -ò – žestok, silovit; *ali pošli tega žastokega juga bila bi ražbila* (v.) *riva* (v.) *iš žastokin garbinon* (SW) (16.12.).

žimâ, -e f. G pl. *žimih* / *žim* – zima; (v.) predikatni izrazi: **ž naprâvi**: *žima ni švoju napravila pok će se avril išfugat* (nadoknadit će travanj hladnoćom i vjetrovima ono što zima nije napravila) (13.4.); **ž ošine**: *pok je žapuhol provi žimški širokol* (SE). *Tako se je rep išpurgol na mišto glove. Žima noš je repen ošinula* (zima je pokazala svoju narav na samom kraju kada se to ne očekuje) (24.4.); **ž ugrizè**: *ako žima ne ugrize repen će ošinut* (2.4.); **prôvo ž**: *Provo žima je kal na Majelu* (v.) *lampo* (v.), *i kal kulaf* (v.) *mete šnigon, i kal se paršti na vešla ošcope* (v.), *i kal želiš duć na poluge* (grede preko kojih se izvlači brod iz mora na obalu) *pri nego šunce žapade, i kal šćige* (v.) *šćigaju ol bure, kal šuščaju žola i dunji* (tutnji) *Komiža ol garbinih* (SW), *kal se priko Manjareme* (brdo sa sjeverozapadne strane komiške uvale) *škotni* (fig. bremeniti kišom) *obloci kidaju, i špalmeji* (v.) *še išpri šomega kraja žakidaju da te je štroh da te u more ne olnešu, i kal je cilo vala komiško korta bjonka* (v.) (21.4.); **tèplo ž**: *Nikal ni bilo ovako toplih žimih. Pri se je žimi u brud fogun* (v.) *ložilo* (7.3.); **vèliko ž**: *Lokorde se love škurima noćima i velikima žimima* (31.12.88.).

žimni, -ega m. – mjesec studeni: *Kvarat cini na šedan žimnega* (6.11.).

žjât, *žjôn* impf. – otvarati usta; fig. (o rtu) prividno lebdjeti nad morem: *More je mirno, burin je, punte žjaju* (31.12.88.); *Punte žjaju ša vitron ol Bojane* (NE) (21.1.).

žmoradûn / **moradûn**, *žmoradûnâ* m. G pl. -*ûnih* – veliki oblak na brdima, gore bijel, a dolje taman; *Kal je širok, tiško pul Kvarnera. Vitar koncentriro umid na goru. Formirodu se oni obloci, oni žmoraduni – tumbularija. Tu šu oni veliki obloci na bardima ca imodu bile vorhe a doli šu corni. Tumbularija šmo ih žvoli. Pripoštavimo ujutro je burin, a vamo ol Sveca pok do oštra ucine se vonka oni bili obloci – tu šmo žvoli tumbularija. Onda bišmo bili rekli – populne je maištrola*

kako luka. Tu šmo žvoli tumbularija, a Polvišani – žmoraduni. A ovo je opet drugo štvor kal je vitar vanije, onda padu obloci na goru (21.5.); (v. tumbularija).

žudij, -ija, m. -istočni vjetar; Jedan je stori proverbij: Malo je ol garka do žudija. Garci šu targuvci, a Žudiji još veći. Tu hoće reć da je malo ol grega do levonta. Žudij je levont, a gark grego.

žvât, -žovèn impf. – (o vremenu) izazivati; izrazi: **voda ž**: voda vodu žove (plima je znak za kišu) (str. 11.); **lômp ž**: žimi lomp žove, a liti meće (zimski munja označuje mjesto prema kojemu će zapuhati olujni vjetar, a ljetna munja obrnuto označuje mjesto od kojega će zapuhati) (23.3.); **modrôvka zovè**: Modrovka (v.) ižaživo vitar: ili ga žove ili ga meće. Do mažu ga žove, a ol maža ga meće (7.5.); **fumôda zovè**: U šunca žopod ucinila še fumoda (v.) u pulentu (W) koja žove veliku umidecu (v.) i još veću kalduru (v.) (11.8.).

žviždâ, -e f. G pl. -ih / žvižd – 1. zvijezda; kal žvižda impunto mlademu mišecu u rep, more še očekivat promina vrimenta (str. 9.); 2. meteor; Ako je jugo i žvižda leti iz tarmuntone (N) u oštar (S), racunalo še da će dulnju vrime (vjetar iz nekog od smjerova od N do W (11.4.); ža alavija pronoštikat tukalo bi bit na more, tukalo bi žvižde gledot, di žvižda leti (7.5.); Ovako arija govori da ni bure, nego da će refinat joku jugo i tu gregolevont jer šu i žvižde letile iz levonta prema pulentu (22.12.).

LITERATURA

1. E. Marki: *Vrijeme, praktična uputa u upoznavanje i proricanje vremena bez upotrebe sprava*, Split 1950.
2. Radovan Vidović: *Jadranske leksičke studije*, Književni krug, Split 1993.
3. Enrico Rosmani: *Vocabolario Marinaresco Giuliano – Dalmata*, Firenze 1975.
4. Radovan Vidović: *Koine pomorskoga anemonimijskoga nazivlja*, Split, »Čakavska rič«, 1992.
5. Vojmir Vinja: *Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji I., II., III.*, Split, »Čakavska rič« 1985/1, 1985/2, 1987/
6. Radovan Vidović: *Dopune rječniku pomorskog nazivlja*, Split, »Čakavska rič«, 1993/1.
7. Petar Skok: *Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu*, Split 1933.
8. Enrico Rosman: *Vocabolarietto Veneto-Giuliano*, Roma 1922.
9. Pavao Mardešić Centin: *Rječnik komiškoga govora*, Zagreb, »Hrvatski dijalektološki zbornik«, knj. 4., 1977.
10. Luigi Miotto: *Vocabolario del Dialetto Veneto-Dalmata*, Trieste 1984.
11. Giuseppe Boerio: *Dizionario del Dialetto Veneziano*, Firenze 1993.
12. Guidi Cifoletti: *Il Vocabolario della Lingua Franca*, Padova 1980.
13. Henry & Renée Kahane i Andreas Tietze: *The Lingua Franca in the Levant*, Istanbul 1988.
14. Mirko Deanović: *Lingvistički atlas Mediterana II, anketa na Visu (Komiži)*, JAZU, Rad 344, Zagreb 1966.

THE WEATHER EXPERIENCE OF KOMIŽA'S FISHERMEN

Summary

In the framework of researches into the oral tradition of the organic community in the fishery settlement Komiža on the central-Dalmatian island of Vis all through 1989 the author was recording the weather forecasts which a Komiža fisherman, born in 1917, used to inform him about. This record is the very document not only of an exceptionally rich experience acquired in observing and explaining the meteorological weather but also of an abundant idiom this experience has preserved until today. This record fixes the knowledge and skill in observing and explaining the weather these distant central-Dalmatian island have been exposed to for eons, and it also fixes the oral tradition acquired at high seas at the peril of the fishermen's lives. For the first time in history, by the end of this millenium, the thread of oral tradition has ben cut and suppressed by modern techniques and thus abandoned to oblivion.

At the same time this document records an exceptionally rich lexicon and poetic expression when describing the natural phenomena predetermining the fishermen's lives at the high seas. Along with the original text on the weather forecasts, distributed according to the dates of the received information, the author also gives a very detailed glossary with grammatical elaboration of the entries, phraseology, and a series of examples used in the oral text that nuance both the discursive and figurative meanings of the words.

Podaci o autoru:

Dr. sci. Joško Božanić, docent gramatike hrvatskog jezika na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split, N. Tesle 12; kućna adresa: Radunica 26, 21000 Split ili Gornji put bb, 21485 Komiža, tel. 021 584 230 i 021 713 447.